

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม
จังหวัดกระบี่

Potentials of the Klongtom Saline Hot Spring Tourism Management,
Krabi

โดย

ดร.สมจินตนา คุ่มภัย และคณะ

ตุลาคม 2558

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม
จังหวัดกระบี่

Potentials of the Klongtom Saline Hot Spring Tourism Management,
Krabi

คณะผู้วิจัย

สังกัด

สมจินตนา คุ่มภัย
ปิยะ ปานผู้มีทรัพย์
สุชาติ ฉันทสำราญ
วิลาวัณย์ ดิงไทรย์ภพ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ชุดโครงการแนวทางการพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่อย่างยั่งยืน

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. - สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เป็นโครงการวิจัยที่มีจุดเริ่มต้นมาจากผู้เกี่ยวข้องกับพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีวิสัยทัศน์ มุมมองและเข้าใจถึงการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า ควรแก่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของชาวชุมชนและนักท่องเที่ยว ได้แก่ นายวิเวก ผิดำ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว นางวิยะดา ศรีรางกุล ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้ตระหนักว่างานวิจัยสามารถนำไปสู่แนวทางปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน จังหวัดกระบี่ และสร้างรายได้และภาพลักษณ์แก่ประเทศชาติ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ที่ให้การสนับสนุนทุน ดำเนินการหน่วยวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการพัฒนาโจทย์วิจัยจนได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแหล่งทุนที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณสมาชิกในหน่วยวิจัยการบริโภคและเศรษฐกิจยั่งยืนที่ให้การสนับสนุนและแนะนำในด้านต่าง ๆ และให้กำลังใจผู้วิจัยจนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้

รายงานวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ ดร.จันทริกา ธนะโสภณ ผู้อำนวยการฝ่าย ฝ่ายอุตสาหกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งให้การสนับสนุนและกำลังใจที่ดีในการทำงาน รวมไปถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี โพธิยะราช ผู้ประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมงานและให้คำแนะนำในการดำเนินการวิจัยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็น แสดงออกถึงความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง รวมทั้งผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ข้อมูลอย่างสมบูรณ์ ครบถ้วน ผู้วิจัยขอบคุณเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวคุณรื่นรมย์ คงแก้ว และคุณต๋านัน เล็กกุลที่อนุเคราะห์ข้อมูล ประสานงาน อำนวยความสะดวกแก่ทีมวิจัยด้วยมิตรไมตรี ขอขอบคุณคณะผู้ช่วยนักวิจัยที่ช่วยประสานงาน อำนวยความสะดวกตลอดโครงการวิจัย

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ที่ให้โอกาสทางวิชาการแก่ผู้วิจัย รวมถึงครอบครัวที่เข้าใจและให้กำลังใจตลอดมา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายหรือวางแผนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อพัฒนาสังคมท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย หากงานวิจัยนี้มีข้อผิดพลาด ผู้วิจัยขอน้อมรับในความบกพร่องที่เกิดขึ้น แต่หากงานวิจัยเกิดประโยชน์ไม่มากนักน้อย ผู้วิจัยขอยกความดีความชอบให้กับบิดา มารดา ครูบาอาจารย์ที่ได้สั่งสอนอบรมให้ความรู้กับผู้วิจัย

สมจินตนา คุ่มภัย
ปิยะ ปานผู้มีทรัพย์
สุชาติ ฉันทสารานู
วิลาวัณย์ ตังไตรัยภพ
ตุลาคม 2558

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการย่อยที่ 2

(ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

Potentials of the Klongtom Saline Hot Spring Tourism
Management, Krabi

แผนงานวิจัย

(ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

แนวทางการพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่อย่างยั่งยืน

The Sustainable Tourism Development of the Klongtom Saline
Hot Spring, Krabi

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ

หน่วยงานที่สังกัด

E-mail

ดร. สมจินตนา คุ่มภัย

หลักสูตรบริหารธุรกิจ

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

โทรศัพท์ 087-9708931 โทรสาร 075672202

ksomjint@wu.ac.th; jsomjint@gmail.com

ผู้ร่วมงานวิจัย

ชื่อ

หน่วยงานที่สังกัด

E-mail

ดร. ปิยะ ปานผู้มีทรัพย์

หลักสูตรบริหารธุรกิจ

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

โทรศัพท์ 0867645666 โทรสาร 075672202

bpiya@wu.ac.th

ชื่อ

หน่วยงานที่สังกัด

E-mail

อาจารย์สุชาติ ฉันทสำราญ

หลักสูตรบริหารธุรกิจ

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

โทรศัพท์ 0876285873 โทรสาร 075672202

csuchart@wu.ac.th

ชื่อ

หน่วยงานที่สังกัด

E-mail

อาจารย์วิลาวณีย์ ดิงไตรย์ภพ

หลักสูตรบัญชี

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

โทรศัพท์ 0896638897 โทรสาร 075672202

wilawan.du@wu.ac.th

งบประมาณและระยะเวลาทำวิจัย

ได้รับงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 งบประมาณที่ได้รับ 505,000 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558

1) บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

บ่อน้ำร้อนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชิงสุขภาพและสปา หากมีการพัฒนาอย่างถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากำหนดไว้ รวมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จังหวัดกระบี่มีแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ซึ่งมีลักษณะโดดเด่นไม่เหมือนใคร มีเพียงไม่กี่แห่งในโลก จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ซึ่งมีแนวโน้มเป็นนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากประชาชนให้ความสนใจต่อสุขภาพกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลสุขภาพด้วยวิธีการทางธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมยังไม่ได้มีการวางแผนพัฒนาทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจังหวัดกระบี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในประเทศไทยทั้งทางด้านการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและการได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว โดยในปี พ.ศ. 2555 จังหวัดกระบี่มีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 42,000 ล้านบาท การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจึงมีความสำคัญในการช่วยสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดกระบี่

จากการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2556 ณ บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ พบว่าบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรองรับและให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากในปัจจุบัน บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพียงแค่ว่าจอดรถ ป้ายสื่อความหมาย บ่อน้ำร้อน ห้องอาบน้ำ อาคารละหมาด และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมไม่สามารถหาซื้อน้ำดื่มหรืออาหารได้ และพื้นที่แช่บ่อน้ำร้อนเป็นพื้นที่กลางแจ้ง ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวอย่างมาก รวมถึงการขาดโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวที่มุ่งมาที่บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมสามารถประกอบกิจกรรมแช่บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม และการเดินบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้เท่านั้น รวมไปถึงปัญหาด้านการระบายน้ำในบ่อน้ำร้อนที่อาจจะส่งผลเสียด้านสุขอนามัย

เนื่องจากบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ใกล้เคียง เป็นผลจากการศึกษาตามผลการวิจัยของโครงการวิจัย การประเมินศักยภาพของผลิตภัณฑ์และการบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้ – RDG5550065 ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยในปี พ.ศ. 2555 (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ และคณะ, 2557) แต่ในมิติของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มรูปแบบ

งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ตามความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อมจังหวัดกระบี่ โดยศึกษาด้านความต้องการและความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลอง

ท่อม จังหวัดกระบี่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการวิเคราะห์โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในรูปแบบการบริการและอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวครบวงจรโดยชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม งานวิจัยในครั้งนี้จะมีการศึกษาด้านหลักศาสนาอิสลามเพื่อวางแนวทางรองรับนักท่องเที่ยวที่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ด้านความคุ้มค่าในการลงทุนพัฒนาพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม ตลอดจนการกำหนดแนวทางการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้ที่มีส่วนได้เสียในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นธรรมเพื่อสร้างการพัฒนาที่เน้นการเติบโตในระยะยาวอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อมจังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาความคุ้มค่าด้านการลงทุนพัฒนาพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้พื้นที่ในการศึกษา คือ แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม และ 2) ชาวชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ร้อน โดยเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ด้าน คือ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพื่อทำความเข้าใจกับการใช้พื้นที่และการประกอบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแหล่งพื้นที่ร้อน ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ร้อน แนวทางการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมเพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ร้อน ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและอย่างไม่มีส่วนร่วม และ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยรวบรวมข้อมูลการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยใช้แบบสอบถาม ส่วนข้อมูลการประเมินความคุ้มค่าทางการลงทุนจะนำข้อมูลด้านการตลาดมาประมาณการรายได้ และบูรณาการร่วมกับโครงการย่อยที่ 3 เพื่อประมาณการค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม

1.4 วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์จึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณตามกระบวนทัศน์ในการวิจัยแบบวิธีผสม (Mixed-Method Paradigm) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.4.1 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการตรวจสอบเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ จากห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ Scholar.google.com การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นต้น

1.4.2 วางแผนรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยรวบรวมข้อมูลแต่ละกลุ่ม คือ (1) หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพุร้อนเค็มคลองท่อม ใช้การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการประชุมกลุ่มย่อยจำนวนอย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย นโยบายและเงื่อนไขการดำเนินงาน ความคิดเห็น และวิเคราะห์ผลเพื่อเป็นจัดทำแนวทางการพัฒนาต่อไป (2) ชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณพุร้อน ใช้การรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย จำนวนอย่างน้อย 6 ครั้ง

1.4.3 กำหนดประชากรที่ใช้สำหรับการศึกษา คือ หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพุร้อนเค็มคลองท่อม และชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพุร้อน จำนวน 1,946 ครัวเรือน แล้วใช้วิธีการไม่สุ่มตัวอย่างสำหรับหน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพุร้อนเค็มคลองท่อมทั้งหมดเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็น ความต้องการและวิเคราะห์ผลเพื่อเป็นจัดทำแนวทางการพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อม

ส่วนชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพุร้อน ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1967) ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 334 ครัวเรือน ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากประชากรครัวเรือนที่อยู่ใน ตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน 10 หมู่บ้าน 335 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ เลือกตัวอย่างทุก ๆ ครัวเรือนที่ 5 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ความพร้อม และความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม รวมไปถึงแนวทางการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยกำหนดขนาดตัวอย่างไม่เกิน 30 คนต่อการประชุมหนึ่งครั้ง

1.4.4 รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ด้วยการประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่บ่อน้ำร้อน จังหวัดกระบี่ เกี่ยวกับความพร้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยผู้วิจัยจะใช้สมุดจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งจัดทำรายละเอียดจากการเก็บข้อมูล (Transcripts) และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบใจความสำคัญ (Thematic Analysis) เพื่อหาคำตอบสำหรับการวิจัย

1.4.5 รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากชาวชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลทัศนคติและพฤติกรรมชาวชุมชนต่อการจัดการพุร้อนคลองท่อม ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของพุร้อนเค็มคลองท่อม และ ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการจัดการหรือพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อม

ซึ่งแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือค่อนข้างสูง ด้วยค่าอัลฟาที่ 0.963 หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในรูปของ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม

1.4.6 นำข้อมูลจากการข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมด้วยวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค หรือ SWOT Analysis เพื่อทราบศักยภาพ

ทางการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

2) ผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่องศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชน ในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

2.1.1 ชุมชนมีความพร้อมในระดับมากถึงระดับปานกลาง โดยชาวชุมชนมีความยินดีรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับมากที่สุด ส่วนความพร้อมระดับมาก ได้แก่ ชาวชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ชาวชุมชนมีความพร้อมต่อการกำหนดเป้าหมายสำหรับอนาคตของพุน้ำร้อนเค็ม โดยต้องการวางแผน กำหนดแนวทางจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจากคนในชุมชนเอง ชาวชุมชนยินดีให้ความร่วมมือกับภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ส่วนความพร้อมระดับปานกลาง ซึ่งจัดว่ามีความพร้อมน้อยที่สุด คือ ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

สิ่งที่ชาวชุมชนเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมระดับมากตามลำดับดังนี้ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สามารถใช้บริการพุน้ำร้อนได้ตลอดวัน มีสถานที่รับฝากของและดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงระบบระบายน้ำ ส่วนความต้องการด้านอื่น ๆ ได้แก่ ปรับปรุงห้องน้ำและห้องอาบน้ำ มีศูนย์ประชาสัมพันธ์สำหรับให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชนหรือร้านขายของที่ระลึก มีที่พักแก่นักท่องเที่ยวบริเวณบ่อพุน้ำร้อน เช่น โฮมสเตย์ รีสอร์ท เป็นต้น ซึ่งชาวชุมชนมีความต้องการในระดับมาก แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยเท่านั้นต้องการคงสภาพเดิมของพุน้ำร้อนคลองท่อมหรือไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ ตามที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากำหนดไว้ นอกเหนือจากปรับภูมิทัศน์บริเวณพุน้ำร้อนให้ร่มรื่น สามารถแช่น้ำร้อนได้ตลอดเวลาแล้ว ควรวัดคุณภาพน้ำให้เหมาะสมกับการให้บริการ มีห้องน้ำและห้องอาบน้ำ แยกระหว่างนักท่องเที่ยวไทยพุทธและไทยมุสลิม รวมทั้งแยกชายและหญิง ตามรูปแบบพุน้ำร้อนในประเทศญี่ปุ่น มีห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า แยกกันอย่างชัดเจน มีการจัดการด้านความปลอดภัย คือมีศูนย์ดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการรับฝากของ และมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น การกำจัดขยะมูลฝอย การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

นอกจากนี้ควรมีร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก โดยเฉพาะน้ำดื่มซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นแก่ผู้แช่น้ำพุน้ำร้อนเป็นอย่างยิ่ง บริการสปาและนวดแผนโบราณ มีห้องละหมาด จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการแช่น้ำพุน้ำร้อนอย่างถูกวิธี เกิดประโยชน์แก่ร่างกายอย่างเต็มที่

ชาวชุมชนห้วยน้ำขาวมากกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาอิสลาม การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ต้องคำนึงถึงหลักการหรือข้อปฏิบัติของศาสนาอิสลาม โดย

1. การแบ่งแยกพื้นที่แช่น้ำร้อน ห้องละหมาดระหว่างชาย-หญิงชาวมุสลิมให้เป็นสัดส่วน

2. การแต่งกายการลงแช่น้ำร้อนของนักท่องเที่ยวหญิงชาวมุสลิมต้องมิดชิด ควรออกแบบสถานที่แช่น้ำให้ผู้หญิงปกปิดสายตาจากคนนอก หรือผู้ชาย

3. ควรก่อสร้างที่อาบน้ำชำระล้างตัวที่มิดชิดกว่าเดิม และอยู่ไม่ไกลจากบ่อสำหรับแช่น้ำมากนัก

4. พื้นที่อาคารละหมาดจึงควรจัดเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เสื้อผ้าสำหรับละหมาด รองเท้าแตะ และที่สำคัญคือ ควรจัดที่สำหรับอาบน้ำละหมาดแยกออกมาต่างหากจากห้องน้ำ โดยควรสร้างโดยก่อสร้างติดกับโครงสร้างเดิมของอาคารละหมาด แยกเป็นฝั่งชายกับหญิง มีก๊อกน้ำ ทำรางระบายน้ำ และ มีที่นั่งสำหรับอาบน้ำละหมาดด้วย

5. ควรมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพียงพอ รวมทั้งติดตั้งไฟฟ้าให้สว่างเพียงพอ

6. ร้านจำหน่ายอาหารในพื้นที่น้ำร้อน ไม่ควรจำหน่ายเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์หรือมีส่วนผสมของแอลกอฮอล์

นอกจากนี้ ควรมีบุคลากรที่ให้บริการน้ำร้อนเค็ม เพื่อสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงตามปริมาณของนักท่องเที่ยว โดยไม่จำเป็นต้องจ้างพนักงานประจำหรือจ้างเป็นการถาวร แต่เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนที่มีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการ

2.1.2 การมีส่วนร่วมของชาวชุมชน

ความต้องการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมพบว่า ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมระดับมาก โดยชาวชุมชนต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับฟังข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากชาวชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจดำเนินงานมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ชาวชุมชนต้องการดำเนินการร่วมกับภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการ ส่วนอันดับสาม คือชาวชุมชนต้องการเสนอแนะแนวทางเพื่อให้ภาครัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ และยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการเองทั้งหมด โดยชาวชุมชนเป็นเพียงผู้รับบริการ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูงต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

นอกจากนี้ ชาวชุมชนเห็นยังเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวว่าทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมากทำให้ชุมชนพัฒนาให้เจริญขึ้น การท่องเที่ยวเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ดังนั้นชาวชุมชนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมากถึงมากที่สุด โดยชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด ในรูปแบบของการดำเนินกิจการร้านอาหารมากเป็นอันดับหนึ่ง อันดับสอง คือ ต้องการมีส่วนร่วมดำเนินการร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

เมื่อศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน พบว่า ชุมชนมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามและมีอาหารพื้นบ้านที่แปรรูปมาจากสัตว์ทะเล เช่น กะปิ น้ำพริก แกงไตปลา เป็นต้น ชาวชุมชนมีการรวมกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเหล่านี้สำหรับจำหน่าย เพื่อเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัว อย่างไรก็ตามกลุ่มอาชีพเสริมเหล่านี้ต้องการความรู้ด้านการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า ซึ่งการจัดจำหน่ายสินค้าในรูปแบบของของฝากหรือของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง มีเงินทุน มีความรู้ด้านธุรกิจ และปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นสนใจแก่ลูกค้า

2.2 ศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม พบว่าพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีค่าของชุมชนห้วยน้ำขาว สามารถสร้างรายได้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว นอกจากนี้ชาวชุมชนยังมีความพร้อมและต้องการมีส่วนร่วมจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ตามพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ ให้มีส่วนร่วมจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ถึงแม้ชาวชุมชนมีข้อจำกัดหลายประการ แต่ชาวชุมชนให้การยอมรับและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันหน่วยงานภายนอกทั้งทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศต่างก็มีความพร้อมในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่เช่นกัน

2.3 ความคุ้มค่าในการลงทุนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

อบต.ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนในการลงทุนจำนวน 47,300,400 บาท โดยมีต้นทุนการจัดหาเงินทุนของภาคีรัฐบาลจากการออกพันธบัตรรัฐบาลอายุ 20 ปี ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 3.74 ต่อปี อบต.จึงต้องลงทุนให้ได้ผลตอบแทนมากกว่าอัตราต้นทุนของเงินทุนระดับดังกล่าว แต่โครงการพุน้ำร้อนเค็มมีรายได้จากค่าบริการนักท่องเที่ยวชาวไทยในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 99 จึงต้องพึ่งพียงนักท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลัก เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่าย โครงการพุน้ำร้อนเค็มมีค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรในสัดส่วนที่สูงที่สุด แต่พุน้ำร้อนเค็มจะมีกำไรจากการดำเนินงานทุกปี แสดงให้เห็นถึงความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้เลี้ยงตัวเองได้ โดยเฉพาะผลการวิเคราะห์ทางการเงินแสดงให้เห็นว่า โครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุนทางการเงิน โดยใช้ระยะเวลาคืนทุนประมาณ 12 ปี สามารถคืนเงินที่ลงทุนไปเป็นจำนวน 47,300,400 บาท ได้ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิของการลงทุนเท่ากับ 7,036,240 บาท แสดงว่า โครงการมีกำไร และสามารถสร้างผลตอบแทนได้สูงถึงร้อยละ 5.44 ต่อปี ซึ่งมีค่ามากกว่าต้นทุนของการใช้เงินทุนซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.74 ต่อปี อย่างไรก็ตาม โครงการพุน้ำร้อนเค็มยังมีความเสี่ยงจากการที่ในปัจจุบันยังเก็บรายได้ได้เพียงร้อยละ 50 ของรายได้ที่ควรจะเป็น เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มราชการที่มาใช้บริการมักจะทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์มาใช้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

2.4 แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

นอกจากชาวชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของการเป็นผู้ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เพื่อให้หน่วยงานของรัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการแล้ว ชาวชุมชนยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ด้วยการวางแผนการท่องเที่ยว ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ติดตามประเมินความสำเร็จของการนำไปใช้ รวมทั้งแก้ไขปัญหาหากการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนร่วมอนุรักษ์ใช้พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมให้ยั่งยืน

ชาวชุมชนสามารถมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยเป็นผู้ประกอบการสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ซึ่งสินค้าและบริการของชุมชนมาจากวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวชุมชน การจัดทำผลิตภัณฑ์เกิดจากการรวมตัวของชาวชุมชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีสมาชิกที่มีความไว้วางใจกัน มาดำเนินการร่วมกันหลังจากว่างจากงานประจำ เพื่อสร้างรายได้เสริมแก่ครอบครัว เช่น กลุ่มแม่บ้าน แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาด ควรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวและมีทักษะที่หลากหลายด้านการท่องเที่ยวแก่ชาวชุมชน

3) ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยตัวอย่างของการต่อยอดและเชื่อมโยงกับผลการศึกษาวิจัยในปีที่ผ่านมา โดยนำเชื่อมโยงกับประเด็นที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์และคณะ, 2556) ที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่ทางภาคใต้ แม้มีระดับศักยภาพด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง หากแต่ยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบแบบแผน ซึ่งพื้นที่ศึกษาคือพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่มีศักยภาพสูงในด้านการเป็นพุน้ำร้อนธรรมชาติที่เป็นน้ำเค็มซึ่งเป็นสิ่งที่โดดเด่นและมีคุณค่าทั้งทางด้านความสวยงามของน้ำ คุณสมบัติทางการบำบัด ความภาคภูมิใจของชุมชนท้องถิ่น แต่การบริหารจัดการที่ผ่านมาขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบและไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และตามพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้อำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการ สาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

งานวิจัยนี้พบว่าชาวชุมชนมีความพร้อมและต้องการมีส่วนร่วมต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมมีศักยภาพในการจัดการอันเนื่องมาจากมีอิสระในการดำเนินงานทั้งการวางแผนพัฒนา จัดเก็บรายได้ ตามพระราชบัญญัติ ซึ่งการดำเนินการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมของ อบต. ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมยังสามารถเพิ่มรายได้แก่ชาวชุมชน จากการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพียงแต่มีการพัฒนาให้รวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งและมีทักษะด้านการจัดการธุรกิจจากความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกชุมชน

4) การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับการใช้ประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว เพื่อนำไปใช้พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ทั้งการมีส่วนร่วมวางแผนด้านการท่องเที่ยว ดำเนินการตามแผน ติดตามประเมินผลแผนงาน มีส่วนร่วมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน

บทคัดย่อ

หัวหน้าโครงการ

ดร. สมจินตนา คุ่มภัย

Email

ksomjint@wu.ac.th

ระยะเวลาดำเนินการ

15 กรกฎาคม 2557 – 14 กรกฎาคม 2558

การศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม 2) เพื่อศึกษาความคุ้มค่าด้านการลงทุนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม และ 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจาก 2 วิธีการ คือ 1) รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ด้วยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 335 ตัวอย่าง จากชาวชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว จังหวัดกระบี่ ซึ่งมีพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมตั้งอยู่ จำนวน 1,946 ครัวเรือน จาก 10 หมู่บ้าน ได้รับแบบสอบถามกลับมาคิดเป็น ร้อยละ 100 และ 2) รวบรวมข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

ผลการวิจัยพบว่าชาวชุมชนห้วยน้ำขาวมีความพร้อมต่อการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมระดับมาก โดยยินดีรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมมากที่สุดต้องการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพุน้ำร้อนให้ร่มรื่น สามารถใช้บริการพุน้ำร้อนได้ตลอดวัน และต้องการมีส่วนร่วมโดยชาวชุมชนให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นแก่ภาครัฐ เพื่อภาครัฐนำข้อมูลที่ได้ไปตัดสินใจดำเนินงาน ส่วนความคุ้มค่าด้านการลงทุนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมผลการวิจัยพบว่าควรให้ภาครัฐเข้ามาดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม และแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมทำได้โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของชุมชน โดยให้ชาวชุมชนรวมกลุ่มดำเนินการและจัดการด้านการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายเป็นของฝากหรือของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวพุน้ำร้อนคลองท่อม

โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอข้อเสนอแนะ การพัฒนาการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวโดยชาวชุมชน การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาลักษณะทางกายภาพของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมโดยคำนึงถึงความสะดวกและปลอดภัยของผู้ใช้บริการที่มีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติและศาสนา และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น

Abstracts

Head of the Project	Dr. Somjintana Koompai
Email	ksomjint@wu.ac.th
Duration	15 July 2014 – 14 July 2015

The objectives of this study are: (1) to study the participation, potentiality, and readiness of community to develop the Klongthom saline hot spring; (2) to assess the financial viability of an investment in the Klongthom saline hot spring; and (3) to develop the form of community engagement in the operation of Klongthom saline hot spring. Two data collection methods were used in this study. Questionnaires were sent to 335 residents in Huay Nam Khao as the first data collection method, yielding 100% response rate. Another method is the focus group discussion.

The results show that there is a high level of community's readiness to develop the Klongthom saline hot spring. These villagers are very pleased to get assistances from outside community for the development of Klongthom saline hot spring. Moreover, they suggest to renovate the landscape with shade plants. Finally, the villagers suggest that they should provide the important information to the government for the policy implementation. Considering the financial viability of Klongthom saline hot spring, the results suggest that the government should not grant the concession to the private organization. Moreover, the villagers can participate in the operation of Klongthom saline hot spring by selling the local souvenirs to the tourists.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ฎ
Abstract	ญ
สารบัญ	ฎ
สารบัญตาราง	๗
สารบัญภาพ	๘
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	6
1.4 คำศัพท์ในการวิจัย	6
1.5 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	8
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	48
3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	48
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	49
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	50
3.5 การสังเคราะห์ข้อมูล	52
บทที่ 4 ผลการวิจัย	53
4.1 ผลการรวบรวมข้อมูล	53
4.2 การมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว- พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจังหวัดกระบี่	56
4.3 การจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	70
4.4 การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินในการลงทุนพัฒนาบ่อพุน้ำร้อน- เค็มคลองท่อมในเชิงพาณิชย์	79
4.5 แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว- พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่	85
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	93
5.1 สรุปผลการวิจัย	93
5.2 อภิปรายผล	97
5.3 ข้อเสนอแนะ	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	111
ภาคผนวก 1 แบบสอบถาม	112

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนสถานประกอบการสปาไทย	1
2 จำนวนครัวเรือน ตัวอย่าง และแบบสอบถามที่ได้คืน	50
3 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	53
4 ความพร้อมของชาวชุมชนต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	56
5 สิ่งที่ชาวชุมชนเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	58
6 ความต้องการการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	62
7 ความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการท่องเที่ยว	63
8 ความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น	64
9 ความต้องการเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว	64
10 ความต้องการมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	65
11 ศิลปะ วัฒนธรรม เพลงพื้นบ้านหรืองานประเพณีที่โดดเด่นของชุมชนห้วยน้ำขาว	65
12 อาหารพื้นบ้านของตำบลห้วยน้ำขาว	66
13 การลงทุนของรัฐบาล	79
14 ค่าเสื่อมราคาต่อปี	80
15 ค่าใช้จ่ายบุคลากร	80
16 การประมาณการงบกำไรขาดทุนล่วงหน้า	82
17 แผนแม่บทการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่อย่างยั่งยืน	90

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงพุน้ำร้อนในประเทศไทย	3
2	พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	3
3	ความเชื่อมโยงของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	4
4	แผนที่ตำบลห้วยน้ำขาว และตำแหน่งของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม พื้นที่ศึกษา	5
5	กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
6	โครงสร้างองค์การ อบต. ห้วยน้ำขาว	72
7	บรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชนห้วยน้ำขาว	88

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญในการสร้างรายได้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลได้จัดทำกรอบแผนปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวโดยตั้งเป้าหมายการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวในปี 2558 ให้เท่ากับ 2 ล้านล้านบาท ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในประเทศไทย ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาจึงเป็นหนึ่งในกลไกที่รัฐบาลใช้ในการขับเคลื่อนให้รายได้ด้านการท่องเที่ยวบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในปัจจุบัน ตลาดการท่องเที่ยวสปามีอัตราการขยายตัวที่สูงมาก ซึ่งจากการประมาณการของสมาคมสปาไทย ในปี 2556 ตลาดสปาไทยมีมูลค่าสูงถึง 16,000 ล้านบาท โดยตลาดสปาไทยยังได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อเทียบกับสิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฮองกง ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ (บรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, 2556; ออนไลน์) โดยลูกค้าเป้าหมายของตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา คือ เอเชีย ยุโรป ตะวันออกกลาง โดยเฉพาะตลาดกลุ่มอาเซียน +6 เช่น เวียดนาม จีน อินเดีย ลาว และกัมพูชา ซึ่งมีความคุ้นเคยกับสปาไทยและเป็นตลาดที่อยู่ใกล้ประเทศไทย นอกจากนี้แล้ว ธุรกิจสปาไทยได้ขยายตัวอย่างมากทั้งด้านรายได้และจำนวนสถานประกอบการโดยในเดือนกุมภาพันธ์ 2554 มีจำนวนสถานประกอบการรวม 1,436 แห่งทั่วประเทศ

ตารางที่ 1 จำนวนสถานประกอบการสปาไทย

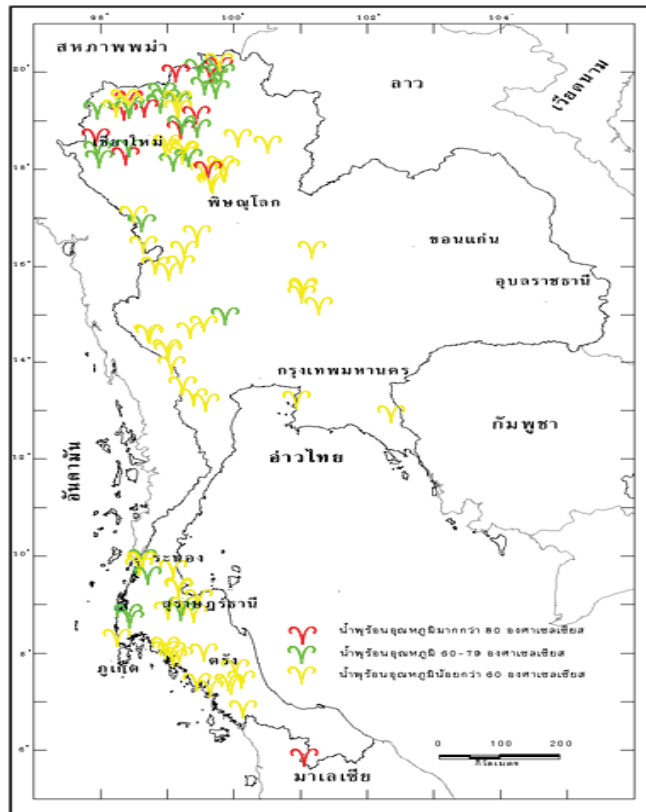
จังหวัด	จำนวน (แห่ง)
กรุงเทพมหานคร	321
ปริมณฑล	59
จังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	443
อื่นๆ	613

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2554)

ในการพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาไทยให้มีความชัดเจน กระทรวงพาณิชย์ได้ตั้งเป้าหมายเพื่อส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพและสปาไทยไว้ คือ 1) ส่งเสริมให้ชาวต่างชาติมาใช้บริการสปา/นวดไทยในประเทศ ทั้งที่มาในรูปแบบ medical tourist และที่เป็นส่วนหนึ่งของการมาท่องเที่ยว; 2) ส่งเสริมให้เปิดธุรกิจสปาไทย/ผนวกกับสปาที่มีอยู่แล้วในต่างประเทศ โดยเฉพาะในยุโรป ตะวันออกกลาง เอเชีย สหรัฐอเมริกา และแคนาดา; 3) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนขยายธุรกิจสปาไปต่างประเทศใน

รูปแบบแฟรนไชส์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแบบการบริหารจัดการสปาในระดับสากล และ 4) ผลักดันให้ธุรกิจสปาเป็นช่องทางการส่งเสริมการส่งออกสินค้าสุขภาพและความงามผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ในสปา/ นวดไทย สินค้าเฟอร์นิเจอร์และเครื่องประดับตกแต่งในสปา ฯลฯ ได้อย่างเป็นรูปธรรม (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2554; ออนไลน์)

บ่อน้ำร้อน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา ปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งบ่อน้ำร้อน 112 แห่ง กระจายอยู่ทั่วไปตั้งแต่ทางภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้ (ภาพที่ 1) โดยมีอุณหภูมิร้อนอยู่ระหว่าง 40 ถึง 100 องศาเซลเซียส (กรมทรัพยากรธรณี, มปป.) จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนที่ยังไม่ได้รับการวางแผนพัฒนาทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจังหวัดกระบี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในประเทศไทยทั้งทางด้านการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและการได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว โดยในปี พ.ศ. 2555 จังหวัดกระบี่มีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 42,000 ล้านบาท การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจึงมีความสำคัญในการช่วยสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดกระบี่ ซึ่งจากการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2556 ณ บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จ.กระบี่ พบว่าบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรองรับและให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากในปัจจุบัน บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่มีสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวเพียงแค่ว่า จอดรถ ป้ายสื่อความหมาย บ่อน้ำร้อน ห้องอาบน้ำ อาคารละหมาด และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ดังแสดงในภาพที่ 2 โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมไม่สามารถหาซื้อน้ำดื่มหรืออาหารได้ และพื้นที่แช่บ่อน้ำร้อนเป็นพื้นที่กลางแจ้ง ในวันที่มีแดดแรงจะส่งผลเสียต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวอย่างมาก รวมถึงการขาดโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวที่มุ่งมาที่บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมสามารถประกอบกิจกรรมแช่บ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม และการเดินบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้เท่านั้น รวมไปถึงปัญหาด้านการระบายน้ำในบ่อน้ำร้อนที่อาจจะส่งผลเสียด้านสุขอนามัย

แผนที่แสดงน้ำพุร้อนในประเทศไทย

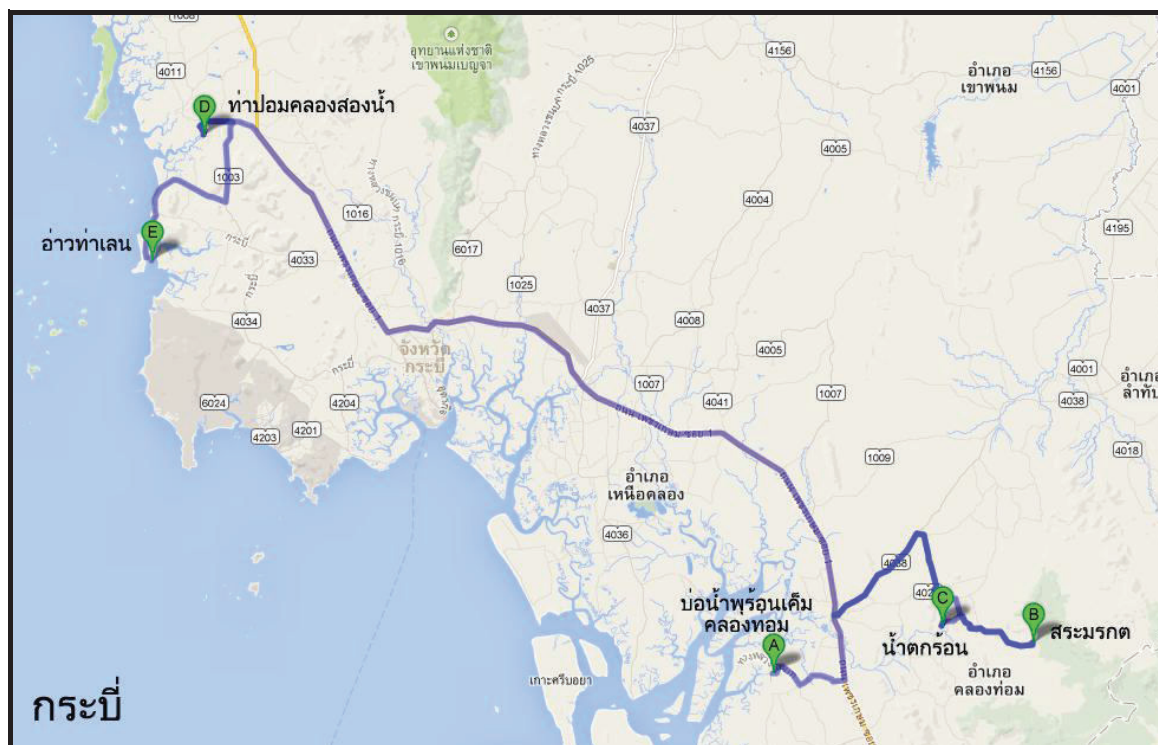
ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี (มปป.)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงพุน้ำร้อนในประเทศไทย

ภาพที่ 2 พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

โดยพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ใกล้เคียง ดังแสดงในภาพที่ 3 แสดงความเชื่อมโยงของบ่อพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่เป็นผลจากการศึกษาตามผลการวิจัยของโครงการวิจัย การประเมินศักยภาพของผลิตภัณฑ์และการบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้ – RDG5550065 ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยในปี พ.ศ. 2555 (พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ และคณะ, 2557) แต่ในมิติของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มรูปแบบ

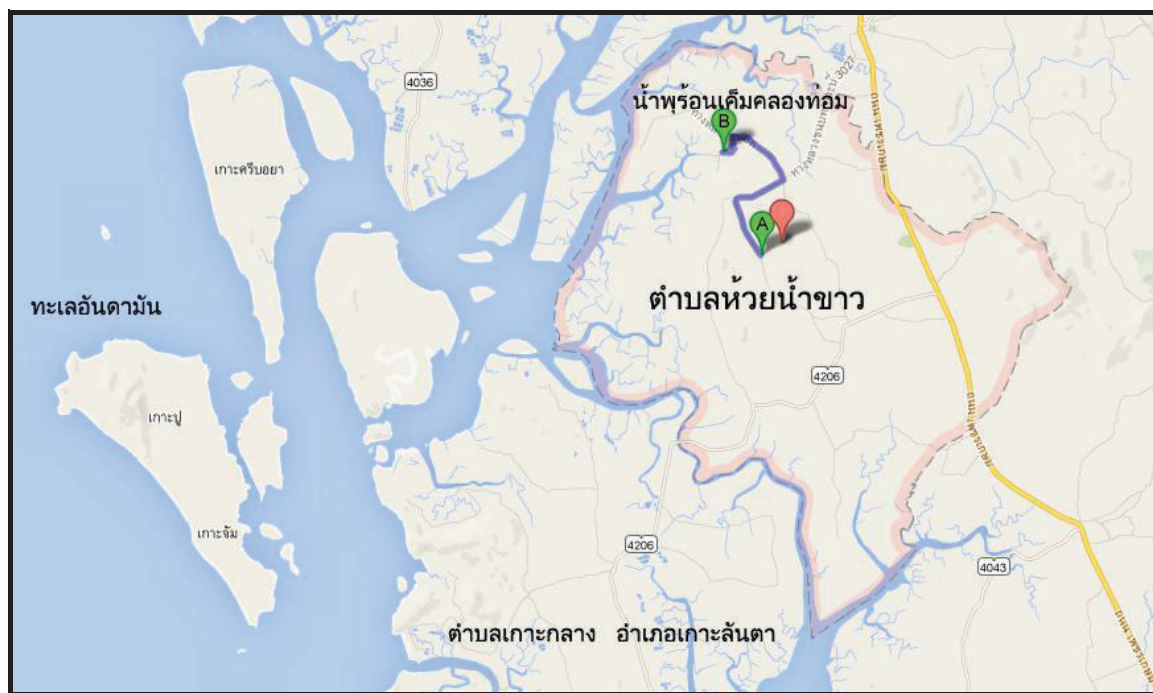

ที่มา: พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์และคณะ (2557)

ภาพที่ 3 ความเชื่อมโยงของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

ซึ่งพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 บ้านควน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ดังแสดงในภาพที่ 4 จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว (2557) พบว่าตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ (ตามแผนที่ในภาพที่ 4) มีประชากรทั้งหมด 8,396 คน เป็นเพศชาย 4,222 คน และเพศหญิง 4,174 คน รวมทั้ง 1,946 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม พื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาวครอบคลุมพื้นที่ 109.73 ตารางกิโลเมตร หรือ 68,581.25 ไร่ สภาพพื้นที่มีลักษณะราบต่ำไปทางตะวันตกและมีพื้นที่ติดต่อกับทะเลอันดามัน โดยมีอาณาเขตของตำบลดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่
ทิศใต้	ติดกับตำบลคลองพน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลคลองยาง และทะเลอันดามัน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ภาพที่ 4 แผนที่ตำบลห้วยน้ำขาว และตำแหน่งของพุร้อนเค็มคลองท่อม พื้นที่ศึกษา

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ตามความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อมจังหวัดกระบี่ โดยศึกษาด้าน ความต้องการและความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการวิเคราะห์โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในรูปแบบการบริการและอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวครบวงจรโดยชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม งานวิจัยในครั้งนี้จะมีการศึกษาด้านหลักศาสนาอิสลามเพื่อวางแผนทางรองรับนักท่องเที่ยวที่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ด้านความคุ้มค่าในการลงทุนพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อม ตลอดจนการกำหนดแนวทางการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้ที่มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นธรรมเพื่อสร้างการพัฒนาที่เน้นการเติบโตในระยะยาวอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อมจังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาความคุ้มค่าด้านการลงทุนพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

3. เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

1.3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาในครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ 1) หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม และ 2) ชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพุน้ำร้อน

1.3.3 ขอบเขตด้านข้อมูลในการศึกษา การศึกษาในครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ด้าน ดังนี้

1.3.3.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพื่อทำความเข้าใจกับการใช้พื้นที่และการประกอบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแหล่งพุน้ำร้อน ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน แนวทางการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมเพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและอย่างไม่มีส่วนร่วม

1.3.3.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ส่วน คือ ข้อมูลการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจังหวัดกระบี่ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความคุ้มค่าทางการลงทุนจะนำข้อมูลด้านการตลาดมาประมาณการรายได้ และมีการบูรณาการร่วมกับโครงการย่อยที่ 3 ในการประมาณการถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา การศึกษาในครั้งนี้จะใช้ระยะเวลา 1 ปี

1.4 นิยามศัพท์ในการวิจัย

พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เป็นพุน้ำร้อนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่

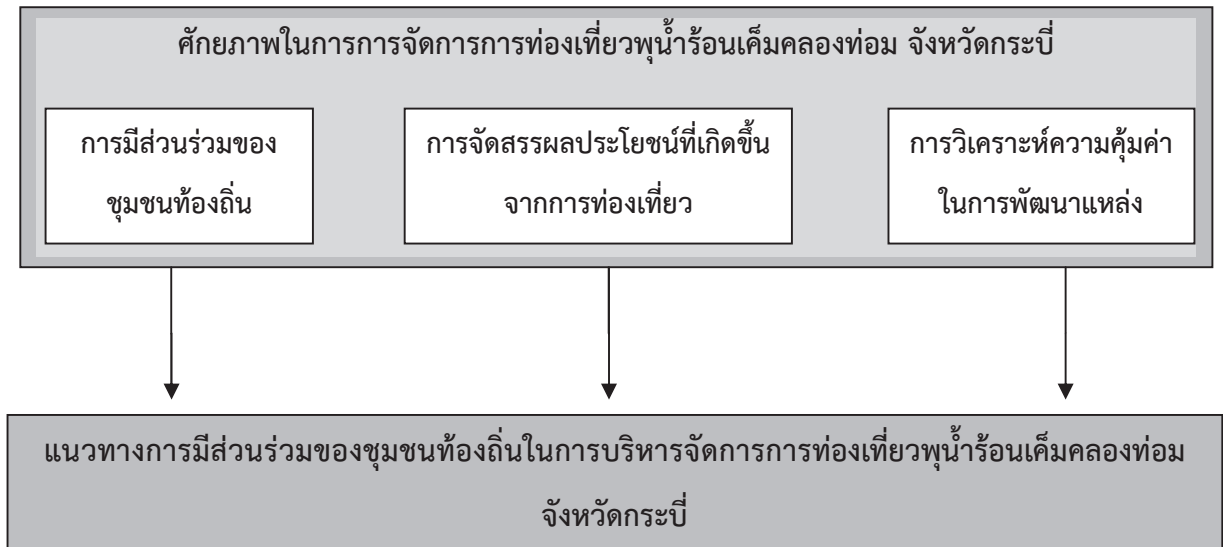
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดสุขภาพของตนเองได้ อาทิ การใช้บริการสปา การแช่น้ำร้อน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถเข้าถึงทรัพยากรของท้องถิ่น ตลอดจนโอกาสในการได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุน หมายถึง การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มให้สามารถบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มรูปแบบ

1.5 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดัง
ภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่องศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่มีประโยชน์ที่ได้รับดังนี้

1. ทราบศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่
2. ได้แนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่
3. ทราบความต้องการและความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่
4. ทราบความคุ้มค่าด้านการลงทุนพัฒนาบ่อพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่
5. ทำให้ได้มาซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการบ่อพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การพัฒนาตลาดท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน จังหวัดกระบี่ โดยลำดับหัวข้อดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.1.1 พุน้ำร้อน (Hot Spring)

พุน้ำร้อน หรือ พุบน้ำร้อน เป็นแหล่งที่น้ำไหลขึ้นมาจากใต้ดิน มีอุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิของร่างกายมนุษย์ น้ำที่พุขึ้นมามีทั้งระดับอุ่นๆ จนถึงเดือดพล่าน อาจบริสุทธิ์หรือมีแร่ธาตุรวมทั้งแก๊สละลายอยู่ ทำให้มีรสและกลิ่นต่างกัน ปริมาณน้ำที่ไหลออกมาแต่ละที่ก็ต่างกัน บางพุไหลเพียงเอื่อยๆ บางพุไหลแรง บางพุพุ่งกระเซ็นพ่นปากบ่อ เพราะแรงดันของแก๊สที่ละลายขึ้นมาจากใต้ดิน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2549) เห็นว่าสามารถจำแนกพุน้ำร้อนได้หลายประเภทตามเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น ลักษณะทางกายภาพ ปริมาณแร่ธาตุที่ละลายในน้ำ ดังนี้

1. จำแนกตามลักษณะกายภาพ ได้แก่

1.1 พุน้ำร้อนไกเซอร์ (Geyser) เป็นพุน้ำร้อนที่มีขนาดใหญ่ มีกำลังแรงมาก มีน้ำและไอน้ำที่ร้อนจัดพุ่งขึ้นมาได้สูงและมีแรงพุ่งออกมาเป็นระยะๆ ค่อนข้างสม่ำเสมอ บางแห่งน้ำอาจพุ่งสูงได้ถึง 60 เมตร ระยะเวลาการพุ่งน้ำออกมาจะเท่าๆ กัน เช่น 5 นาที 7 นาที ปรากฏการณ์นี้เกิดจากการที่ใต้ผิวโลก มีโพรงกักเก็บน้ำติดต่อกัน เมื่อน้ำได้รับความร้อนในระดับลึกๆ ถูกสกัดกั้นไม่ให้ถ่ายเทได้โดยง่าย เพราะรูที่ทำให้น้ำไหลออกมามีขนาดเล็ก และมีน้ำซึ่งเย็นกว่าขังอยู่ในแอ่งที่อยู่ด้านบน น้ำที่อยู่ในระดับลึกมีอุณหภูมิสูงขึ้นและเมื่อสูงกว่า 100 องศาเซลเซียสก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นไอน้ำดันน้ำที่ขังอยู่ในรูไหลพุ่งขึ้นมา เมื่อไอน้ำได้ถ่ายเทพลังงานความร้อนจนหมดแรงดัน น้ำก็จะหยุดพุ่งจนสะสมความร้อนได้อีกก็จะพุ่งขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง พุน้ำร้อนไกเซอร์ที่มีชื่อเสียง เช่น พุน้ำร้อนโอล์ด เฟรฟูล (Old Faithful) ที่อุทยานแห่งชาติเยลโลว์สโตน (Yellow Stone National Park) ประเทศสหรัฐอเมริกา พุน้ำร้อนกีเยเซอร์ (Geysir) ประเทศไอซ์แลนด์ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า ไกเซอร์ (Geyser) และพุน้ำร้อนอีกหลายแห่งในประเทศนิวซีแลนด์

1.2 พุน้ำร้อน (Hot Spring) หรือบ่อน้ำร้อน (Hot Pool) คือ แหล่งน้ำที่มีอุณหภูมิสูงกว่าร่างกายมนุษย์ไหลขึ้นมาจากใต้ดิน น้ำที่พุขึ้นมามีตั้งแต่อุ่นๆ จนถึงเดือดพล่าน เนื่องจากทางเดินน้ำใต้

ดินใหญ่ทำให้น้ำสามารถไหลเวียนอย่างรวดเร็วได้ น้ำร้อนที่ไหลขึ้นมาจะไหลออกไปจากแหล่งหรือกลายเป็นไอ เพื่อปล่อยพลังงานความร้อน เมื่อน้ำร้อนนั้นเย็นลงจะไหลกลับสู่ระบบน้ำใต้ดิน น้ำร้อนแต่ละแห่งจะมีแร่ธาตุรวมทั้งก๊าซละลายอยู่ในปริมาณที่ไม่เท่ากัน ทำให้มีสีและกลิ่นแตกต่างกัน และมีปริมาณน้ำที่ไหลออกมาจากแต่ละบ่อแตกต่างกัน เช่น บ่อน้ำร้อนที่ทะเลสาบโบโกเรีย น้ำร้อนนบร้อยแห่งที่ประเทศ ไอซ์แลนด์ ประเทศนิวซีแลนด์ และน้ำร้อนในประเทศไทย เป็นต้น ถ้ามีเพียงน้ำร้อนไหลซึมขึ้นมาบนผิวดินจะเรียกว่าน้ำซึม (Seepage)

1.3 บ่อไอเดือดหรือพุก๊าซ (Fumarole) คือ หลุมหรือปล่องที่มีไอน้ำพุ่งขึ้นมา จะไม่มีน้ำเหมือน น้ำร้อน สาเหตุอาจเกิดจากบริเวณนั้นมีน้ำเพียงเล็กน้อย เมื่อได้รับความร้อนจึงกลายเป็นไ้ออกมา หรืออาจเกิดจากการที่ชั้นใต้ดินมีความร้อนสูงมากจนน้ำกลายเป็นไอจนหมด บ่อไอเดือดพบมากในประเทศที่มีภูเขาไฟแต่ก็สามารถพบได้ในพื้นที่ที่ไม่มีภูเขาไฟได้เช่นกัน

1.4 บ่อโคลนเดือดหรือพุโคลน (Mud Pot) คือ โคลน (แอ่งตะกอนที่อิ่มตัวไปด้วยน้ำ) ซึ่งมีไอน้ำร้อนจัดอยู่เบื้องล่าง เมื่อน้ำนั้นเคลื่อนที่จะทำให้โคลนที่อยู่ด้านบนพุ่งกระจายขึ้นมาคล้ายการระเบิดย่อยๆ ในบริเวณภูเขาไฟ ปกติบ่อโคลนเดือดมักมีก๊อมน้ำอยู่และมีความร้อนสูง

2. จำแนกตามปริมาณแร่ธาตุที่ละลายในน้ำ ในต่างประเทศสามารถแบ่งน้ำร้อนตามปริมาณแร่ธาตุที่ละลายในน้ำได้หลายสิบประเภท แต่ในประเทศไทย พบน้ำร้อนที่แบ่งตามส่วนประกอบเคมีเพียง 4 ประเภท ดังนี้

2.1 น้ำร้อนทั่วไป (Simple Springs) เป็นน้ำร้อนที่มีอุณหภูมิสูงกว่า 25 องศาเซลเซียส ประกอบด้วยธาตุคาร์บอน เกลือและแร่ธาตุอื่นๆ น้อยกว่า 1 กรัม/ลิตร เป็นน้ำร้อนส่วนใหญ่ที่พบในประเทศไทย

2.2 น้ำร้อนคาร์บอเนต (Carbonate Springs) เป็นน้ำร้อนที่มีอุณหภูมิค่อนข้างต่ำหรือเป็น น้ำพุเย็น ประกอบด้วยธาตุคาร์บอนและแร่ธาตุอื่นๆ น้อยกว่า 1 กรัม/ลิตร ลักษณะคล้ายน้ำร้อนทั่วไปแต่มีปริมาณคาร์บอเนตสูงกว่า

2.3 น้ำร้อนเกลือหรือน้ำร้อนน้ำเค็ม (Salt Springs) เป็นน้ำร้อนที่ประกอบด้วยสารเคมีมากกว่าน้ำร้อนทั่วไป มีแร่ธาตุต่าง ๆ มากกว่า 1 กรัม/ลิตร กรณีที่น้ำประกอบด้วยเกลือระหว่าง 1-5 กรัม/ลิตร เรียกว่าน้ำพุเกลืออ่อน (Weak Saline) ประกอบด้วยเกลือระหว่าง 5-10 กรัม/ลิตร เรียกว่าน้ำพุเกลือ และประกอบด้วยเกลือมากกว่า 10 กรัม/ลิตร เรียกว่าน้ำพุเกลือเข้มข้น (Strong Saline) มีคุณสมบัติในการเก็บรักษาความร้อนได้ดี

2.4 น้ำร้อนแอลคาไล (Alkaline Springs) เป็นการแบ่งประเภทน้ำร้อน โดยใช้ ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ของน้ำร้อนเป็นหลัก น้ำร้อนที่มีค่า pH 7.5-8.5 เรียกว่า Weak Alkaline Springs และน้ำร้อนที่มีค่า pH สูงกว่า 8.5 เรียกว่า Alkaline Springs

แหล่งน้ำร้อนหลายแห่งได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการ โดยเฉพาะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากความเชื่อว่าการอาบน้ำ หรือแช่น้ำร้อนจะทำให้สุขภาพดีขึ้น สามารถบรรเทาอาการบางอย่างที่เป็นสาเหตุของโรคภัยต่างๆ ได้ เช่น โรคความดันโลหิต อาการปวด

กระดูก ไชข้อเสื่อมหรืออักเสบ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง ริดสีดวงทวาร เป็นต้น และถือเป็นการรักษาทางการแพทย์รูปแบบหนึ่งที่เรียกว่าวารีบำบัด (Water Therapy) ซึ่งความเชื่อนี้มีมาก่อนที่คำว่า ESPA ซึ่งเป็นรากศัพท์ภาษาเบลเยียม และถูกเปลี่ยนมาเป็นคำว่า SPA (Salus per Aquam) ในอังกฤษ โดยน้ำที่มีอุณหภูมิสูงพอเหมาะจะช่วยเพิ่มการไหลเวียนของโลหิต มีผลต่อการผ่อนคลายความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ ขยายรูขุมขนทำให้แร่ธาตุไหลเข้าไปตาม รูขุมขน จึงชะล้างสิ่งสกปรกในผิวหนังออกได้ดี ในประเทศจีนมีการใช้ประโยชน์พุร้อนเพื่อการอาบน้ำและซักล้างอย่างแพร่หลายมากกว่า 2,000 ปีแล้ว ในหลายประเทศมีการพัฒนาแหล่งพุร้อนในเมืองเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น เมืองบาร์ท (Bath) ประเทศอังกฤษ เมืองโรโตรัว ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นต้น การใช้ประโยชน์พุร้อนเพื่อการท่องเที่ยวและนันทนาการในปัจจุบัน ได้แก่ การชมพุร้อน เป็นการชมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และทัศนียภาพที่สวยงาม แหล่งชมพุร้อนที่มีชื่อเสียง ได้แก่ เยลโลสโตนส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา แหล่งพุร้อนในประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศไอซ์แลนด์ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการแช่หรืออาบน้ำพุร้อนเพื่อสุขภาพ การใช้ประโยชน์จากพุร้อนเช่นนี้มีมาตั้งแต่สมัยโรมันแล้ว ในหลายประเทศนิยมการแช่หรืออาบน้ำพุร้อนเนื่องจากบริเวณที่เกิดพุร้อนส่วนใหญ่จะใกล้กับภูเขาไฟ หรือหินภูเขาไฟเก่า จึงมีซิลเวอร์หรือกำมะถันติดขึ้นมาซึ่งมีคุณสมบัติในการรักษาโรคผิวหนังได้ และยังมีแร่ธาตุที่มีคุณสมบัติในการรักษาโรคที่แตกต่างกันไป เช่น พุร้อนคาร์บอเนต (Carbonate Springs) พุร้อนเกลือ (Salt Springs) พุร้อนโซเดียมไฮโดรเจนคาร์บอเนต (Saltine Sodium Hydrogen Carbonate Springs) อุณหภูมิพุร้อนที่เหมาะสมแก่การแช่หรืออาบจะอยู่ที่ 40 องศาเซลเซียส ทั้งนี้ควรแช่พุร้อนวันละ 2-3 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที โดยการชำระล้างร่างกาย 20 นาที และทำกายภาพบำบัดในพุร้อนอีก 10 นาที และแร่ธาตุต้องใช้เวลาซึมผ่านรูขุมขนประมาณ 6-7 ชั่วโมง ดังนั้นควรชำระล้างร่างกายด้วยน้ำสะอาดหรือภายหลังจากอาบพุร้อนไปแล้ว 7 ชั่วโมง สระแช่น้ำแร่มีทั้งที่เป็นสระแช่ธรรมชาติ สระแช่เลียนแบบธรรมชาติ หรือในลักษณะของสระว่ายน้ำทั้งที่เป็นสาธารณะและห้องแช่ส่วนตัว ทั้งที่ตั้งอยู่กลางแจ้ง (Outdoor) และในร่ม (Indoor)

2.1.2 พุน้ำเค็ม เป็น บ่อน้ำพุที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นพุร้อนที่มีรสชาติเค็ม ลักษณะพุร้อนเค็มดังกล่าวมีเพียง 2 แห่งในโลก คือ สาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย ที่อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ข้อมูลจากผู้ที่เคยเดินทางท่องเที่ยวไปยังพุร้อนเค็มประเทศสาธารณรัฐเช็ก (<http://pantip.com/topic/33046188>) กล่าวว่าประเทศนี้มีแหล่งน้ำแร่ร้อนธรรมชาติ สามารถรักษาอาการเจ็บป่วยจากโรคผิวหนังตามร่างกายได้ดี ตั้งอยู่ในเมืองคาร์โลวี วารี (Karlovy-vary) ซึ่งเมืองตากอากาศและเมืองสปาน้ำแร่ที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวของประเทศสาธารณรัฐเช็ก อยู่ห่างจากกรุงปรากไปทางทิศตะวันตกประมาณ 120 กิโลเมตร

บ่อน้ำร้อนมีทั้งหมด 16 บ่อ บ่อแรกมีชื่อว่า Vřidlo เป็นบ่อน้ำร้อนตามธรรมชาติซึ่งมีอุณหภูมิถึง 72 เซลเซียส เป็นบ่อน้ำที่มีน้ำแร่พุ่งขึ้นมาอย่างแรง

- บ่อที่ 2 ชื่อว่า Pramen Karla IV. อุณหภูมิ ประมาณ 64 องศาเซลเซียส
- บ่อที่ 3 ชื่อว่า Dolní Zámecký pramen
- บ่อที่ 4 ชื่อว่า Horní Zámecký pramen อุณหภูมิ ประมาณ 55.9 องศาเซลเซียส ตั้งอยู่
ด้านบนของบ่อที่ 3 เนื่องจากอยู่บนเขา
- บ่อที่ 5 ชื่อว่า Tržní pramen น้ำร้อนที่อุณหภูมิ 62 องศาเซลเซียส
- ส่วนบ่อที่ 6 7 8 9 และ 10 จะอยู่ในบริเวณเดียวกัน เรียกว่า Mlýnská kolonáda โดยบ่อที่
6 มีชื่อว่า Mlýnský pramen น้ำร้อนประมาณ 56 องศาเซลเซียส
- บ่อที่ 7 ชื่อว่า Rusalčin pramen หรือ Rusalka อุณหภูมิประมาณ 60 องศาเซลเซียส
- บ่อที่ 8 มีชื่อว่า Pramen knížete Václava
- บ่อที่ 10 ชื่อว่า Skalní pramen มีอุณหภูมิ ประมาณ 53 องศาเซลเซียส
- บ่อที่ 11 ชื่อว่า Pramen svobody อยู่ใน altán pramene Svoboda ซึ่งถัดจาก Mlýnská
kolonáda จะมีอุณหภูมิประมาณ 60 องศาเซลเซียส
- บ่อที่ 12 เป็นบ่อคู่ขนาน บ่อนี้ชื่อ Sadový pramen starý กับ Sadový pramen nový อยู่ใน
บริเวณ Vojenského lázenského ústavu ใกล้ๆกับ Sadové kolonády อุณหภูมิ ประมาณ 47
องศาเซลเซียส
- บ่อที่ 13 มีชื่อว่า Dorotka อยู่ใน pavilon Dorotka ตรง ถนน U Imperiálu เป็นน้ำแร่ที่มี
กรด จึงปิดไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไป
- บ่อที่ 14 ชื่อว่า Štěpánka อุณหภูมิประมาณ 9 -13 องศาเซลเซียส บ่อนี้ เจาะใหม่เมื่อปี 1993
เพราะน้ำหยุดไหล ตั้งแต่ปี 1884 แต่ปัจจุบันก็ยังปิดอยู่ เพราะมีปัญหาเรื่องน้ำไม่ไหล
- บ่อที่ 15 เรียกว่าบ่อ Hadí pramen อุณหภูมิประมาณ 30 องศาเซลเซียส บ่อนี้ น้ำจะรสชาติ
ไม่เหมือนบ่ออื่นเพราะนอกจากเค็มแล้วยังซ่าควบคู่กัน ส่วนบ่ออื่นน้ำจะเค็มเท่านั้น บ่อนี้จะตั้งอยู่ใน
Sadová kolonáda
- บ่อที่ 16 คือ บ่อ Železnatý pramen ตั้งอยู่ใน kolonáda Železnatého pramene
- กิจการสปาอบุน้ำร้อนในเมืองนี้ สามารถรักษาอาการเจ็บป่วย ได้หลายโรค เช่น โรคระบบ
ทางเดินอาหาร โรคระบบเผาผลาญ เบาหวาน โรคอ้วน โรคเกี่ยวกับระบบการเคลื่อนไหว ตับ ตับ ตับ ตับ
ตับอ่อน ภูุน้ำดี ระบบประสาท และ การบำบัดหลังรักษาเนื้องอก เป็นต้น ([http://pantip.com
/topic/30999184](http://pantip.com/topic/30999184))

2.1.3 สปา (Spa) สปาหมายถึง บ่อน้ำแร่หรือแหล่งที่มีน้ำแร่และรวมถึงการบริการนวดตัวที่มี
การแช่น้ำแร่ อบตัว และซาวน่า ซึ่งบริการการนวดตัวมีทั้งการนวดทั่วไป หรืออาจใช้น้ำมันที่มีกลิ่นหอมที่
เรียกว่าอะโรมาเธอราพีร่วมด้วยก็ได้ นอกจากนั้นยังรวมถึงมีบริการเสริมอื่นๆอีกมากมาย สปามาจากชื่อ
เมืองเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในประเทศเบลเยียม มีบ่อน้ำร้อนให้ผู้ป่วยด้วยโรคต่างๆ ใช้รักษาตัวด้วยการแช่น้ำ
ต่อมากลายเป็นชื่อและสัญลักษณ์ของบ่อน้ำแร่ทั่วไป บ่อน้ำแร่นอกจากใช้สำหรับฟื้นฟู บำบัดความ

เจ็บป่วยและความเครียดด้วยน้ำแล้วแล้วยังใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย คือ ประกอบด้วยบริการด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย และความสวยงาม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการที่มีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา รสนิยม ดังนั้นสปาควรประกอบด้วยสิ่งส่งผลกระทบต่อประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่

1. รูป โดยสถานที่ที่มีบรรยากาศที่ร่มรื่น สงบและผ่อนคลาย เช่น ตกแต่งด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด
2. รส มีบริการอาหารและเครื่องดื่มที่เสริมสร้างสุขภาพ ขจัดสารพิษตกค้างในร่างกาย เป็นต้น
3. กลิ่น จากการบำบัดด้วยสมุนไพรหรือพืชพรรณจากธรรมชาติ
4. เสียง นำเสียงเพลงบรรเลงมาช่วยสำหรับผ่อนคลาย
5. สัมผัส จากการนวดทำให้ผ่อนคลาย โดยนำภูมิปัญญาตะวันตกมาผสมผสานกับการนวดของแต่ละท้องถิ่น

นอกจากนี้ องค์การสปาระหว่างประเทศ (International Spa Association: ISPA) จำแนกประเภทของสปาตามรูปแบบการให้บริการไว้ ดังนี้

1. Hotel and Resort Spa เป็นลักษณะของรีสอร์ทและโรงแรมที่มีการให้บริการสปา สำหรับแขกที่เข้าพักเพื่อผ่อนคลาย นอกเหนือจากการให้บริการห้องพัก สามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น หัวหินและภูเก็ต
2. Day Spa หรือ City Spa เป็นรูปแบบสปาที่พบได้ทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เมืองใหญ่ ๆ หรือเขตธุรกิจ ใช้เวลาบริการตั้งแต่ 30 นาทีถึง 2 ชั่วโมงเป็นบริการแบบครบวงจรทั้งการนวดและดูแลสุขภาพผิว ไม่จำเป็นต้องมีห้องพักไว้บริการ ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงง่ายและสะดวก
3. Destination Spa คือ สถานที่ประกอบการที่ให้บริการแบบเต็มรูปแบบโดยจะให้การบริการดูแลเรื่องอาหาร การพักผ่อน คลายเครียด การทำสมาธิ ดูแลสุขภาพจิต การออกกำลังกายและการให้บริการด้าน สปา ก่อนใช้บริการต้องสอบถามและพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจลักษณะการใช้ชีวิตของผู้จะเข้ารับบริการเพื่อที่จะได้สามารถจัดเตรียมรูปแบบหรือคอร์สการบำบัดที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับผู้รับบริการมากที่สุด
4. Medical Spa เป็นรูปแบบที่เน้นการทำสปาเพื่อบำบัดและรักษาโรค ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ด้วยการบำบัดโดยทางธรรมชาติเพียงอย่างเดียวหรือควบคู่ไปกับการใช้ยาแผนปัจจุบัน มักดำเนินการในโรงพยาบาลหรือคลินิก
5. Mineral Spring Spa เป็นการให้บริการสปาตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นบ่อน้ำแร่หรือพุ่น้ำร้อนจากธรรมชาติ
6. Club Spa คือ สปาที่ดำเนินการควบคู่กับการออกกำลังกายหรือฟิตเนส เพื่อบริการแก่สมาชิกของสโมสร
7. Cruise Ship Spa หมายถึงการให้สปาบนเรือสำราญ ผสานการออกกำลังกายและโภชนาการที่ส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้ผู้เดินทางมีความสุขสบายและผ่อนคลาย

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) เห็นว่า ร้อยละ 70 ของการให้บริการในสปาคือการนวด ซึ่งรูปแบบการนวด ที่ได้รับความนิยมมีทั้งหมด 8 ประเภท คือ

1. การนวดแบบแผนไทย (Thai Massage) เป็นการนวดแบบผสมผสานระหว่างการนวดแบบเน้นกดจุด ที่เน้นการคลึงไปตามร่างกายกับการนวดแบบยืดเส้นยืดสายแบบกายบริหาร
2. การนวดแบบจีน (Shiatsu) คือ กระตุ้นและบำบัดพลังงานหรือ“ชี” ที่ไหลเวียนภายในร่างกายให้สมดุลคล้ายกับการนวดแบบไทยแต่ความหนักหน่วงน้อยกว่า
3. การนวดแบบญี่ปุ่น(Reiki) เป็นการนวดที่มีพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าเป็นการกระตุ้นประกอบ การฟื้นฟูพลังงานและผ่อนคลาย การนวดแบบนี้เน้นการกดจุดโดยจะทำการนวดลงบนจุดสำคัญ 16 จุดบนร่างกายเท่านั้นไม่มีการสัมผัสร่างกายส่วนอื่น
4. การนวดแบบอินเดีย (India Massage) คือ การกระตุ้นกล้ามเนื้อส่วนบนของร่างกายบริเวณ หัวไหล่และต้นคอควบคู่ไปกับการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหยเพื่อให้พลังงานไหลเวียนทั่วร่างกาย
5. การนวดแบบขจัดพิษ (Lymphatic Drainage) เป็นการนวดเพื่อช่วยลดอาการบวมซ้ำ และกำจัดไขมันส่วนเกินที่เรียกว่าเซลล์ลูไลต์ ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตและกระตุ้นผิวลักษณะการนวดจะเคาะและกดตามผิวหนังส่วนที่ไม่เรียบหรือเป็นลักษณะผิวเปลือกส้ม
6. การนวดแบบอะโรมาเธอราพี (Aromatherapy) เป็นการนวดที่นิยมกันมาก เพราะนวดแบบผสมผสานระหว่างวิธีการนวดแบบโบราณ เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าควบคู่กับบำบัดด้วยกลิ่น
7. การนวดฝ่าเท้า (Reflexology) เพื่อช่วยกระตุ้นระบบการทำงานของร่างกายโดยรวมให้ดีขึ้น เนื่องจากฝ่าเท้าเป็นจุดศูนย์รวมของเส้นต่างๆ ในร่างกาย
8. การนวดแบบอัคนีบำบัด (Lastone Therapy) โดยใช้หินร้อน-เย็นวางตามจุดสำคัญของร่างกายสลับกันอุณหภูมิที่ต่างกันของหินจะช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต ส่งผลให้เซลล์ในร่างกายได้รับออกซิเจนอย่างเต็มที่

จากการศึกษาวิจัยของวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป) พบว่าอัตราและแนวโน้มการเจริญเติบโตของธุรกิจสปาที่กำลังเพิ่มสูงขึ้นทำให้นักลงทุนให้ความสนใจและเปิดสปาเพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะอยู่ในโรงแรมหรือรีสอร์ทต่างๆแล้ว ยังมีการเปิดกิจการแบบสแตนด์อโลนเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะสปาที่จัดอยู่ในประเภทของ Day Spa และ Destination Spa แต่ความสำเร็จของธุรกิจสปาต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน หนึ่งในนั้นคือความพร้อมด้านบุคลากร โดยพบว่าธุรกิจสปายังขาดบุคลากรระดับผู้บริหารที่มีประสบการณ์สูง มีความรู้และความเข้าใจในธุรกิจสปาเพื่อมาวางระบบ สร้างแผนงาน และการบริหารงานในส่วนต่างๆ

นอกจากนี้ยังขาดแคลนบุคลากรระดับปฏิบัติงาน เนื่องจากปัจจุบันมีธุรกิจสปาเกิดขึ้นมากมายทำให้มีบุคลากรไม่เพียงพอโดยเฉพาะพนักงานนวด ซึ่งพนักงานนวดเหล่านี้มักจะเลือกสถานที่ทำงานใกล้บ้านเดินทางไปมาสะดวก นอกจากนี้ยังไม่ค่อยยอมเสี่ยงย้ายงานจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งด้วยเหตุผลที่

ว่ามีลูกค้าประจำอยู่ที่เดิมหรือไม่มั่นใจว่าสถานที่ใหม่จะมีลูกค้ามากพอที่จะรักษาหรือเพิ่มรายได้มากกว่าเดิม ดังนั้นอาจต้องมีการลงทุนค่อนข้างสูงในการจัดหาและพัฒนาบุคลากรเพื่อมารองรับธุรกิจ

การจัดหาทรัพยากรบุคคล และรักษาบุคลากรทำได้ยากโดยเฉพาะพนักงานนวด เนื่องจากพนักงานที่มีประสิทธิภาพและศักยภาพมักจะถูกคู่แข่งขึ้นทางการค้าซื้อตัวไปปฏิบัติงาน ซึ่งการนวดจำเป็นที่ผู้นวดต้องมีความรู้และเข้าใจโครงสร้างของร่างกายในส่วนต่างๆ เป็นอย่างดีเพราะการนวดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจทำให้เกิดการบาดเจ็บได้ อาจทำให้การทำงานของกล้ามเนื้อหรือข้อต่อจะมีประสิทธิภาพลดลง

ดังนั้น ผู้ประกอบการดำเนินการธุรกิจสปาควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์โดย

1. จัดฝึกอบรมแก่พนักงานบุคลากรโดยจ้างผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา เช่น แพทย์ทางกายภาพบำบัดมาฝึกสอนและให้ความรู้หรือเทคนิคใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างพนักงานให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เปิดหลักสูตรสอนวิธีการนวดโดยผู้ที่สนใจสมัครเรียนหลังจบหลักสูตรแล้ว สามารถเข้าทำงานที่ร้านได้ทันที เป็นการลงทุนทั้งให้ความรู้และยังสามารถหาพนักงานนวดเพิ่มขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

3. การจัดการค่าตอบแทน เนื่องจากบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจ โดยเฉพาะพนักงานนวดที่มีความสามารถจะช่วยรักษาลูกค้าไม่ให้ไปใช้บริการที่อื่น ดังนั้นควรจัดการค่าตอบแทน ดังนี้

- พนักงานทั่วไป ได้แก่ พนักงานบัญชี จัดซื้อ ผู้จัดการร้าน แคชเชียร์และพนักงานต้อนรับ ควรได้เงินเดือนประจำในอัตราค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมเดียวกัน พร้อมโบนัสประจำปี ซึ่งขึ้นอยู่กับผลประกอบการ นอกจากนั้นได้รับสวัสดิการชุดทำงานฟรีคนละ 3 ชุดต่อปี

- พนักงานนวด เนื่องจากพนักงานนวดไม่มีเงินเดือนประจำแต่จะได้รับเป็นส่วนแบ่งจากการนวดลูกค้าต่อราย เช่น นวดแบบแผนไทยจะได้รับส่วนแบ่ง 100 บาท ถ้านวดแบบอะโรมาเธอราพีจะได้รับส่วนแบ่ง 150 บาท ดังนั้นการรักษาพนักงานที่มีประสิทธิภาพไว้ ไม่ให้ไปทำงานที่อื่นหรือกับคู่แข่งจึงเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นองค์กรควรให้ค่าจ้างในอัตราส่วนแบ่งที่สูงกว่าคู่แข่งประมาณร้อยละ 20 ถึง 25 นอกจากนั้นยังเน้นกิจกรรมส่งเสริมการขายเพื่อดึงดูดผู้บริโภคให้มาใช้บริการมากขึ้น หากมีลูกค้าจำนวนมากพนักงานนวดก็จะได้รับค่าส่วนแบ่งมากตามไปด้วย

2.1.4 การจัดการพุน้ำร้อน

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2549) จัดให้พุน้ำร้อนธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเป็นกรอบแนวทางจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติอย่างชัดเจน ซึ่งต้องคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญและไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปปฏิบัติ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของตน
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว
4. เพื่อเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พุน้ำร้อนธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะของแหล่งได้แก่
กรณีที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่ให้บริการพุน้ำร้อนธรรมชาติโดยจะทำการประเมินทั้งองค์ประกอบที่ 1 หรือแบบประเมินในส่วนที่ 1 คือ มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ และองค์ประกอบที่ 2 หรือแบบประเมินในส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ

กรณีที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีการให้บริการพุน้ำร้อนธรรมชาติ ทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบที่ 2 หรือแบบประเมินในส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ ในกรณีที่ยังไม่มีผลการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว หากผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ มีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติหรือไม่ ก็สามารถที่จะนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ได้แหล่งท่องเที่ยว ที่มีการให้บริการพุน้ำร้อนธรรมชาติ ที่ผ่านการประเมินนั้น แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ	การประเมิน
1. คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ	ต้องผ่านการประเมิน ข้อ 1-5
2. ห้องแช่พุน้ำร้อน/บ่อแช่พุน้ำร้อน/สระว่ายน้ำ	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-10
3. ห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา/ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-7
4. การจัดการด้านความปลอดภัย	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-6
5. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	ต้องผ่านการประเมิน ข้อ 1-5

ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการพุน้ำร้อนธรรมชาตินั้น จะต้องมีความสมบูรณ์ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวทั้ง 5 ข้อ และในแต่ละเกณฑ์จำเป็นต้องผ่านการประเมินในทุกดัชนี ยกเว้นในเกณฑ์ที่ 2 ห้องแช่พุน้ำร้อน/บ่อแช่พุน้ำร้อน/สระว่ายน้ำ ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-10 (จากทั้งหมด 15 ข้อ)

ในส่วนของการประเมินด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุทธานุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนที่จะให้คะแนน และกำหนดระดับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุทธานุรักษ์ธรรมชาติ	คะแนนเต็ม	คิดเป็นร้อยละ
1. แหล่งพุทธานุรักษ์ธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	50	40
2. ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	25	20
3. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	50	40
รวม	125	100

โดยแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุทธานุรักษ์ธรรมชาตินั้นจะต้องมีคุณสมบัติรวมทั้ง 2 องค์ประกอบไม่ต่ำกว่า 62 คะแนน หรือร้อยละ 50 แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติขาดคุณสมบัติดังกล่าว แสดงว่าพื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุทธานุรักษ์ธรรมชาติ

2.1.4.1 ศักยภาพด้านการจัดการ

ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential Diffusion Theory) เป็นทฤษฎีตะวันตกที่เสนอโดยสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ทฤษฎีนี้ประกอบด้วย ศักยภาพการพัฒนา เป็นศักยภาพของสังคมและทฤษฎีการแพร่กระจาย

ศักยภาพการพัฒนาประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1. ทรัพยากรธรรมชาติ จัดเป็นต้นทุนวัตถุดิบสำคัญต่อการพัฒนา ชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากจะมีความได้เปรียบ จึงควรสงวนรักษา อนุรักษ์ และใช้ให้ถูกวิธี ไม่ทำลาย และรู้คุณค่าของสิ่งเหล่านี้
2. ทรัพยากรมนุษย์หรือบุคคล หมายถึงวัยทำงาน เป็นแรงงานใช้ประโยชน์ในการพัฒนา
3. องค์การสังคมเป็นกลุ่มอาชีพ สหกรณ์ คณะกรรมการ กลุ่มทางการศึกษา เป็นต้น จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของการพัฒนา มีความสัมพันธ์ทางสังคม มีหน้าที่ และแบบแผนพฤติกรรม เป็นกลุ่มคนที่ต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายใต้ระเบียบทางวัฒนธรรม
4. ภาวะผู้นำหมายถึง จำนวนคนที่เป็นผู้นำ เช่น ผู้นำทางการเมืองการปกครอง ผู้นำทางการศึกษา เศรษฐกิจ ศาสนา เป็นต้น

การแพร่กระจาย มี สองส่วน คือ

1. การติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอก หมายถึง การติดต่อระหว่างชุมชนเอง ระหว่างภายนอกชุมชน หรือระหว่างประเทศ การติดต่อทำให้เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้ ความชำนาญ สินค้า นำเทคโนโลยีจากสังคมเจริญมาใช้ หรือผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้ และสินค้าในสังคมด้อยพัฒนา

2. การฝึกอบรม คือ การทำให้เกิดทักษะความชำนาญในสาขาวิชาการต่างๆ ตาม ถนัด สนใจ และความต้องการ มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ย่อมก่อผลประโยชน์ด้านการพัฒนา

ซึ่ง ปัจจัยทั้งหกประการนี้ยังมีมากเท่าใด การพัฒนาก็มีระดับสูงมากขึ้นเท่านั้น

ปกรณัม ปรียากรณัม (2555) เห็นว่า ต้องศึกษาความเหมาะสมและความพร้อมด้าน องค์การและการจัดการ ใน ประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ คือ

1. ความสำคัญของโครงการ เมื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องหรือการ สนองตอบของโครงการต่อนโยบายรัฐบาล

2. การพิจารณากฎหมายและเงื่อนไขด้านกฎหมาย ระเบียบแบบแผน ที่กำหนด โดยหน่วยงานภาครัฐและหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง กับผลที่อาจจะเกิดขึ้นต่อโครงการทั้งในด้านบวกและ ลบ

3. การวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

4. การวางแผนงานในการจัดองค์การโครงการที่เหมาะสม ในรูปแบบใด รูปแบบ หนึ่ง ระหว่างการจัดการโครงการ โดยหน่วยงานประจำ (Functional organization) หรือ โดย คณะทำงาน (Pure Project or Task Organization) หรือ ด้วยการจัดองค์การแบบผสมผสานระหว่าง หน่วยงาน (Matrix Organization) การบริหารและการจัดการโครงการ

5. การจัดวางระบบการบริหารงานบุคคล นับตั้งแต่การกำหนดตัวผู้จัดการ โครงการ ทีมงานโครงการ เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายด้านอื่นที่ เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล การ กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ

6. แนวทางในการจัดวางระบบการควบคุม ระบบสารสนเทศ ระบบสื่อสาร และ ระบบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบแนวทางและวิธีการจัดการโครงการในด้านต่างๆ โดยเน้นที่การ จัดการ เชิงคุณภาพ (Quality Management) การบริหารเวลา (Time Management) และการจัดการ ด้านการเงิน (financial management) การพิจารณาเรื่องโอกาสในการได้รับการสนับสนุนหรือความ ช่วยเหลือ ด้านต่างๆ (เช่น การเงิน วิชาการ เทคโนโลยี) จากรัฐบาล องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและ องค์กรประชาชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ปกรณัม ปรียากรณัม (2555) ยังเห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความสำเร็จในการจัดการ โครงการ พบว่าปัจจัยร่วมที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

1. ผู้จัดการโครงการและทีมงานมีความเข้าใจภารกิจของ โครงการอย่างชัดเจน ผู้จัดการโครงการและทีมงาน จำเป็นต้องร่วมกันในการสร้างความเข้าใจ ภารกิจโครงการด้านต่างๆ คือ

1.1 จุดมุ่งหมายในระดับกลยุทธ์หรือระดับแผนงาน พร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับตัวชี้วัดในการจัดการโครงการ สามารถจัดได้สามรูปแบบ คือ 1) การจัดการโครงการ ภาระหน้าที่ (Functional organization) คือ การมอบหมายให้หน่วยงานที่ปฏิบัติภาระหน้าที่ประจำเป็นองค์การที่รับผิดชอบในการจัดการโครงการ 2) การจัดการโครงการโดยเฉพาะ (Projectized of Task Force Organization) คือ การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นองค์การโครงการ ที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ต้องปฏิบัติงานด้านอื่น และบุคลากรทั้งหมดจะทำงานในโครงการนั้นร่วมกัน ตั้งแต่ เริ่มต้นจนแล้วเสร็จ 3) การจัดการโครงการผสมผสาน (Matrix Organization) คือ เป็นการจัดการโครงการโครงการเป็นการเฉพาะเช่นกัน แต่บุคลากรและทรัพยากรโครงการแยกเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะทำงานร่วมกันในโครงการโดยตลอด ส่วนที่สอง จะเป็นการยืมตัวบุคลากรจากฝ่ายประจำมาทำงานในโครงการตามภารกิจ เวลา และความสามารถที่กำหนด เมื่อแล้วเสร็จในภารกิจนั้นแล้ว บุคลากรเหล่านั้นจะกลับไปทำงานฝ่ายเดิม การบริหารและการจัดการโครงการ

1.2 วัตถุประสงค์และค่าเป้าหมายหรือตัวชี้วัดของโครงการ

1.3 แนวทางการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องผลงานหรือผลผลิต (Project Outputs) และรายละเอียดเกี่ยวกับ กิจกรรมโครงการ (Project Inputs or Activities)

1.4 ลักษณะเฉพาะ (Uniqueness) ของโครงการ ตามข้อกำหนดว่าด้วยเงื่อนไขภายนอกที่สำคัญ (Important Assumptions) ที่อาจจะมี ผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการโครงการ

2. การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง ในการจัดการโครงการ ผู้จัดการโครงการจำเป็นต้องแสดงบทบาท ด้านการเสนอขอรับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยระบุสิ่งที่ต้องการการสนับสนุน ได้แก่

2.1 ทรัพยากรด้านต่างๆ

2.2 อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ

2.3 การสนับสนุนด้านอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น การตรวจเยี่ยมโครงการ การอำนวยความสะดวกในการบริหาร การเจรจากับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

3. การจัดทำกำหนดการ (Project Schedule) ถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารและการจัดการโครงการ โดยปกติแล้วกำหนดการโครงการจะประกอบด้วย

3.1 การจำแนกโครงสร้างของงาน

3.2 การจัดเรียงลำดับกิจกรรม

3.3 การจัดทำกำหนดเวลาของแต่ละกิจกรรม

3.4 การจัดสรรทรัพยากรด้านต่างๆ

3.5 การกำหนดความรับผิดชอบของทีมงาน

4. การจัดทำตารางเวลาการทำงาน ในการจัดทำตารางเวลาการปฏิบัติงาน
ผู้จัดการ

โครงการควรประยุกต์ แนวความคิดและแนวทางในการทำ แผนภูมิแกนต์ (Gantt Chart or Bar Chart) หรือ ในกรณีที่มีกิจกรรมดำเนินการมากและสลับซับซ้อน อาจดัดแปลงไปสู่การใช้ ตารางตาข่ายงาน (Network Diagram) ก็ได้ การบริหารและการจัดการโครงการ

5. การปรึกษาหารือและการสร้างการยอมรับในหมู่ผู้รับบริการ ผู้จัดการโครงการ จะต้อง ดำเนินการปรึกษาหารือกับผู้รับบริการ ทั้งนี้เพื่อรับทราบความคิดเห็นและสร้างการยอมรับของผู้รับบริการ โดยมีภาระงานที่สำคัญประกอบด้วย

5.1 ผู้จัดการโครงการทำหน้าที่เสนอหรือขายความคิดของโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีให้แก่ลูกค้าหรือผู้รับบริการ

5.2 สร้างการมีส่วนร่วม

5.3 ดำเนินการในการทำประชาพิจารณ์

5.4 การเสริมสร้างประชาสังคม หรือการจัดองค์การชุมชนเพื่อรองรับโครงการ

5.5 สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน

6. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ พื้นฐานและสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นที่ชัดเจนว่า สภาพแวดล้อมของชุมชนอันเป็นที่ตั้งของโครงการ ย่อมมี บริบทต่างๆ อันมีคุณลักษณะเฉพาะ ดังนั้นผู้จัดการโครงการจำเป็นต้องมีความ พยายามที่จะดำเนินการด้านต่างๆเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในประเด็นสำคัญคือ

6.1 การทำความเข้าใจโครงสร้างอำนาจทางการเมือง

6.2 การวิเคราะห์ความเป็นจริงในทางเศรษฐกิจ

6.3 การทำความเข้าใจเนื้อหาสาระทางสังคมและวัฒนธรรม

6.4 การพิจารณาความเข้มแข็งขององค์การชุมชน

7. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากคนเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานทุกประเภท ดังนั้น ผู้จัดการ โครงการจึงจำเป็นต้องประยุกต์ทักษะด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในการจัดการโครงการเช่นเดียวกัน สาระสำคัญที่ควรมุ่งเน้นได้แก่

7.1 การพิจารณาภาระหน้าที่ของผู้จัดการโครงการ และการจัดทำคำอธิบายหรือพรรณาลักษณะงานของบุคลากรโครงการให้ชัดเจน

7.2 การสรรหา คัดเลือก อบรมบุคลากร

7.3 การกำหนดอัตราค่าตอบแทน

7.4 การสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีม (Teamwork Building) โดยผู้จัดการโครงการจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีม

7.5 การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรหลัก ในอันที่จะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมย่อยขององค์การโครงการ การบริหารและการจัดการโครงการ

8. การจัดการด้านเทคนิค การงบประมาณ และการจัดทำนิติกรรม สัญญา เพื่อเผชิญกับข้อจำกัดในการบริหารเวลา การจัดการค่าใช้จ่าย และการจัดการเชิงคุณภาพ การบริหารสัญญา (Contract Management) ถือเป็นหัวใจสำคัญ อีกด้านหนึ่งในการบริหารและการจัดการโครงการ ดังนั้นผู้จัดการโครงการจึง ต้องให้ความสนใจที่จะ

8.1 พิจารณาสาระสำคัญเชิงเทคนิค (Technical Aspect) ที่ถือเป็นองค์ความรู้หรือหลักการปฏิบัติโดยเฉพาะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนิน กิจกรรมโครงการ

8.2 พิจารณารอบวงเงินงบประมาณ และทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการจัดการทางการเงิน

8.3 การจัดทำนิติกรรมที่เป็นไปตามแบบแผนของหน่วยงาน โดยคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในด้าน การประมูล การจัดซื้อ จัดจ้าง จัดหา การเช่า การเบิกจ่าย เป็นต้น

9. การจัดวางระบบการควบคุมด้านเวลา ค่าใช้จ่าย และคุณภาพ เพื่อให้การบริหารและการจัดการโครงการเป็นไปอย่าง มีมาตรฐานที่ตรง กับความต้องการของลูกค้าและผู้รับบริการ ผู้จัดการโครงการ และทีมงานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องติดตามและควบคุมงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งระบบการควบคุม ดังกล่าวนี้นี้ ควรจัดวางล่วงหน้า และทำความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงเรื่อง ที่สำคัญๆ ได้แก่

9.1 กำหนดมาตรฐานของงานที่คำนึงเรื่องคุณภาพงาน เวลาการทำงาน และค่าใช้จ่ายในการลงทุน และการดำเนินงาน

9.2 การกำหนดกระบวนการของงานและการติดตามงานทั้งในด้านกิจกรรม และการใช้ทรัพยากร

9.3 กำหนดการจัดระบบรายงานหรือสารสนเทศในการจัดการ

9.4 กำหนดเกณฑ์การวัดผลงานและวิธีการวัดผลงาน

10. การกำหนดและมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการปรับปรุงแก้ไข ตาม หลักการมอบหมายอำนาจ (Empowerment) ที่ดี การวางแผนเครือข่ายการสื่อสาร และการจัดทำรายงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการควบคุม ผู้จัดการโครงการ จำเป็นต้องจัดวางเครือข่ายการสื่อสาร (Communication links) ในเรื่องต่อไปนี้ การบริหารและการจัดการโครงการ

10.1 กำหนดช่องทางและวิธีการในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการโครงการ ทีมงานโครงการ โครงการอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง หน่วยงานประจำที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

10.2 กำหนดรูปแบบของรายงานต่างๆ เช่น รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร รายงานความก้าวหน้า รายงานการประชุม รายงานการตรวจงาน รายงานสำหรับการเผยแพร่และรายงานขั้นสุดท้าย การแก้ปัญหาที่อยู่นอกเหนือความคาดหมาย ในการบริหารโครงการย่อมจะมีปัญหาด้าน

ต่างๆ และอุปสรรคอีกมากมาย ซึ่งมักจะเกิดขึ้นอย่างนอกเหนือความคาดหมาย (Expect the Unexpected) จึงควรเตรียมการที่จะรับมือกับปัญหานี้ ด้วยการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ การจัดทำแผนสำรอง การปรับแก้กำหนดการต่างๆ

การแก้ไขข้อขัดแย้ง ความขัดแย้งในด้านต่างๆ ย่อมจะเกิดขึ้นเสมอในการจัดการ โครงการ จึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการจัดการความขัดแย้ง เช่น ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ จำเป็นต้องใช้วิธีการเจรจาต่อรอง ในขณะที่ ความขัดแย้งด้านความคิด ควรที่จะแก้ไขด้วยการแสวงจุดร่วม และ สงวนจุดต่าง ส่วนเรื่องที่มีข้อตกลงชัดเจน จำเป็นต้องใช้ความเด็ดขาดในการเป็นผู้บริหาร เป็นต้น รายงานความก้าวหน้า รายงาน ทิศทาง ทิศทาง ผู้จัดการ โครงการ ผู้บริหารระดับสูง บุคลากรโครงการ ผู้รับบริการ ผู้จัดการฝ่ายประจำ หรือ ผู้จัดการโครงการอื่นๆ รายงานความก้าวหน้า รายงาน นโยบาย แนว

11. การอำนวยความสะดวกในการถ่ายโอนโครงการให้แก่หน่วยงานที่ รับผิดชอบในการบริหารงานประจำ เมื่อโครงการใกล้จะเสร็จ จำเป็นต้องถ่ายโอนภารกิจของโครงการ ส่งต่อไปยังผู้ที่รับผิดชอบ ในการใช้ผลประโยชน์ของโครงการ การถ่าย โอนโครงการไปสู่งานประจำ อาจประกอบด้วย

11.1 การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและแนวทางในการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure)

11.2 การชี้แจงความเข้าใจกับหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินงาน

11.3 การฝึกอบรมบุคลากรหลักที่จำเป็น

2.1.4.2 ตัวอย่างการจัดการบ่อน้ำร้อน (Onsen) ในประเทศญี่ปุ่น

จากข้อมูลขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2557) กล่าวว่า ประเทศญี่ปุ่นมีภูเขาไฟที่ยังคุอยู่จำนวนมาก จึงมีบ่อน้ำร้อนอยู่ทั่วทุกแห่งของประเทศ ชาวญี่ปุ่นชื่นชอบการอาบน้ำร้อนมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลญี่ปุ่นจึงออกกฎหมายว่าด้วยเรื่องสถานพักผ่อนบ่อน้ำร้อนบัญญัติขึ้นในปีโชวะที่ 23 โดยระบุว่า

1. อุณหภูมิของน้ำจะต้องสูงกว่า 25 องศาเซลเซียส

2. บ่อน้ำร้อนจะต้องมีแร่ธาตุผสมอยู่เป็นจำนวน 1 กิโลกรัม

ดังนั้น หากแหล่งน้ำนั้นมีมาตรฐานตรงตามทั้งสองข้อ ก็ถือได้ว่าเป็นบ่อน้ำร้อน ส่วนสถานที่อาบน้ำร้อนมีหลากหลายประเภท ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแร่ธาตุในน้ำที่ให้คุณสมบัติในการรักษาต่างกัน รวมถึงสีและกลิ่น ส่วนมากบ่อน้ำร้อนจะมีธาตุกำมะถัน บ่อน้ำร้อนมีทั้งในร่มและกลางแจ้ง แต่ละที่มีขนาดเล็กใหญ่ต่างกันไป บ่อกลางแจ้งบางแห่งตั้งอยู่ระหว่างภูเขา หุบเขา หรือเลียบบึงแม่น้ำ มีทั้งประเภทแยกชายหญิงและประเภทบ่อรวม

บ่ออาบน้ำประเภทอื่นๆเช่น บ่อทราย ซึ่งผู้อาบจะถูกกลบด้วยทรายร้อน บ่อโคลน และ ห่ออบไอน้ำ นอกจากนี้ยังมี “อะชิยุ” เป็นบ่อน้ำร้อนต้นๆ สำหรับแช่เท้า พบได้ตามทางเดินของส ปาริสอร์ทพุ่น้ำร้อนและสามารถแช่ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

การได้พักค้างคืนที่ เรียวกังซึ่งเป็นที่พักแบบญี่ปุ่นที่มีบริการพุ่น้ำร้อน ถือว่าเป็น ประสบการณ์การอาบพุ่น้ำร้อนที่ยอดเยี่ยมที่สุดในการท่องเที่ยวญี่ปุ่น การมาเยือนเรียวกังที่มีบริการพุ่น้ำ ร้อนจะเริ่มจากการอาบน้ำก่อนรับประทานอาหารเย็น ซึ่งเป็นอาหารเย็นแบบญี่ปุ่นเต็มรูปแบบ รวมถึง อาหารขึ้นชื่อของแต่ละท้องถิ่น นักท่องเที่ยวส่วนมากมักจะอาบน้ำอีกครั้งก่อนเข้านอนและก่อน รับประทานอาหาร เข้าในวันรุ่งขึ้น หากนักท่องเที่ยวรู้สึกอึดอัดกับการอาบน้ำร่วมกับผู้อื่น ก็สามารถใช้บริการแบบ “คะชิคิริ” หรือบ่ออาบน้ำส่วนตัว หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “คะโซคุบุโระ” ซึ่งเป็นบ่ออาบน้ำ สำหรับครอบครัว

การปฏิบัติระหว่างอาบพุ่น้ำร้อนในที่ร่ม ต้องถอดเสื้อผ้าในห้องเปลี่ยนเสื้อ และเก็บ เสื้อผ้า พร้อมกับผ้าเช็ดตัว ลงในตะกร้าที่จัดเตรียมให้ ตู้เก็บเสื้อผ้ามักจะเป็นตู้หยอดเหรียญ การอาบพุ่น้ำ ร้อนแบบญี่ปุ่นมักจะเปลือยจนหมด และไม่อนุญาตให้ใช้ชุดว่ายน้ำ อย่างไรก็ตาม สามารถนำผ้าผืนเล็กเข้าไปในห้องอาบน้ำได้ เพื่อความเป็นส่วนตัวมากขึ้น เมื่ออาบพุ่น้ำร้อนกลางแจ้ง

หลังจากเข้าห้องอาบน้ำแล้ว ต้องล้างตัวในบริเวณที่จัดเตรียมไว้ให้ ปกติแล้วไม่ควรยืน จากนั้นเข้าไปแช่ตัวในบ่อพุ่น้ำร้อน น้ำอาบจะร้อนมาก ประมาณ 40-44 องศาเซลเซียส หากรู้สึกร้อน เกินไป ต้องพยายามลงแช่ตัวช้าๆ และเคลื่อนไหวร่างกายให้น้อยที่สุด หลังจากแช่น้ำซักพัก ให้ขึ้นอาบน้ำดู สบู่ เช่นเดียวกับห้องอาบน้ำแบบญี่ปุ่น ควรระวังไม่ให้สบู่ลงไปผสมกับน้ำแร่ในบ่อ ปกปิดร่างกายด้วยผ้า ผืนเล็กและลงแช่น้ำอีกครั้ง เมื่อแช่ตัวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไม่ต้องล้างตัวอีกครั้ง เพื่อให้ร่างกายได้รับ ประโยชน์จากน้ำแร่อย่างเต็มที่ (องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557)

ตัวอย่างเช่น พุ่น้ำร้อนคุซาสึ (Kusatsu Hot Spring) จากข้อมูลเว็บไซต์เที่ยวญี่ปุ่นด้วย ตนเอง (Talon Japan, 2557) กล่าวว่า เป็นแหล่งพุ่น้ำร้อนที่ใหญ่มาจากรธรรมชาติแหล่งใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของ Tubatake อยู่ใจกลางเมือง มีกำแพงกันน้ำ จึงมีความเป็นกรดสูง ถูกจัด อันดับให้เป็นเมืองตากอากาศที่มีพุ่น้ำร้อนที่คุณภาพดี และปริมาณน้ำมากที่สุด

ในเมืองนี้จึงเต็มไปด้วยห้องอาบน้ำสาธารณะ และที่พักเรียวกัง เช่น ห้องอาบน้ำ สาธารณะ Sainokawara Rotemburo ให้บริการสระว่ายน้ำกลางแจ้งที่ใหญ่ที่สุดในสวนซาอโนะคาวาระ (Sainokawara Park) Otakinoyu ภายในเป็นสระว่าน้ำที่ทำจากไม้ แต่ละสระมีอุณหภูมิของน้ำแตกต่างกัน และ Gozanoyu เป็นอาคารไม้สวยงาม มีห้องอาบน้ำแบบดั้งเดิม 2 ห้อง

นอกจากห้องอาบน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ 3 แห่งข้างต้นแล้ว ยังมีโรงอาบน้ำเล็กๆหลาย แห่งตั้งกระจายอยู่ทั่วมือง สามารถเข้าใช้บริการได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว แต่จะเป็นสระเล็กๆที่แช่ได้เพียง 2-4 คนเท่านั้น ภายในชุมชนเล็กๆยังมีห้องอาบน้ำเล็กๆ เรียกว่า Jikanyu ซึ่งแตกต่างจากการอาบน้ำรักษาโรคที่อื่นๆ โดยจะอาบกับน้ำที่ร้อนมาก (ประมาณ 48 องศาเซลเซียส)

เพียงแค่ 3 นาทีเท่านั้น น้ำร้อนชนิดนี้จะช่วยเปิดรูขุมขน และช่วยให้เลือดไหลเวียนไปทั่วร่างกายและสมองได้เป็นอย่างดี

ในเรียวกังทั่วเมืองมีบริการห้องอาบน้ำให้แก่แขกที่มาเข้าพักโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และบุคคลทั่วไป ในราคาประมาณ 500-1,500 เยน ในช่วงกลางวัน นอกจากนี้ยังมีสระแช่เท้าออนเซน ที่ไม่คิดค่าใช้จ่ายตั้งอยู่ใกล้กับYubatake อาคารสถานีนชนสงฆ์โดยสาร

หลังจากผ่อนคลายกับการแช่ออนเซนแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมพิพิธภัณฑ์ออนเซนบนชั้น 3 ของอาคารสถานีนชนสงฆ์โดยสาร ที่จัดแสดงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของออนเซน เมืองคุซาสึ และการแสดงยูโมมิ เรียนรู้วิธีการดั้งเดิมในการลดอุณหภูมิร่างกายหลังจากแช่ออนเซนเสร็จแล้ว รวมถึงมีการแสดงร้องเพลงเต็นรา ที่จัดขึ้นทุกวันที่ Netsunoyu อีกด้วย (Talon Japan, 2557)

นอกจากนี้ มีพุน้ำร้อนฮาโกเน่ ในประเทศญี่ปุ่น จากเว็บไซต์ฮาโกเน่แวนวิ (2558) กล่าวว่าในทุก ๆ วัน พุน้ำร้อนปริมาณ 25,000 ตัน ได้ผุดออกมาและกลายเป็นแหล่งพุน้ำร้อน 17 แห่งในฮาโกเน่ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นอันดับที่ 5 ของพื้นที่ทั้งประเทศที่มีจำนวนพุน้ำร้อนมาก พุน้ำร้อนเหล่านี้ยังมีความแตกต่างกันถึง 20 กว่าชนิด เช่น น้ำพุอัลคาไลน์แบบธรรมดา น้ำพุเกลือทั่วไป (มีโซเดียมคลอไรด์) น้ำพุิปซึ่ม (มีแคลเซียมซัลเฟต) เป็นต้น ที่ตั้งของพุน้ำร้อนจึงถูกพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ได้มีข้อกำหนดในการอาบน้ำพุน้ำร้อนไว้ดังนี้

1. ก่อนลงอาบน้ำ ต้องพักผ่อนสักครู่เมื่อเดินทางมาถึง เนื่องจากสภาพร่างกายอาจรู้สึกเหนื่อยล้าจากการเดินทางไกลมายังที่พัก หรืออาจเป็นเพราะร่างกายอาจจะยังไม่อยู่ในสภาพที่ดีที่สุด อาจทำให้การใช้บริการบ่อพุน้ำร้อนในทันทีเกิดอันตรายแก่ร่างกายได้ หลังจากเข้าที่พักเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ควรพักผ่อนสักระยะหนึ่งด้วยการดื่มชาที่มีกลิ่นหอมและขนมหวาน เพื่อแก้กระหายและเติมพลังงานแก่ร่างกาย ซึ่งเป็นข้อแนะนำที่ควรปฏิบัติก่อนการใช้บริการพุน้ำร้อน

2. ดื่มน้ำสะอาดก่อนลงแช่น้ำ 15 นาทีเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้ที่ใช้บริการพุน้ำร้อนเพื่อทดแทนการสูญเสีย น้ำในร่างกายหลังจากอาบน้ำเสร็จ นอกจากน้ำ อาจดื่มน้ำชา หรือ ของเหลวอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ที่สะอาดในปริมาณที่เพียงพอ เพราะการดื่มน้ำจะทำให้โลหิตหมุนเวียนได้ดีขึ้น และทำให้ได้รับประโยชน์จากพุน้ำร้อนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับมารยาทในการอาบน้ำพุน้ำร้อน โรงอาบน้ำพุน้ำร้อนนั้นได้ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ สำหรับผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งเพศเดียวกันจะต้องอาบน้ำร่วมกันกับแขกท่านอื่นที่มาพัก ซึ่งแต่คนสามารถใช้น้ำในปริมาณเท่าใดก็ได้ตามที่ต้องการ และสามารถพูดคุยสนทนากับคนที่รู้จักได้นานเท่าที่ต้องการได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม จะต้องระมัดระวังในเรื่องของการสร้างความรำคาญใจแก่แขกผู้อื่นด้วย

4. ขั้นตอนในการอาบน้ำ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดวิธีการอาบน้ำก่อนอาบน้ำในบ่อพุน้ำร้อน โดยต้องใช้น้ำร้อนรดตามร่างกายก่อนที่จะเข้าสู่พุน้ำร้อน เนื่องจากพุน้ำร้อนนั้นจะถูกใช้โดยแขกท่านอื่น ๆ เช่นกัน แล้วค่อย ๆ ลงแช่ในพุน้ำเพื่อทำให้ร่างกายอบอุ่น ซึ่งการแช่น้ำจะทำให้ผ่อนคลายทั้ง

ร่างกายและจิตใจ การชำระร่างกายด้วยสบู่และล้างออกให้สะอาดต้องทำในพื้นที่นอกพุ่น้ำร้อน แล้วเช็ดร่างกายด้วยผ้าขนหนู (ฮาโกเน่นาวี, 2558)

พุ่น้ำร้อนทุกแห่งในญี่ปุ่น จะให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวว่าบุคคลที่มีอาการดังต่อไปนี้ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะเข้ารับบริการพุ่น้ำ ร้อนไม่ว่าจะชนิดไหน เนื่องจากอาจทำให้เกิดผลร้ายกับสุขภาพและร่างกายได้ ได้แก่ โรคเฉียบพลัน (โดยเฉพาะขณะมีไข้) วัณโรค มะเร็งเนื้อร้าย โรคหัวใจร้ายแรง ระบบทางเดินหายใจไม่เพียงพอ ระบบไตผิดปกติ โรคเลือดออก โรคโลหิตจางขั้นรุนแรง โรคกำเริบทั่วไป สตรีมีครรภ์ โดยเฉพาะระหว่างสามเดือนแรกและสามเดือนหลัง (ฮาโกเน่นาวี, 2558)

2.1.5 ทฤษฎีพฤติกรรมมนุษย์

พฤติกรรม (Behavior) คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่าง ๆ อาการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านี้ อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่สังเกตได้หรือวัดได้ เช่น การเดิน การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากกระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ สิ่งเร้าที่เกิดจากความต้องการทางกายภาพ เช่น ความหิว ความกระหาย สิ่งเร้าภายในนี้จะมีอิทธิพลสูงสุดในการกระตุ้นเด็กให้แสดงพฤติกรรม และเมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นในสังคม สิ่งเร้าภายในจะลดความสำคัญลง สิ่งเร้าภายนอกทางสังคมที่เด็กได้รับรู้ในสังคมจะมีอิทธิพลมากกว่าในการ กำหนดว่า บุคคลควรจะ แสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อผู้อื่น สิ่งเร้าภายนอก ได้แก่ สิ่งกระตุ้นต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง 5 คือ หู ตา คอ จมูก การสัมผัส

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง กริยาอาการแสดงออกทุกรูปแบบของสิ่งมีชีวิตเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า ทั้งภายนอกและใน เป็นการแสดงออกที่เห็นได้จากภายนอก โดยรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ นั้นเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม การที่พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งจะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องประกอบด้วย

1. สิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้น (Stimulus)

2. เหตุจูงใจ (Motivation) ซึ่งหมายถึงความพร้อมภายในร่างกายของสัตว์ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรม เช่น ความหิว ความกระหาย เป็นต้น

ทั้งนี้ ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องเข้าใจแนวคิดด้านประสิทธิภาพขององค์กร โดยชุมชนท้องถิ่นนับว่าเป็นองค์กรเป็นไม่เป็นการ แต่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากร การเข้าถึงผลประโยชน์ และการแบ่งปันผลประโยชน์เช่นเดียวกัน โดย Cameron (2005: 304-330) เห็นว่าองค์กรที่เป็นทางการมักได้รับความกดดันและข้อเรียกร้องจากกลุ่มผลประโยชน์ บุคคลต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมตลอดเวลา บางกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์การสามารถกำหนดความอยู่รอด มีอำนาจควบคุมทรัพยากรที่จำเป็นต่อการอยู่รอดขององค์การ องค์กรที่มีประสิทธิภาพต้องประเมินว่าผู้เกี่ยวข้อง บุคคลหรือกลุ่มใดสำคัญต่อองค์การ ต้องชนะใจบุคคลหรือกลุ่มเหล่านั้น ไม่ให้ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำงานขององค์การ โดยกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้อง

ต่อความต้องการของผู้เกี่ยวข้องกับองค์การที่มีอำนาจควบคุมทรัพยากรที่จำเป็นต่อความอยู่รอดขององค์การ ประสิทธิภาพจึงประเมินจากความสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง บุคคลหรือกลุ่มที่ทำให้องค์การสามารถอยู่รอดต่อไปในอนาคตได้ แต่ต้องการหนึ่ง ๆ มีผู้เกี่ยวข้องกับองค์การจำนวนมากซึ่งมีระดับของอำนาจแตกต่างกัน บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้พยายามหาความพึงพอใจให้กับตนเอง ผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับผู้เกี่ยวข้องกับองค์การหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่ควบคุมทรัพยากรอันจำเป็นต่อความอยู่รอดขององค์การ เช่น ปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม สร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและคนในชุมชน ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับของรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งกลุ่มชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงกับผู้นำร้อนเค็มคลองท่อมเป็นรูปแบบหนึ่งขององค์กรที่ไม่เป็นทางการ

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแนวคิดนี้ทำได้ยากเนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารต้องเข้าใจว่ากลุ่มผลประโยชน์ใดสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อองค์การ แล้วตอบสนองความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ มากกว่าบุคคลหรือกลุ่มที่มีความสำคัญน้อย โดยแนวคิดนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมต่อไป

2.1.6 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation)

ชาวชุมชนหรือคนในท้องถิ่นถือว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวเพราะเป็นเจ้าของทรัพยากร ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องให้คนในชุมชนการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมีที่มาจากแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ที่เห็นว่าต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมทางการเมืองโดยตรงและดูแลปกครองตนเอง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอแนะนโยบายและกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมนำนโยบายไปปฏิบัติและประเมินผลนโยบาย เพื่อให้เกิดความสุจริต ถูกต้อง เป็นธรรม และสัมฤทธิ์ผล (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2548) เพื่อกระจายโอกาสแก่ประชาชนได้ตัดสินใจทางการเมือง การบริหาร การจัดสรรทรัพยากรของชุมชน ท้องถิ่น และของชาติ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของตน ประชาชนหรือคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินงานของภาครัฐ

อรทัย กิกผล (2546: 16 - 17) เห็นว่า การมีส่วนร่วมต้องดำเนินการเป็นกระบวนการโดยประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ได้แสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการที่ยอมรับร่วมกัน ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวตั้งแต่เริ่มต้น ติดตามและประเมินผล เพื่อเกิดความเข้าใจและรับรู้ เรียนรู้ปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นตลอดโครงการมิใช่ทำครั้งเดียวจบ 2) เป้าหมายของการมีส่วนร่วม ไม่ใช่จัดให้มีขึ้นเพื่อรับฟังความคิดเห็นตาม

กฎหมายหรือเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง แต่ควรมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ดังที่ Cogen (1986: 284) เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกรวางแผน คือ ทำให้ได้ข้อมูลและความคิด (Idea) เกี่ยวกับชุมชนหรือท้องถิ่น การตัดสินใจวางแผนได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สามารถลดความขัดแย้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างภาครัฐและประชาชน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคนในชุมชนและภาครัฐ และทุกฝ่ายไว้วางใจกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับ พิจารณาจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากหรือน้อย และจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม สามารถจำแนกออกเป็น 6 ระดับ (อรทัย ก๊กผล, 2547: 24; Arnstein, 1969) โดยเรียงลำดับจากการมีส่วนร่วมระดับน้อยไปยังการมีส่วนร่วมระดับมาก ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลแก่ประชาชน (Inform) เพื่อให้ประชาชนรับทราบข่าวสารและเข้าใจเรื่องราวต่างๆ เพื่อพัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข โดยจัดทำเอกสารข้อเท็จจริง จัดหมายข่าว รายงานการศึกษา วิดีทัศน์ ตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข่าวสาร จัดเวทีนำเสนอข้อมูล สื่อสารผ่านวิทยุกระจายเสียง สัมมนาวิชาการแก่สื่อมวลชน สร้างหอกระจายข่าว พัฒนาศึกษาหรือพาเยี่ยมชมการดำเนินงานของชุมชนอื่น ประชุมชี้แจงแก่ประชาชน การมีส่วนร่วมด้วยวิธีการนี้จัดอยู่ในระดับต่ำที่สุดเนื่องจากการสื่อสารแก่ประชาชนเพียงทางเดียว (One-Way Communication) เท่านั้น แต่มีความสำคัญเนื่องจากการเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับสูงขึ้นไป

เทคนิคการให้ข้อมูลแก่ประชาชนมีหลายวิธี ได้แก่

1) ออกเอกสารข้อเท็จจริง (Fact Sheet) เพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักการ นโยบาย ข้อมูลสถิติกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติ ซึ่งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำเอกสารข้อเท็จจริง เพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและรับทราบข้อเท็จจริงร่วมกัน

การออกเอกสารข้อเท็จจริงสามารถทำให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจหลักการตั้งแต่ระยะเริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสนับสนุนการดำเนินงานให้ราบรื่น (ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2546: 35-36)

2) ทำจดหมายข่าว (News Letter) เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานข้อเท็จจริง ความคิดเห็น บทวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารนอกชุมชนแต่เป็นที่สนใจของสมาชิก จดหมายข่าวควรจัดทำเป็นระยะเวลาที่แน่นอน เช่น ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน เพื่อแจกจ่ายแก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจ

ซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหรือส่งผลงานมาตีพิมพ์เผยแพร่ รวมทั้งมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารหรืออำนวยการจัดทำจดหมายข่าว ตลอดจนให้ข้อมูลย้อนกลับ หรือให้ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านจดหมายข่าว (ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2546: 41-42)

3) การรายงานการศึกษา (Report Study) เป็นการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงให้ปรากฏแล้วนำเสนอแก่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนให้ทราบถึงผลการศึกษา เนื่องจากการดำเนินงานตาม

โครงการหรือแผนงาน อาจมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนหรือเป็นข้อถกเถียงที่หาข้อสรุปยังมิได้ จึงต้องค้นหาข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าว โดยร่วมกันจัดทำรายงานการศึกษา ประชาชนควรมีส่วนร่วมตรวจสอบผลการศึกษาและร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำรายงานการศึกษา เพื่อเข้าใจผลการศึกษา นำผลการศึกษาไปเผยแพร่หรือวิเคราะห์ศึกษาให้ละเอียดยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป (ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2546: 48)

4) จัดทำวิดิทัศน์ เพื่อบันทึกข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลเหตุการณ์ที่สามารถนำมาเป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ วิธีการหรือแนวทางดำเนินงาน ข้อเท็จจริงและการบรรยายสรุปเหตุการณ์ หรือผลการดำเนินงาน (ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ, 2546: 52)

5) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร (News Repositories) เพื่อเป็นแหล่งให้บริการข้อมูลและข่าวสารแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ศูนย์ข้อมูลข่าวสารสามารถจัดหาข้อมูลและข่าวสารแก่ประชาชนที่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงได้ (ชาคริต สิทธิเวช , 2546: 56)

6) การแถลงข่าว (News Release) เพื่อสื่อสารข้อมูลสู่สาธารณะ โดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ ทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เช่น การดำเนินโครงการของชุมชน ประชาชนจะรับรู้ข้อมูลตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการจนถึงรายงานความก้าวหน้าของกิจกรรมในระยะต่างๆ รับรู้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ (เรวดี ประเสริฐเจริญสุข, 2546: 62)

7) เวทีนำเสนอข้อมูล (Briefing) เป็นกิจกรรมนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นทางการแก่สื่อมวลชนให้รับรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดเพื่อเตรียมความพร้อมของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวแก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการ (เรวดี ประเสริฐเจริญสุข, 2546: 68)

8) สื่อสารผ่านวิทยุกระจายเสียง เพื่อสื่อสารข้อมูลและข่าวสารของโครงการที่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ในสังคมและต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในวงกว้างและทั่วถึงอย่างรวดเร็วจึงกระตุ้นให้สาธารณชนรับรู้และร่วมแสดงความคิดเห็นได้ตอบด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เขียนจดหมาย ส่งข้อความ โทรศัพท์ หลังจากให้ข้อมูลผ่านวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน (เรวดี ประเสริฐเจริญสุข, 2546: 73)

9) จัดสัมมนาวิชาการแก่สื่อมวลชน (New Conferences) เพื่อนำเสนอข้อมูลและสร้างความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่สื่อมวลชน เพื่อสื่อสารกับประชาชนได้ถูกต้อง รวมทั้งให้สื่อมวลชนและประชาชนรับทราบและเรียนรู้หลักการและเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ ตลอดจนให้ข้อมูลด้านวิชาการและรายละเอียดในประเด็นต่างๆ ของเรื่องนั้น ได้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น (เรวดี ประเสริฐเจริญสุข, 2546: 80)

10) หอกระจายข่าวชุมชน (Village News Announcement) เป็นการนำเสนอข้อมูลจากชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้รับรู้กิจกรรมที่จะเกิดขึ้น ทำให้ชาวชุมชนมีโอกาสสะท้อนความคิดเห็นไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำข้อมูลจากประชาชนไปประมวลประกอบการตัดสินใจก่อน

ดำเนินโครงการ นอกจากนี้หอคระจายข่าวชุมชนยังทำให้ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า ความต่อเนื่องของโครงการ หรือประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (เรวดี ประเสริฐเจริญสุข, 2546: 85)

11) ททัศนศึกษา/เยี่ยมชมโครงการ (Facility Tour/Site Visit) เป็นการให้ข้อมูลจากสถานที่จริง ประชาชนสามารถสัมผัสและพบเห็นจากความเป็นจริง ซึ่งแตกต่างจากการรับรู้โดยการฟังที่ต้องใช้จินตนาการสำหรับทำความเข้าใจ แต่การทัศนศึกษาจะมีประสิทธิผลในการเรียนรู้เป็นอย่างดีจำเป็นต้องสื่อความหมายด้วยการบรรยายโดยวิทยากร และ ใช้สื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2546: 91)

12) การนำเสนอ (Presentation) คือ การให้ข้อมูลด้วยการพูด บอก อธิบายความรู้ในเนื้อหาเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้เรื่องต่างๆ ซึ่งการนำเสนออาจทำได้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการรวมกับวิธีอื่น เช่น ใช้เทปหรือวีดีโอประกอบการบรรยาย การนำเสนอในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น สนทนาพูดคุยร่วมกัน เป็นต้น (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2546: 91)

13) การชี้แจงแก่ประชาชนในการประชุมของทางราชการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้ในแง่มุมต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับโครงการของรัฐ เทคนิคนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ การเข้าร่วมและการพัฒนาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีทัศนคติทางบวก สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้ เช่น ปัญหาความขัดแย้ง อย่างไรก็ตามการชี้แจงแก่ประชาชนในการประชุมของทางราชการเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ แต่สามารถดำเนินการให้มีประสิทธิภาพในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2546: 99)

ระดับที่ 2 รับฟังความคิดเห็นจากประชาชน (Consult) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นแก่หน่วยงานของรัฐนำไปตัดสินใจดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาต่อไป ประกอบด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล สนทนากลุ่มย่อย แสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ ร้องเรียนผ่านสายด่วนหรือสายตรง รวมถึงจัดทำประชาพิจารณ์ การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนนี้เป็นการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) เนื่องจากเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งมีเทคนิค ดังนี้

1) การสัมภาษณ์รายบุคคล (Community Interview) คือ การพูดคุยกันรายบุคคล โดยมีคำถามไว้ล่วงหน้า มีจุดหมายเพื่อให้ได้ข้อมูล รวมถึงการพูดคุยกันตามธรรมชาติ แล้วบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์หรือบันทึกหลังจากสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลความจริง ความคิดเห็นในเรื่องใดหรือหลายเรื่องอย่างลึกซึ้ง และตรงกับความเป็นจริงของสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือโครงการที่จะดำเนินการในพื้นที่หรือชุมชน (สัมพันธุ์ เตชะอธิก, 2548: 109)

2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประมาณ 6-12 คน ในเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจ โดยเตรียมคำถามประเด็นต่างๆ สมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและโครงการต่างๆ ตามความ

ต้องการ ความคาดหวัง แสดงเหตุผลต่างๆ อย่างกว้างขวางด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง (สัมพันธ์ เตะชะ อธิก, 2548: 117)

3) การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ (Interactive Website) เป็นเครื่องมือรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมมายังหน่วยงาน บุคคลหรือองค์การที่ประสงค์รับความคิดเห็นของประชาชน (ชาคริต สิทธิเวช, 2546: 123)

4) การสำรวจความคิดเห็น (Surveys and Telephone Polls) เป็นการสำรวจความคิดเห็นทั่วไปหรือเจาะจงประเด็น โดยใช้แบบสอบถาม ให้ผู้ตอบเขียนตอบหรือถามตอบด้วยปากเปล่า เพื่อเป็นช่องทางรับความคิดเห็นย้อนกลับ โดยได้รับข้อคิดเห็นเฉพาะเรื่องที่มีความน่าเชื่อถือทางสถิติ (รัชฎาภรณ์ แก้วสนิท, 2546: 128)

5) สายด่วนสายตรง (Hot Line) เป็นเครื่องมือที่ใช้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชาวชุมชนทางโทรศัพท์โดยผู้โทรศัพท์เข้ามาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และโทรได้ตลอดเวลาเท่าที่ต้องการ เป็นการสื่อสารทั้งทางเดียวและสองทาง คือ ให้ประชาชนโทรศัพท์ถามข้อมูล หรือเสนอข้อมูลความคิดเห็นตลอดจนร้องเรียนในเรื่องต่างๆ (รัชฎาภรณ์ แก้วสนิท, 2546: 134)

6) การรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการหรือประชาพิจารณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แสดงความคิดเห็นต่อการตัดสินใจดำเนินนโยบายหรือโครงการของภาครัฐ เป็นกิจกรรมที่ต้องจัดขึ้นก่อนตัดสินใจดำเนินการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก โดยดำเนินการอย่างเป็นทางการ คือ ให้ประชาชนเสนอความคิดเห็น และบันทึกคำให้การเหล่านั้นด้วย ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวจากประชาชนหรือผู้แทนกลุ่มที่ส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น ผู้จัดกิจกรรมทำหน้าที่รับฟังความคิดเห็นและบันทึกข้อความ (พัชรีย์ สิโรตสและคณะ, 2546: 138)

ระดับที่ 3 การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง (Involve) คือ ประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตามความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน โดย จัดเวทีสาธารณะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประชาชนจำนวนมาก พบปะอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง สามารถพูดคุยแบบส่วนตัวได้ รวมถึงจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และมีคณะที่ปรึกษาซึ่งถึงแม้มีความเป็นทางการและจำกัดจำนวนบุคคลที่เข้าร่วม แต่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ตามรายละเอียด ดังนี้

1) เวทีสาธารณะ (Public Meeting/Forum) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคณะทำงานและประชาชนผู้สนใจ โดยประชุมผู้เข้าร่วมจำนวนมากและเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าร่วม ให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ และซักถามรายละเอียด โดยคณะทำงานเป็นผู้ตอบข้อซักถามและนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงรายละเอียดของโครงการให้เหมาะสมต่อไป (พิสิฐ สุกรียพงษ์, 2546: 151)

2) การพบปะอย่างไม่เป็นทางการ (Open House/Informal Meeting) เป็นการสื่อสารสองทางโดยอนุญาตให้ประชาชนเข้าไปในหน่วยงานในเวลาที่พวกเขาสะดวก เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐได้โดยตรงตามช่วงเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ (พิสิฐ สุกรียพงษ์, 2546: 159)

3) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่ชุมชน (Community Outreach Service) โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม รูปแบบของกิจกรรมเน้นให้ความรู้กับชุมชนในประเด็นที่ต้องการ และการได้รับข้อมูลตอบกลับจากชุมชน ความสำเร็จของกิจกรรมนี้ให้ความสำคัญแก่การรับรู้คำถามของชุมชน กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่นด้วย (พิสิฐ ศุภริยพงศ์, 2546: 164)

4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมที่มีเป้าหมายแน่นอนหรือมีวัตถุประสงค์เฉพาะและต้องการคำตอบที่ชัดเจน โดยใช้การสื่อสารสองทาง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ทศนคติซึ่งกันและกัน และใช้รูปแบบการประชุมที่เป็นทางการ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประเด็นหรือเรื่องนั้น ๆ ทุกกลุ่ม แต่ไม่ควรเกิน 30 คน เพื่อมีปฏิสัมพันธ์กันสูง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งทุกคนต้องยอมรับผลที่ได้นั้น (รัชฎาภรณ์ แก้วสนิท, 2546: 170)

5) คณะที่ปรึกษา (Advisory Group) คือ ตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาทำงานร่วมกันในรูปคณะกรรมการ เพื่อให้คำปรึกษาที่จำเป็นต่อการดำเนินงานแก่ผู้บริหารชุมชน ทั้งในระดับแผน โครงการหรือสถานการณ์ปัญหาต่างๆ (อรัญ โสติพันธ์, 2546, 177)

ระดับที่ 4 การร่วมปฏิบัติ (Collaborate) หน่วยงานของรัฐและประชาชนทำงานร่วมกัน เปรียบเสมือนหุ้นส่วนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและความคิดใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจดำเนินงาน การร่วมปฏิบัติมักดำเนินการในรูปของ คณะกรรมการภาคประชาชน (Citizen Advisory Committees) ตัดสินใจโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory Decision-Making)

ระดับที่ 5 การให้อำนาจแก่ประชาชน (Empowerment) ให้อำนาจรับผิดชอบ ตัดสินใจ เกี่ยวกับการจัดการชุมชนด้วยตนเอง หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เพียงดำเนินงานตามการตัดสินใจของประชาชนเท่านั้น

ระดับที่ 6 การควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) หมายถึง คนในชุมชนสามารถควบคุมตนเองได้ และการจัดการชุมชนด้วยตนเอง เช่น วางแผน นำแผนไปดำเนินงาน รวมทั้งประเมินผล งาน โดยองค์การของรัฐมิได้เข้ามาเกี่ยวข้อง คนในชุมชนกำกับดูแลหรือควบคุมกันเอง ดังเช่น การทำแผนชุมชนและดำเนินโครงการตามแผนชุมชน โดยคนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ของชุมชน แล้วนำมาร่วมกันตัดสินใจวางแผน ดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และติดตามประเมินผลการทำงานของชุมชนร่วมกัน

2.1.7 การมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. อำนวยความสะดวก สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. กระจายอำนาจ และจัดสรรผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อลดความขัดแย้งและสามารถสร้างกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการสภาพและกำลังรองรับของชุมชนและระบบนิเวศในท้องถิ่น

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยจัดตั้งคณะกรรมการในระดับท้องถิ่นขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีการบริหารเป็นรูปธรรม โดยมีภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

ดังนั้น จึงเกิด การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism: CBT) ซึ่งสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ (2558) เห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนกำหนดทิศทาง จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมีองค์ประกอบหลัก มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์การชุมชน 3) ด้านการจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ชุมชนยังมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านองค์การชุมชน ชุมชนนั้นมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

3. ด้านการจัดการ ชุมชนมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์การหรือกลไกการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. ด้านการเรียนรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิต

และวัฒนธรรมที่แตกต่างแก่นักท่องเที่ยว มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน เพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วน of ชุมชนและผู้มาเยือน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ, 2558)

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ (2558) ยังเห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์

จากการท่องเที่ยว สร้างคุณค่าแก่การท่องเที่ยวมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง แต่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น

ซึ่งสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ (2558) กล่าวถึง หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและชาวชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
2. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองแก่ชาวชุมชน เพราะได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน
3. มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและคงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
5. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

สุริพร พงษ์พานิช (2544) เห็นว่า ชาวชุมชนสามารถมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ได้โดย

1. ร่วมวางแผน โดยร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ร่วมประชุมและลงความเห็นวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาคีการนำเสนอแนะเห็นด้วยหรือไม่ หากไม่เห็นด้วย ท่านมีข้อเสนอแนะควรทำอย่างไร หากท้องถิ่นใดที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวแต่ต้องการให้เกิดขึ้น ต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของตนมีอะไรเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่น มีทรัพยากรอะไรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้บ้าง ควรมีการจัดการอย่างไรบ้าง ควรแบ่งหน้าที่ใครทำอะไร ควรตั้งร้านค้าตรงไหนดี หลัง ควรให้ใครเข้ามาขายได้บ้าง ควรจัดร้านค้าแผงลอยอยู่บริเวณไหนให้ดูเป็นระเบียบ ควรขายของราคาเท่าใด ควรจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไรเพื่อป้องกันมลพิษและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
2. ร่วมปฏิบัติตามแผน เมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตกลงกันไว้ อาทิ การวางแผนลดขยะภายใน 1 ปี ก็จะต้องร่วมกันลงมือทำให้ได้ตามแผนนั้น
3. ร่วมใช้ประโยชน์ สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น จะต้องจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุแก่ชาวชุมชนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมเป็นหลัก เมื่อทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม หมายถึงหากลงทุนลงแรงมากก็จะได้ผลประโยชน์มาก สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้
4. ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

5. ร่วมบำรุงรักษา เมื่อใช้ประโยชน์ทรัพยากรแล้ว ทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษาด้วย หากเลยปล่อยทิ้งให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมลง นักท่องเที่ยวก็จะไม่มาเยี่ยมเยือน ผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็จะหมดไปเช่นกัน

การมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น จะประสบความสำเร็จได้โดยชาวชุมชนทุกคนร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน ทุกฝ่ายต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการเอง จะต้องสนับสนุนความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นดำเนินการได้ราบรื่นและยั่งยืนขึ้น (สุริพร พงษ์พานิช, 2544)

2.1.8 การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือ สศช. (2558) กล่าวในเว็บไซต์ (www.nesdb.go.th/portals/0/news/plan/p8/M4_2.doc) ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในภูมิภาคและชนบทในกระบวนการพัฒนา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองตอบต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง ซึ่งศักยภาพ แปลว่า ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2558)

การพัฒนาศักยภาพของชุมชน จำเป็นวิเคราะห์ว่าชุมชนมีศักยภาพในด้านใดก่อน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาในอนาคต ซึ่ง การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน เป็นการวิเคราะห์พื้นที่หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอในชุมชน ว่าใคร ทำอะไร เมื่อไร อย่างไร และทำไม รวมทั้งวิเคราะห์ภาวะผู้นำ และเจตนารมณ์ชุมชน บทบาทชายหญิง และเยาวชนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวในชุมชน อิทธิพลของชุมชน อะไรคือ ความคิดและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน มีศักยภาพและทรัพยากรอะไรบ้างที่มีในชุมชน มีทรัพยากรภายนอกอะไรบ้างที่จะนำมาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน (บัณฑิร อ่อนคำ และ วิริยา น้อยวงศ์, 2533: 133)

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531: 227) เห็นว่า การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน คือ กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคนและสังคมหมู่บ้าน ศึกษาสิ่งที่เป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและจิตสำนึกในระดับและนอกชุมชน สำหรับวัฒนธรรมนั้น มีความสัมพันธ์กับวิถีการผลิตของชุมชนและมีวิวัฒนาการ การศึกษาวิเคราะห์ชุมชนจึงต้องศึกษาประวัติของหมู่บ้านสภาพการดำรงอยู่ของชุมชนในปัจจุบัน สัมพันธภาพส่วนต่างๆ ภายในและรอบๆ ชุมชน วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และระบบคิดของชาวบ้าน ซึ่งการศึกษาความเป็นมาของชุมชนจะช่วยให้มองเห็นการเคลื่อนไหวตัวของชุมชน การแทรกแซงของอิทธิพลภายนอก การดำรงอยู่และการสูญหายไปของคุณค่าที่ดีต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจสภาพและปัญหาในปัจจุบัน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหามีเป้าหมาย

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2558: 3 - 16) เห็นว่า การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ไม่เป็นเพียง การศึกษาว่าชุมชนหนึ่งมีประชากรจำนวนเท่าใด ประกอบอาชีพอะไร มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างไร มี ปัญหาอะไรในการดำรงชีวิต มีระดับการพัฒนาอย่างไรเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบว่าชุมชน นั้นมีสภาพโดยรวมเป็นอย่างไร มีเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม รูปแบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพ ตลอดจนรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างไร การจัดระเบียบในสังคม โครงสร้างอำนาจ เป็นอย่างไร องค์การชุมชนมีลักษณะอย่างไร มีปัจจัยหรืออิทธิพลภายนอกชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง ชุมชนมีองค์ความรู้อะไรที่ส่งสมสืบต่อกันมา มีวิธีการหรือศักยภาพอะไรในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ปัจจัยใดบ้างที่มีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางของชุมชน

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือ สศช. (2558) เห็นว่าการพัฒนาชุมชนใน อนาคตต้องให้ความสำคัญแก่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาคและชนบท ให้สามารถพึ่งตนเอง ได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวนำ และเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต ทั้งนี้ภาคธุรกิจเอกชน องค์การพัฒนาเอกชนและองค์การประชาชนจำเป็นจะต้องเข้ามาเสริมบทบาทของ ภาครัฐซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาเดิม ซึ่งเป็นการผนึกกำลังในการพัฒนาและนำไปสู่ความเข้มแข็งของ ชุมชน โดยมีแนวทางหลักดังนี้

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชนบทเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในเบื้องต้นในการตอบรับต่อการเข้า มาร่วมสนับสนุนการพัฒนาของทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์การพัฒนาเอกชน โดยยกระดับ ความรู้ความสามารถในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาของชุมชนและมีแนวทางดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมของชุมชน

- (1) เสริมสร้างกระบวนการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการ จัดการและทักษะที่หลากหลาย พร้อมกับพัฒนาความเป็นผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน โดยจัดการฝึกอบรมด้วยวิทยากรทั้งจากชาวบ้านและภายนอกให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน

- (2) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนองค์การชุมชนเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่ม ของชุมชนทุกรูปแบบ

- (3) ส่งเสริมให้องค์การชุมชนเป็นตัวกลางในการรับการสนับสนุนและ ความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำงาน ควบคุม และติดตามผลร่วมกัน

1.2 การเพิ่มศักยภาพขององค์การชุมชน

- (1) พัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยการกระจายข้อมูลข่าวสาร และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชน

(2) สนับสนุนชุมชนให้มีการริเริ่มทำธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารจัดการเอง ภายใต้ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนและองค์การพัฒนาเอกชน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านธุรกิจระหว่างชุมชน

(3) ส่งเสริมบทบาทของสตรีให้มีส่วนในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานพัฒนาของชุมชนในทุกด้านมากขึ้น

1.3 การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน

(1) ขยายการดำเนินงานกองทุนพัฒนาชนบท เพื่อสนับสนุนการออมทรัพย์ในระดับชุมชน และส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

(2) สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบต่างๆ และพัฒนาเครือข่ายกองทุนในระดับชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการในชุมชน กองทุนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุนด้านค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาอาชีพเสริม เป็นต้น โดยให้ความรู้ด้านบริหารจัดการกองทุนและด้านอื่นๆ ที่จำเป็นให้มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารกองทุนให้มากขึ้น

1.4 การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนในชนบท

(1) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อมวลชน และสร้างเครือข่ายการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสื่อสาร เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

(2) จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ภายใต้ความร่วมมือขององค์การชุมชน องค์การพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

(3) รับรองวิทยฐานะการเรียนรู้ของชุมชน ในรูปแบบต่างๆ เช่น โรงเรียนชุมชน วิทยาลัยชุมชน มหาวิทยาลัยชาวบ้าน โดยรัฐให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสม

(4) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการเลือกประกอบอาชีพและการดำรงชีพผ่านสื่อต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น ข้อมูลราคาสินค้า ข้อมูลด้านบริการทางสังคม เป็นต้น

1.5 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารจัดการ

(2) เผยแพร่และให้โอกาสประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นกับท้องถิ่นจากโครงการพัฒนาของรัฐ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์ตามควรแก่กรณี

(3) สนับสนุนให้องค์การชุมชน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน มีบทบาทในการควบคุมดูแลและแก้ไขด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพิ่มขึ้น

1.6 การส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดบริการสังคม

(1) สร้างกลไกและระบบที่จะเอื้อต่อการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการตรวจสอบบริการสังคมต่างๆ ที่ดำเนินการในชุมชน เช่น การรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย การกำจัดขยะให้ได้มาตรฐาน ฯลฯ

(2) สนับสนุนให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและชุมชน โดยการจัดกิจกรรม เช่น การจัดสวนสาธารณะและบริการนันทนาการเพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์ร่วมกัน

2. การเพิ่มบทบาทของภาครัฐเพื่อสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมและโอกาสในการพัฒนา
มากขึ้น

2.1 การส่งเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์การชุมชน

(1) ใช้มาตรการทางการคลัง โดยการปรับปรุงระบบภาษีให้ส่งเสริมและสนับสนุนการระดมทุนเพื่อการพัฒนาองค์การชุมชน

(2) ส่งเสริมกิจการสหกรณ์ให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง รวมทั้งรับรองสถานภาพของกลุ่มต่างๆ ที่ดำเนินการโดยใช้หลักสหกรณ์เพื่อให้มีสถานภาพที่สามารถเอื้อประโยชน์ด้านภาษีต่อภาคเอกชนและองค์การพัฒนาเอกชนที่ให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรม

(3) สนับสนุนมาตรการทางภาษีเพื่อจูงใจธุรกิจขนาดใหญ่ให้ทำธุรกิจกับองค์การชุมชนในลักษณะที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการ การตลาด และการแข่งขันของชุมชนให้สูงขึ้น

(4) ส่งเสริมให้สถาบันการเงินทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาให้แก่องค์การชุมชนมากขึ้น

(5) สนับสนุนการจัดตั้งสถาบันการเงินระดับชาติ ในลักษณะธนาคารเพื่อพัฒนาองค์การชุมชน เพื่อให้การสนับสนุนทั้งด้านการพัฒนาองค์การและด้านสินเชื่อ เพื่อการพัฒนาให้แก่องค์การชุมชน โดยมีการร่วมมือประสานงานกับองค์การพัฒนาเอกชน และสถาบันการเงินอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆ ที่จะร่วมสนับสนุนการพัฒนาองค์การชุมชน

(6) พัฒนาขีดความสามารถของสถาบันและกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ
โดย

(6.1) สนับสนุนหลักสูตรการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบที่สอดคล้องกับศักยภาพและภูมิปัญญาของท้องถิ่น รวมทั้งจัดระบบการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคนิควิชาการของสถาบันและกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จให้แพร่หลาย

(6.2) เพิ่มโอกาสการทำธุรกิจของสถาบันเกษตรกร โดยจัดการฝึกอบรมด้านบริหารจัดการ สนับสนุนข่าวสารด้านการตลาดและเพิ่มสินเชื่อระยะยาวผ่านสถาบันเกษตรกร

(6.3) สนับสนุนความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจของสถาบันเกษตรกรโดยการแก้กฎหมายที่จำเป็น

2.2 การส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์การชุมชนด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

(1) กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อแก่เด็กที่จบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับอย่างทั่วถึง

(2) เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลอย่างกว้างขวาง โดยความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์การชุมชน รัฐ และองค์การพัฒนาเอกชน

(3) สนับสนุนงบประมาณแก่องค์การพัฒนาเอกชนและองค์การชุมชน เพื่อดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่รัฐดูแลไม่ทั่วถึง

(4) กระจายบริการสาธารณสุขทั้งทางด้านทรัพยากรและบุคลากร เพื่อลดความแตกต่างทางด้านคุณภาพของการให้บริการระหว่างกรุงเทพมหานครและภูมิภาค

(5) เร่งการปฏิรูประบบภาษีท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นและชุมชนมีรายได้เพียงพอในการจัดบริการด้านสังคมอย่างทั่วถึง

3. การส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชน และองค์การพัฒนาเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนและภาคธุรกิจเอกชนให้เกื้อกูลกิจกรรมของชุมชน

3.1 การสนับสนุนธุรกิจเอกชนให้เข้าร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชนตามความพร้อม ความถนัดและความสนใจของแต่ละองค์การธุรกิจ

(1) สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจและเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านโดยการสนับสนุนการร่วมทุนระหว่างชุมชนและธุรกิจเอกชน และการหาตลาดสำหรับสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น

(2) ส่งเสริมชุมชนให้มีอาชีพนอกภาคเกษตรในหมู่บ้าน โดยเฉพาะธุรกิจประเภทรับเหมาช่วงงาน เช่น การทอผ้า การผลิตชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมประเภทต่างๆ

(3) ถ่ายทอดความรู้และทักษะในเชิงธุรกิจ เช่น การผลิต การตลาด การบัญชี การเงิน และการจัดการทั่วไป เพื่อวางรากฐานความคิดเชิงธุรกิจโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

(4) สร้างสิ่งจูงใจด้านมาตรการการเงินและการคลังให้ธุรกิจเอกชนเข้ามาช่วยฝึกอบรมฝีมือแรงงาน การผลิต การจำหน่าย และการจัดการตลาดอย่างเป็นระบบครบวงจร โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการในทุกขั้นตอนและสามารถพัฒนาให้เป็นธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของเองได้ในที่สุด

(5) รมรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในการปรับแนวคิดการบริหารธุรกิจจากการมุ่งเน้นกำไรไปสู่การลงทุนเพื่อพัฒนาสังคมควบคู่กันไปด้วย

3.2 การสนับสนุนองค์การพัฒนาเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

(1) สนับสนุนบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในการประสานงานการพัฒนา ร่วมกับชุมชน องค์กรท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน โดยสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร งบประมาณ และการอำนวยความสะดวก

(2) ส่งเสริมบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในการค้นคว้าวิจัยและการถ่ายทอดเทคโนโลยีความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

(3) สนับสนุนทุนแก่องค์การพัฒนาเอกชนในการพัฒนาอาชีพและรายได้ของชุมชนในชนบท

2.1.9 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการลงทุน

จากการสำรวจตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงการลงทุนของผู้บริหารทางการเงินจำนวน 528 คนในประเทศสวีเดน Sandahl and Sjogren (2003) พบว่า วิธีระยะเวลาคืนทุน เป็นวิธีที่ผู้บริหารทางการเงินใช้มากที่สุดในการวิเคราะห์โครงการลงทุน รองลงไป คือ วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และวิธีอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) ตามลำดับ ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงใช้ 3 ตัวแบบนี้ในการศึกษาความคุ้มค่าทางการลงทุนในบ่อพุ่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ซึ่งรายละเอียดของตัวแบบที่ใช้สามารถอธิบายได้ดังนี้

วิธีระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) เป็นวิธีหาระยะเวลาที่องค์การได้รับกำไรในแต่ละปี รวมกันเท่ากับเงินลงทุนทั้งหมด โดยองค์การจะเลือกโครงการที่มีระยะเวลาคืนทุนเร็วที่สุด เพราะโครงการที่มีระยะเวลาคืนทุนสั้นกว่า จะมีความเสี่ยงน้อยกว่าด้วย (Ross, Westerfield, and Jaffe, 2010) โดยสามารถคำนวณระยะเวลาคืนทุนได้จากสูตรดังนี้

ระยะเวลาคืนทุน = จำนวนปีก่อนคืนทุน + (กำไรสะสมส่วนที่ยังขาดไป/กำไรทั้งหมดในปีถัดไป)

วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) เป็นวิธีที่หาค่าผลต่างของมูลค่าปัจจุบันของผลกำไรรวมตลอดอายุโครงการกับเงินจ่ายลงทุน โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ คือ

ถ้า NPV เป็นบวก แสดงว่า ผลกำไรในอนาคตคิดตามมูลค่าปัจจุบันแล้วมีค่ามากกว่าเงินลงทุน กล่าวคือ โครงการมีกำไร

ถ้า NPV เป็นศูนย์ แสดงว่า ผลกำไรในอนาคตคิดตามมูลค่าปัจจุบันแล้วมีค่าเท่ากับเงินลงทุน กล่าวคือ โครงการเท่าทุน

ถ้า NPV เป็นลบ แสดงว่า ผลกำไรในอนาคตคิดตามมูลค่าปัจจุบันแล้วมีค่าน้อยกว่าเงินลงทุน กล่าวคือ โครงการขาดทุน

องค์การจะเลือกโครงการที่มี NPV เป็นบวกไปปฏิบัติ แต่ถ้าองค์การมีความจำเป็นต้องเลือกโครงการเพียงโครงการเดียวไปปฏิบัติ องค์การจะคัดเลือกโครงการที่มีค่า NPV เป็นบวกสูงสุดไปปฏิบัติ NPV สามารถคำนวณได้ตามสูตรดังนี้ (Ross, Westerfield, and Jaffe, 2010)

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

เมื่อ	NPV	=	มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการ
	B_t	=	ผลตอบแทนในปี t
	C_t	=	ต้นทุนในปี t
	r	=	อัตราคิดลด
	t	=	ระยะเวลาโครงการตั้งแต่ปีที่ 0,1,2,.....,n
	n	=	จำนวนปีทั้งสิ้นของโครงการ

วิธีอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) เป็นวิธีการหาอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราส่วนลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของกำไรรวมมีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของเงินจ่ายลงทุน (Ross, Westerfield, and Jaffe, 2010) ถ้าค่า IRR มากกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ ก็จะนำโครงการนั้นไปปฏิบัติ ถ้าค่า IRR น้อยกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ ก็จะไม่นำโครงการนั้นไปปฏิบัติ องค์กรจะเลือกโครงการที่มีค่า IRR สูงสุดไปปฏิบัติ สามารถคำนวณค่า IRR ได้ตามสูตรดังนี้

$$\sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t} = 0$$

B_t	=	ผลตอบแทนในปี t
C_t	=	ต้นทุนในปี t
r	=	อัตราคิดลด ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิมีค่าเท่ากับศูนย์
t	=	ระยะเวลาโครงการตั้งแต่ปีที่ 0,1,2,.....,n
n	=	จำนวนปีทั้งสิ้นของโครงการ

2.1.10 การวิเคราะห์สภาพอุตสาหกรรม (SWOT Analysis) สภาส่งเสริมอุตสาหกรรมหรือ กสอ. (2558) เห็นว่า เป็นการวิเคราะห์สภาพอุตสาหกรรมหรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงาน คำว่า SWOT มีที่มาจากประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ ประกอบด้วย S-Strength (จุดแข็ง) W-Weakness (จุดอ่อน), O-Opportunity (โอกาส) และ T-Threat (อุปสรรค) ทฤษฎีนี้คิดค้นขึ้นโดย อัลเบิร์ต ฮัมฟรี (Albert Humphrey) ได้นำเทคนิคนี้มาแสดงในงานสัมมนาที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ในทศวรรษที่ 1960 – 1970 หลักการสำคัญของ SWOT Analysis คือ วิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพแวดล้อม 2 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพ

การณภายนอก เพื่อให้รู้จักตนเองและรู้จักสภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจ ในการวิเคราะห์นี้จะช่วยให้ผู้บริหารอุตสาหกรรมนั้นๆ ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อธุรกิจของตน ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์และแผนการดำเนินการต่างๆ ที่เหมาะสมต่อไป ความหมายและคำจำกัดความของการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น มีดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย

1.1 จุดแข็ง (Strength) คือ ผลกระทบทางด้านบวกที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมภายในของบริษัทหรือเป็นข้อได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจ หรืออาจหมายถึงการดำเนินงานภายในบริษัทที่สามารถกระทำได้ดี กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ธุรกิจทุกแห่งควรต้องทราบถึงความสามารถที่เป็นจุดเด่นของตนเอง ซึ่งต้องมีการพิจารณาในทุกๆ องค์ประกอบ เช่น การตลาด การบริหาร การเงิน การผลิตการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็งเพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์หรือแนวทางในการดำเนินงานต่างๆ ให้ตนเองมีความโดดเด่นหรือสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างไปจากคู่แข่ง ตัวอย่างของจุดแข็ง ได้แก่ คุณภาพผลิตภัณฑ์ของบริษัท วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ฐานะทางการเงินที่มั่นคง เป็นต้น

1.2 จุดอ่อน (Weakness) คือ ผลกระทบทางด้านลบที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมภายในของบริษัทหรือข้อเสียเปรียบในการดำเนินธุรกิจ หรืออาจหมายถึงการดำเนินงานภายในบริษัทที่ไม่สามารถกระทำได้ดี และส่งผลให้บริษัทเกิดความเสียเปรียบในการดำเนินธุรกิจได้ ตัวอย่างของจุดอ่อน ได้แก่ ต้นทุนทางการผลิตที่สูงกว่าคู่แข่ง ปัญหาด้านพนักงานขาย ภาพลักษณ์ของบริษัท

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่

2.1 โอกาส (Opportunity) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของบริษัท หรืออาจหมายถึงผลกระทบที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกของธุรกิจที่ส่งผลทางด้านบวกต่อการดำเนินธุรกิจ ผู้บริหารจะต้องมีการตรวจสอบสิ่งแวดล้อมภายนอกอยู่เสมอเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งต้องคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย เทคโนโลยี และการแข่งขันอยู่เป็นระยะๆ เพื่อแสวงหาประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกเหล่านี้

2.2 อุปสรรค (Threat) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามหรือมีผลเสียต่อการดำเนินงานของบริษัท หรืออาจหมายถึงผลกระทบด้านลบของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องระมัดระวังในสิ่งที่เป็นข้อจำกัดของการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลเสียได้ องค์การไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อจำกัดหรืออุปสรรคเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นได้ แต่หากวิเคราะห์และคาดการณ์ล่วงหน้าถึงอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ก็จะสามารถหาทางป้องกันผลเสียที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยลงไปได้ ตัวอย่างของอุปสรรคจากภายนอก ได้แก่ ภัยธรรมชาติต่างๆ ความแข็งแกร่งของคู่แข่ง ต้นทุนทางพลังงานที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น

ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่างๆ จะช่วยให้องค์กรเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อองค์กรได้อย่างเป็นอย่างดี จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่

นำไปใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสภายนอกจะเป็นสถานการณ์ที่ส่งเสริมโอกาสในการบรรลุเป้าหมาย และในทางกลับกัน อุปสรรคจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์การ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางผู้วิจัยทำการทบทวนดังรายละเอียดต่อไปนี้

พรเทพ ศรีชูวงศ์ (2553) ศึกษาปัญหาพิเศษเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พุน้ำร้อนธรรมชาติ สวนสาธารณะรักษะวาริน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากประชาชนจังหวัดระนอง นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว พบว่า ความนิยมมาใช้บริการพุน้ำร้อน เนื่องจากสวนสาธารณะรักษะวารินมีความเป็นธรรมชาติ ร่มรื่น แต่พบปัญหาใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ 2) การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น 3) การจัดการความปลอดภัย 4) การจัดการสิ่งแวดล้อม และ 5) ข้อจำกัดด้านงบประมาณสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ สวนสาธารณะรักษะวาริน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ต้องพัฒนาพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว รักษาสภาพธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยอนุรักษ์ต้นไม้ดั้งเดิมของพื้นที่ จัดการด้านความสะอาดของพุน้ำร้อนอย่างถูกสุขลักษณะ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ วิธีการและผลการบำบัดโรคด้วยน้ำแร่ร้อนรักษะวาริน จัดให้มีเจ้าหน้าที่และจุดประชาสัมพันธ์ให้บริการ และคำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้ชาวชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น

อนุชา ทิรคานนท์และคณะ (2553) วิจัยเรื่องการสำรวจและศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและนิเวศวิทยาในเขตพื้นที่อำเภอนครชัยศรี เพื่อการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ ผลการศึกษาพบว่า อำเภอนครชัยศรีเป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ด้วยแหล่งทุนทางวัฒนธรรมและแหล่งทุนทางนิเวศวิทยาอย่างมาก แต่หลายแหล่งยังไม่ได้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเท่าที่ควร แต่ละพื้นที่มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน ชุมชนมีความตระหนักรู้และยินดีที่จะให้ความร่วมมือและกระตือรือร้นที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตน สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพฯ และจากจังหวัดใกล้เคียงโดยมาเป็นกลุ่มครอบครัวเนื่องจากใช้เวลาเดินทางไม่นาน สามารถชื่นชมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ชื้ออาหารรวมถึงผักและผลไม้ตามฤดูกาลในราคาไม่แพง ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีรายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมประเพณีและเส้นทางท่องเที่ยวในอำเภอนครชัยศรี

ภาวนา โกมลนาค (2554) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวบ่อพุน้ำร้อนโป่งกวาว ตำบลสะเมิงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยวิธีสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสะเมิงเหนือ

จำนวน 10 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสะเมิงเหนือ จำนวน 10 คน แล้ววิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาจากข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วย SWOT Model และจัดทำวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และกลยุทธ์การพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า บริเวณโดยรอบน้ำพุโป่งกวาวมีสภาพภูมิทัศน์สวยงาม มีความโดดเด่นทางกายภาพ มีที่พักซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก เป็นพื้นที่ปลอดอาชญากรรม ชุมชนมีบทบาทมากในการอนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการขยะ แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวมักถูกจำกัดอยู่ริสอร์ทโป่งกวาวเท่านั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวพบอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งระบบไฟฟ้าและระบบการสื่อสาร ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ชาวชุมชนไม่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวและขาดความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ชุมชนไม่มีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ขาดประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว

ซึ่งแนวทางส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทาง พัฒนาสภาพถนนและเส้นทางท่องเที่ยว แบ่งเขตพื้นที่ท่องเที่ยวแยกจากเขตปศุสัตว์ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว และแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว และผู้วิจัยเสนอแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยกลยุทธ์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วยจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมธุรกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว 2) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดย พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว พัฒนาระบบไฟฟ้าและการสื่อสาร 3) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ พัฒนาและปรับปรุงจุดชมวิว พัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ พื้นฟูวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 4) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาบริการและจัดการการท่องเที่ยว คือ พัฒนาศักยภาพให้บริการด้านการท่องเที่ยว และส่งเสริมการจัดตั้งชุมชนเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว 5) กลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด ซึ่งควรประชาสัมพันธ์และจัดทำสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น

มณฑล จันตัย (2554) ศึกษาแนวทางการพัฒนาบ่อน้ำร้อน บ้านโป่งพระบาท เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาจากผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการร้านค้าต่างๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการบ่อน้ำร้อนบ้านโป่งพระบาท ซึ่งพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดกับการพัฒนาบ่อน้ำร้อนบ้านโป่งพระบาทให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการ ด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม โดย 1) ด้านการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลบ้านดู่ ควรเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้และควรจัดสรรรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาใช้ในการจัดการและพัฒนาบ่อน้ำร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลตำบลบ้านดู่ 2) ด้านบุคลากร ควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ในการพัฒนาและการปฏิบัติงานเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และควรเลือกตั้งคณะกรรมการพัฒนาบุคลากรและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวโดยคัดเลือกจากประชาชนในท้องถิ่น

และเจ้าหน้าที่องค์การบริการส่วนตำบล 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกควรมีห้องน้ำ ห้องสุขาแยกชาย-หญิง และควรมีที่จอดรถสำหรับเจ้าหน้าที่ อย่างเพียงพอ 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรจัดทำและเผยแพร่คู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวบ้านโป่งพระบาทอย่างต่อเนื่องและใช้สื่อประชาสัมพันธ์หลายประเภท 5) ด้านการมีส่วนร่วม ชาวชุมชนในพื้นที่บ้านโป่งพระบาท ควรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเสนอแนะว่า ผู้บริหารท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ของบ่อน้ำร้อนบ้านโป่งพระบาท ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว สร้างและประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งในภาครัฐ ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อธิป เหลียวรุ่งเรือง(2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนสันกำแพง พฤติกรรมและระดับความพึงพอใจในการเที่ยวบ่อน้ำร้อนสันกำแพง ของนักท่องเที่ยวชาวไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชาวเชียงใหม่ 200 ราย และชาวต่างจังหวัด 200 ราย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเที่ยวบ่อน้ำร้อนสันกำแพงของกลุ่มตัวอย่างชาวเชียงใหม่ 3 อันดับแรกคือปัจจัยด้านราคาที่เก็บค่าเข้าเพียง 20 บาท ต่อคน รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์หรือสิ่งดึงดูดใจ ซึ่งประกอบด้วยความสวยงามของบ่อน้ำร้อนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงาม และด้านการประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างชาวเชียงใหม่มาตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป นิยมเดินทางมากับครอบครัวในวันเสาร์ อาทิตย์ มีระยะเวลาในการเที่ยวบ่อน้ำร้อน 2.01 – 3 ชั่วโมง มีค่าใช้จ่ายในการเที่ยวเฉลี่ยคนละ 264 บาท กลุ่มตัวอย่างชาวเชียงใหม่มีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวต่างจังหวัด ปัจจัยที่มีผลต่อการเที่ยวบ่อน้ำร้อนสันกำแพงของกลุ่มตัวอย่างชาวต่างจังหวัด 3 อันดับแรกคือ ด้านผลิตภัณฑ์หรือสิ่งดึงดูดใจ ซึ่งประกอบด้วยบ่อน้ำแร่ขนาดใหญ่และความสวยงามของบ่อน้ำร้อน รองลงมาคือปัจจัยด้านบริการ ได้แก่การให้บริการของพนักงานและการบริการข้อมูลข่าวสารของพนักงาน และปัจจัยด้านราคา ชาวต่างจังหวัดส่วนใหญ่มาเที่ยวเป็นครั้งแรก มีระยะเวลาในการเที่ยวบ่อน้ำร้อน 2.01 – 3 ชั่วโมง ชั่วโมง มีค่าใช้จ่ายในการเที่ยวเฉลี่ยคนละ 292 บาท กลุ่มตัวอย่างชาวต่างจังหวัดมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างชาวเชียงใหม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเที่ยวบ่อน้ำร้อนสันกำแพงแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างชาวต่างจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์หรือสิ่งดึงดูดใจ ด้านราคา และด้านการประชาสัมพันธ์ โดยกลุ่มตัวอย่างชาวเชียงใหม่ ให้คะแนนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวต่างจังหวัด

จิราณัฐ โสภา และคณะ (2554) ศึกษาศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทาง

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลกซึ่งภาพรวมในการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก หน่วยงานภาครัฐยังคงมีบทบาทมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น ทั้งนี้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร มีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ตั้ง ทำให้พบปัญหาในการจัดการ พื้นที่ที่แตกต่างกัน เนื่องจาก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีการขยายตัว ทางเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหาการรุกรานพื้นที่มรดกโลก ส่วนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร มีพื้นที่แยกไปจากชุมชน แต่ก็ยังประสบปัญหาด้านพื้นที่ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรมีมาตรการในการอนุรักษ์ พื้นที่ แผนการอนุรักษ์ด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตควบคู่กันไป ทางด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวมรดกโลกผ่านสื่ออย่างต่อเนื่อง ควรมีการสำรวจ และปรับปรุงปัจจัยพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสุขา สถานที่จอดรถ ป้ายบอกทาง หรือ ป้ายสื่อความหมายที่เหมาะสม ที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูล เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการ พัฒนาทรัพยากรบุคคล อบรมให้ผู้ประกอบการมีจิตบริการและความสามารถด้าน ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวได้

เกสร สว่างพนาพันธุ์และสายนต์ ไพรัชญาจิตร (2555) ศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนของชุมชนตาลโตนด กรณีศึกษา: ชุมชนตาลโตนด ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ชุมชนตาลโตนด ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรีมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความ หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นตรงกันว่าสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชน คือ วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับ ตาลโตนด ซึ่งเป็นจุดเด่นของชุมชนบ้านถ้ำรงค์ รวมถึงมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีสวนอนุรักษ์ ตาลโตนดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีปายางนาที่ได้รับการประกาศให้เป็นป่าสงวน มีแม่น้ำเพชรบุรี มีเขา ถ้ำรงค์ นอกจากนี้ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดมายาวนาน เช่น การละเล่นผีลุ่ม ผีกระดัง และ แรลลือลือโตนด ถือว่าเป็นจุดดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่าจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ชุมชนเริ่มต้นจากผู้นำท้องถิ่น คือองค์การบริหารส่วนตำบล เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด และเห็นว่าวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษกำลังจะ เลือนหายไป จึงคิดหาแนวทางการอนุรักษ์ เริ่มต้นจากการเข้าไปพูดคุยกับชุมชน ระดมความคิดเห็นและ ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่เป็น กลุ่มศึกษาดูงาน และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

ผู้วิจัยยังพบว่า ชุมชนมีความพร้อมด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนถ้ำรงค์ที่ ได้แก่ (1) การคมนาคมขนส่ง (2) การ ให้บริการข้อมูลข่าวสารและการบริการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ แผนที่และแผนที่แนะนำข้อมูล เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ให้บริการข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ถ้ารงค์ มีเจ้าหน้าที่ บรรยายและให้ข้อมูลการท่องเที่ยว มีรถรางให้บริการนำเที่ยว จัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีจำนวนน้อยและทรุดโทรม

ผลการศึกษายังพบอีกว่าชาวชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ารงค์ทำหน้าที่เป็นพันธมิตรหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นในการที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นอยู่และเดินทางเพื่อไปศึกษาดูงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากชุมชนท่องเที่ยวแหล่งอื่นๆ แล้วนำกลับมาประชุมหารือกันในกลุ่มเพื่อนำสิ่งที่ได้ไปพบเห็นจากการศึกษาดูงานมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนถ้ารงค์ต่อไป

ในประเด็นของความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้ศึกษาพบว่าชุมชนต้องการที่จะให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยยึดหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสามารถช่วยให้เกิดการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมที่มีความเกี่ยวข้องกับตาลโตนดไว้ เป็นมรดกแก่คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ศึกษา และเกิดความรักความหวงแหนในสมบัติทางวัฒนธรรมของชุมชน

มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และคณะ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดนัดศรีลาในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการตลาดนัดศรีลาจำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมานได้แก่ สถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวตลาดนัดศรีลาเกือบทั้งหมดมีความคิดเห็นในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการมาท่องเที่ยวในตลาดจากด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาดของตลาดนัดศรีลา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในระดับมาก ในขณะเดียวกันก็เห็นว่าปัจจัยด้านคุณภาพบริการในด้านลักษณะทางกายภาพ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจการตอบสนองต่อผู้รับบริการการให้ความมั่นใจ และด้านความเอาใจใส่ของตลาดนัดศรีลา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นว่ามีผลต่อการมาท่องเที่ยวในตลาดระดับมาก อย่างไรก็ตามหากพิจารณาระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดนัดศรีลาในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น จะเห็นได้ว่าทุกปัจจัยที่มีการทดสอบสมมติฐาน ทั้งกลุ่มปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และกลุ่มปัจจัยคุณภาพการบริการต่างก็มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดนัดศรีลา

วันทนา เนาว์วันและลำยอง ปลั่งกลาง (2556) ศึกษาการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ชุมชนตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีเกาะขนาดเล็กที่สวยงาม สามารถล่องเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ และไหว้พระทำบุญ มีวัดสองฝั่งแม่น้ำเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว บรรยายภาพแบบชนบทดั้งเดิม ที่สงบและมีไมตรี ซึ่งชุมชนบางกระสั้นยังคงยึดมั่นในธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้

ง่ายซึ่งห่างจากตัวเมืองไม่มากนัก รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ แต่ชาวบ้านยังขาดประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นก่อนการค้นหารูปแบบการท่องเที่ยว จึงได้จัดอบรมและนำชุมชนไปศึกษาดูงานในชุมชนที่มีลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่สามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ แต่ต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ และสนับสนุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนมีจุดเด่นได้แก่ อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม วิถีเกษตรดั้งเดิม ชีวิตริมน้ำ การประมงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาสิ่งปลูกสร้างบ้านทรงไทย และความกระตือรือร้นของชุมชน ซึ่งโครงการนี้เป็นแรงกระตุ้นให้ชุมชนสามารถรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นผลสำเร็จ ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบางกระแสน ได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของศักยภาพทรัพยากรของชุมชนเป็นสำคัญ แต่ทำได้ค่อนข้างจำกัดไม่หลากหลายรูปแบบ เนื่องจากชุมชนขาดความรู้ทางทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและขาดประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยสามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ 2 รูปแบบคือ การท่องเที่ยวแบบ 1 วัน และแบบ 2 วัน 1 คืน โดยจัดให้มีการพักในชุมชนแบบโฮมสเตย์ที่เริ่มต้นจัดบ้านพักไว้ 3 หลัง มีคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชน และบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกชุมชนเป็นที่ปรึกษา ซึ่งเป็นความร่วมมือของชุมชนโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีชีวิต

นงลักษณ์ จันทากุลและนรินทร์ สังข์รักษา (2556) ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินจังหวัดราชบุรี พบว่า 1) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์การ 2) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ (1) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (2) การให้ความรู้การจัดอบรมในการจัดการการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (3) การศึกษาดูงานและการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จและ (4) การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต่างๆ ในระดับจังหวัด และสื่อต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ 3) ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาด้านองค์การมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นปัญหาด้านกิจกรรม และด้านที่ต่ำที่สุด คือ ด้านพื้นที่ ส่วนแนวทางแก้ปัญหาด้านกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาด้านองค์การและด้านที่ต่ำที่สุด คือ แนวทางแก้ปัญหาด้านพื้นที่

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ทำการศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรางและบ้านโดนปาหนันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และความต้องการของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรสร้าง จุดเด่นของพื้นที่โดย

นำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวและชาวชุมชน 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกจัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวและ 3) ด้านการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มี การเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน และ จัดทำคู่มือแผ่นพับ ใบปลิวและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสำหรับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีแนวนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความยั่งยืนโดยให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพื่อการวางแผนและการดำเนินงาน ควรมีการสร้าง เครือข่ายกับชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และจัดให้มีกลไกที่สำคัญของ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างชุมชนบ้านทุ่งมะปราง และชุมชนบ้านโดนปานัน

สุวิภา จำปาวัลย์และธัญยา พรหมบุรมย์ (2558) ศึกษาศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนพบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาถึงศักยภาพ ความพร้อม บทบาทของผู้นำ ตลอดจนบุคลากรในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และได้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนเอง โดยกลุ่มสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ประกอบการในชุมชน ร่วมกันทำกิจกรรมการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตำนานมุขปาฐะของชุมชน การฟื้นฟู สืบสานศิลปวัฒนธรรมด้านอาหารและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์มอญและยอง เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

ส่วนการพัฒนาโดยคณะกรรมการการท่องเที่ยวตำบลบ้านเรือน ได้ทดลองดำเนิน กิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวจากภายนอกเป็นผู้ประเมินผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ส่วนผลการดำเนินงานวิจัยเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินงานต่อไปได้นั้น งานวิจัยได้สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การเชิญเป็นวิทยากร การศึกษาดูงาน การขอข้อมูลและคำปรึกษา การเชิญผู้ประกอบการ และบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ การขอความร่วมมือจากหน่วยงานในภาครัฐและเอกชน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเรือน เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวร่วมกัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์เพื่อศึกษาศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่จึงต้องอาศัยทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณตามกระบวนทัศน์ในการวิจัยแบบวิธีผสม (Mixed-Method Paradigm) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1.1 ประชากร การศึกษาในครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม และชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพุน้ำร้อน จำนวน 1,946 ครัวเรือน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มด้วยวิธีการดังนี้

3.1.2.1 หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ผู้วิจัยจะเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ สาธารณสุขอำเภอคลองท่อม ประมงอำเภอคลองท่อม เจ้าพนักงานที่ดินอำเภอคลองท่อม ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว หัวหน้าสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน ตัวแทนจากสถานีตำรวจภูธรตำบลห้วยน้ำขาว พัฒนาตำบลห้วยน้ำขาว เกษตรตำบลห้วยน้ำขาว และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ความต้องการและวิเคราะห์ผลเพื่อเป็นจัดทำแนวทางการพัฒนาต่อไป

3.1.2.2 ชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพุน้ำร้อน ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1967) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย N = จำนวนครัวเรือนในตำบลห้วยน้ำขาว 1,946 ครัวเรือน

e = ค่าความคลาดเคลื่อนในการวิจัย คือ 0.05

$$\text{แทนค่า} = \frac{1,946}{1 + (1,946 \times 0.05^2)} = 333.22$$

ดังนั้น จำนวนตัวอย่างที่เป็นตัวแทนชุมชนตำบลห้วยน้ำขาวต้องมีไม่น้อยกว่า 334 ครัวเรือน

ผู้วิจัยจะมีการเก็บข้อมูลจากประชากรครัวเรือนที่อยู่ใน ตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน 10 หมู่บ้าน 335 ครัวเรือน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมตั้งอยู่ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ

โดยนำรายชื่อของครัวเรือนจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว และเลือกตัวอย่างทุก ๆ ครัวเรือนที่ 5 โดยผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

นอกจากนี้ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการคัดเลือกผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ความพร้อม และความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม รวมไปถึงแนวทางการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยกำหนดขนาดตัวอย่างไม่เกิน 30 คนต่อการประชุมหนึ่งครั้ง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย ประกอบด้วย

3.2.1 วิธีการเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับพื้นที่บ่อน้ำร้อน จังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาความพร้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ผู้วิจัยจะใช้สมุดจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.2 วิธีการเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวชุมชนตำบล ห้วยน้ำขาว มีรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทัศนคติและพฤติกรรมชาวชุมชนต่อการจัดการบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของบ่อน้ำร้อนเค็ม คลองท่อม

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการจัดการหรือพัฒนาบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

ซึ่งก่อนแจกแบบสอบถามผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability Analysis) จำนวน 60 ชุด พบว่ามีค่าอัลฟา (Alpha) เป็น 0.963 ซึ่งมีความน่าเชื่อถือค่อนข้างสูง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษา การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วนคือ

3.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศจาก ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ Scholar.google.com การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

3.3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละกลุ่ม ดังต่อไปนี้

หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการประชุมกลุ่มย่อยจำนวนอย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย นโยบายและเงื่อนไขการดำเนินงาน ความคิดเห็น และวิเคราะห์ผลเพื่อเป็นจัดทำแนวทางการพัฒนาต่อไป

ชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพุน้ำร้อน ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากชุมชนตำบลห้วยน้ำขาวจำนวน 335 ครัวเรือน และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทท้องถิ่น วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ข้อมูลด้านพืชพันธุ์ ธรรมชาติในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ของชุมชนต่อแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มในปัจจุบัน รวมไปถึงความพร้อม ความต้องการและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนคลองท่อม จังหวัดกระบี่ และวิเคราะห์ผลเพื่อเป็นจัดทำแนวทางการพัฒนาต่อไป โดย ผู้วิจัยจะดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยจำนวนอย่างน้อย 6 ครั้ง

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา เป็นดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือน ตัวอย่าง และแบบสอบถามที่ได้คืน

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่บ้าน 1	350	60
หมู่บ้าน 2	229	39
หมู่บ้าน 3	262	45
หมู่บ้าน 4	148	26
หมู่บ้าน 5	79	14
หมู่บ้าน 6	168	29
หมู่บ้าน 7	226	39
หมู่บ้าน 8	132	23
หมู่บ้าน 9	234	40
หมู่บ้าน 10	118	20
รวม	1,946	335

3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 1 2 และ 3 ผู้วิจัยจะจัดทำบันทึกภาคสนาม (Field Note) จากการสัมภาษณ์และการสังเกต พร้อมทั้งจัดทำรายละเอียดจากการเก็บข้อมูล (Transcripts) และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบใจความสำคัญ (Thematic Analysis) เพื่อตอบคำถามในการวิจัย โดยมีกระบวนการดังนี้

1) ผู้วิจัยอ่านรายละเอียดจากการเก็บข้อมูล (Transcripts) ที่ได้ดำเนินการสรุปจากบันทึกภาคสนาม (Field Notes) การสัมภาษณ์และการสังเกต เพื่อกำหนดรหัส (Code) สำหรับการลงรหัส (Coding) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2) ผู้วิจัยทบทวนรหัส (Codes) ที่พบและระบุความหมายและรายละเอียดของรหัสต่าง ๆ และอ่านรายละเอียดจากการเก็บข้อมูลอีกครั้งเพื่อกำจัดรหัสที่มีความซ้ำซ้อน หรือเพิ่มเติมรหัสใหม่

3) ผู้วิจัยจัดกลุ่มรหัส (Codes) ทั้งหมดให้อยู่ในกลุ่มที่มีความหมายหรือมีรายละเอียดที่ใกล้เคียงกัน ในกระบวนการนี้ผู้วิจัยจะอ่านรายละเอียดข้อมูลรวมทั้งการทำความเข้าใจกับทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์และกำหนดใจความสำคัญ รวมทั้งการระบุความหมายของใจความสำคัญ (Themes)

4) ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเชิญให้นักวิจัยที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่างน้อย 2 ท่านได้พิจารณาใจความสำคัญ (Themes) และผลการวิเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

3.4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อ 1 และ 2 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยจะทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้สถิติเบื้องต้น ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยมีกระบวนการดังนี้

1) ผู้วิจัยจัดทำคู่มือการลงรหัส (Coding Book) เพื่อเป็นแนวทางในการบันทึกผลข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยการระบุตัวแปร ค่าต่าง ๆ ของตัวแปรตามระดับการวัดต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และการวิเคราะห์ข้อมูล

2) ผู้วิจัยลงรหัส (Coding) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในเบื้องต้นแล้ว มาลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส พร้อมทั้งกำหนดค่าตัวแปรต่าง ๆ และบันทึกข้อมูลตามคู่มือ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกข้อมูลด้วยการใช้คำสั่ง Frequency เพื่อตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของการบันทึกข้อมูล

3) ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ธุรกิจการท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากการวัดในเชิงปริมาณและสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ

โดยในส่วนของการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนนั้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดทางการเงินรวมถึงแนวคิดด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุน

3.5 การสังเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคเพื่อทราบศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ แล้วกำหนดแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยไปนำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมเพื่อมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมของชาวชุมชนห้วยน้ำขาว โดยรวบรวมข้อมูลจาก 2 วิธีการ ได้แก่ 1) รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และ 2) รวบรวมข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผลการการศึกษาเป็นดังนี้

4.1 ผลการรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ผลการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามชาวชุมชนห้วยน้ำขาว

โดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 335 ตัวอย่าง จากชาวชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว จังหวัดกระบี่ จำนวน 1,946 ครัวเรือน จาก 10 หมู่บ้าน ได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด 335 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100

เมื่อได้รับแบบสอบถามตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จึงนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ของลักษณะประชากรและสังคมของชาวชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 335)

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	172	51.3
หญิง	163	48.7
อายุ*		
ต่ำกว่า 20 ปี	4	1.2
อายุ 21 - 30 ปี	38	11.41
อายุ 31 - 40 ปี	108	32.43
อายุ 41 - 50 ปี	97	29.13
อายุ 51 - 60 ปี	43	12.91
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	43	12.91
ค่าเฉลี่ย = 44.41, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.42		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว*		
1 คน	15	4.62
2 คน	22	6.77
3 คน	62	19.08
4 คน	103	31.69
5 คน	78	24
มากกว่า 5 คน	45	13.85
ค่าเฉลี่ย = 4.12, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.48		
อาชีพ*		
เกษตรกร	165	51.1
รับจ้าง	63	19.5
ค้าขาย	44	13.6
อื่น ๆ	19	5.9
พนักงานบริษัทเอกชน	13	4
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	14	4.3
เจ้าของธุรกิจ	5	1.5
การศึกษา*		
ประถมศึกษา	201	60.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	41	12.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	44	13.3
อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า	9	2.7
ปริญญาตรี	25	7.6
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.9
อื่น ๆ	7	2.1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้*		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	112	35.6
10,001 - 25,000 บาท	150	47.6
25,001 - 50,000 บาท	43	13.7
50,001- 75,000 บาท	8	2.5
75,001 - 100,000 บาท	1	0.3
มากกว่า 100,001 บาทขึ้นไป	1	0.3
ระยะเวลาอยู่ในชุมชน*		
ต่ำกว่า 3 ปี	16	6.25
3 - 5 ปี	17	6.64
6 - 10 ปี	9	3.52
11 - 15 ปี	1	0.39
16 - 20 ปี	14	5.47
มากกว่า 20 ปี	199	77.73
ค่าเฉลี่ย = 34.47, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 19.59		
หมายเหตุ มี Missing Value		

ตารางที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อพหุคูณลักษณะทางประชากรและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นชาวชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว ผลจากการวิเคราะห์ตารางพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 335 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน โดยจำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 172 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 51.3 และ เพศหญิง จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7

อายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ 45 ปี (S.D. = 13.42) โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก คือ ร้อยละ 32.43 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี รองลงมาคืออายุ 41 - 50 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 29.13

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีสมาชิกในครอบครัว โดยเฉลี่ยจำนวน 4 คน (S.D. = 1.48) และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก คือ ร้อยละ 51.1 ประกอบอาชีพเกษตรกร สำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษามากที่สุด คือ ร้อยละ 60.9 และมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 10,001 - 25,000 บาท กัน เป็นส่วนมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 47.6 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 77.73 อยู่อาศัยในชุมชน ห้วยน้ำขาวมานานกว่า 20 ปี โดยมีระยะเวลาเฉลี่ย 35 ปี (S.D. = 19.59)

4.2 การมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจังหวัดกระบี่

4.2.1 การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Method)

เมื่อสอบถามทัศนคติและพฤติกรรมของชาวชุมชนต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม พบว่าชาวชุมชนมีความพร้อมระดับมากต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ดังรายละเอียด ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพร้อมของชาวชุมชนต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

รายละเอียด	ค่าคะแนน	S.D	ระดับความพร้อม
1. ชาวชุมชนยินดีได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	4.35	0.85	มากที่สุด
2. ชาวชุมชนภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	4.08	0.87	มาก
3. ชาวชุมชนต้องการกำหนดเป้าหมายในอนาคตของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	3.86	0.89	มาก
4. ชาวชุมชนยินดีให้ความร่วมมือกับภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	3.68	0.81	มาก
5. ชาวชุมชนเต็มใจทุ่มเท เสียสละ ทำงานหนัก เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนา	3.63	0.83	มาก
6. ชาวชุมชนมีความหวังและทัศนคติทางบวกต่อชุมชนของตนเอง	3.62	0.91	มาก
7. ชุมชนมีคณะกรรมการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวชุมชนในการดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชน	3.59	0.83	มาก
8. คณะกรรมการของชุมชนมีความผูกพันหรือทำหน้าที่ดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชนอย่างจริงจัง	3.57	0.82	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายละเอียด	ค่าคะแนน	S.D	ระดับความพร้อม
9. คณะกรรมการชุมชนมีที่มาจากคนหลายกลุ่มในชุมชนเช่น มาจากกลุ่มคนหลายอาชีพ มีทั้งหญิงและชาย หลากหลายช่วงอายุวัย	3.53	0.95	มาก
10. ผู้นำชุมชนรับฟังความคิดเห็นของชาวชุมชน ให้คำแนะนำ ปรึกษา และเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน	3.52	0.95	มาก
11. เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือปัญหาในชุมชน ชาวชุมชนจะ รวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	3.43	0.91	มาก
12. ชาวชุมชนทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจใน กิจกรรมดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชน	3.41	0.95	มาก
13. ชาวชุมชนสามารถตรวจสอบ ประเมินผล กิจกรรมด้านการดูแล รักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชน	3.35	1.02	ปานกลาง
14. ชาวชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมดูแล รักษาและพัฒนา ทรัพยากรของชุมชน	3.34	0.92	ปานกลาง
15. ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการพัฒนาพืชน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	3.32	0.93	ปานกลาง
16. ชาวชุมชนมักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีความไว้วางใจ และร่วมมือกัน	3.32	0.89	ปานกลาง
17. ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้กับหน่วยงาน ภายนอกชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาพืชน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	3.24	1.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพร้อมของชาวชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยชาวชุมชนมีความยินดีรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาพืชน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับมากที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.35, S.D. = 0.85) ส่วนความพร้อมในระดับมากนั้น อันดับหนึ่ง คือ ชาวชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพืชน้ำร้อนเค็มคลองท่อม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.08, S.D. = 0.87) รองลงมา (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.86, S.D. = 0.89) ได้แก่ ชาวชุมชนมีความพร้อมต่อการกำหนดเป้าหมายสำหรับ

อนาคตของพุน้ำร้อนเค็ม โดยต้องการวางแผน กำหนดแนวทางจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจากคนในชุมชนเอง ส่วนอันดับสาม ชาวชุมชนยินดีให้ความร่วมมือกับภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.68, S.D. = 0.81)

อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าชาวชุมชนมีความพร้อมระดับปานกลางในประเด็นต่อไปนี้ อันดับแรกซึ่งจัดว่ามีความพร้อมน้อยที่สุด คือ ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม พบว่าชาวชุมชนมีความพร้อมน้อยที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.24, S.D. = 1) ชาวชุมชนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของชาวชุมชน ด้วยความไว้วางใจและร่วมมือกัน มีความพร้อมระดับปานกลางแต่น้อยเป็นอันดับรองลงมา (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.32, S.D. = 0.89) และ ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม มีความพร้อมระดับปานกลางที่น้อยเป็นอันดับรองลงมาเช่นกัน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.32, S.D. = 0.93) และชาวชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมดูแล รักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชนเป็นความพร้อมระดับปานกลางแต่น้อยเป็นอันดับสาม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.34, S.D. = 0.92)

จากข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่า ชาวชุมชนหวั่นใจว่ามีความพร้อมต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยแสดงความเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในหลายประการตามรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สิ่งที่ชาวชุมชนเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

รายละเอียด	ค่าคะแนน	S.D	ระดับความต้องการ
1. ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สามารถมาใช้บริการพุน้ำร้อนได้ตลอดวัน	4.25	0.67	มากที่สุด
2. มีสถานที่รับฝากของและดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว	4.20	0.77	มาก
3. ปรับปรุงระบบระบายน้ำ	4.18	0.75	มาก
4. ปรับปรุงห้องน้ำและห้องอาบน้ำ	4.17	0.7	มาก
5. มีศูนย์ประชาสัมพันธ์สำหรับให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว	4.16	0.8	มาก
6. มีที่จอดรถอย่างกว้างขวางเพียงพอ	4.14	0.73	มาก
7. มีศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน/ร้านขายของที่ระลึก	4.14	0.78	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายละเอียด	ค่าคะแนน	S.D	ระดับความต้องการ
8. มีการสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และอยู่ในชุมชนยาวนานขึ้น	4.10	0.79	มาก
9. มีที่พักแก่นักท่องเที่ยวบริเวณบ่อพุร้อน เช่น โฮม สเตย์ รีสอร์ท	4.09	0.89	มาก
10. มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม	4.08	0.73	มาก
11. มีศูนย์บริการด้านสุขภาพจากพุร้อน เช่น สปา นวดไทย	4.07	0.81	มาก
12. มีคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวพุร้อนเค็ม คลองท่อม	4.05	0.73	มาก
13. มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	4.01	0.90	มาก
14. ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง	2.32	1.56	น้อย

จากตารางที่ 5 พบว่า ชาวชุมชนที่ตอบแบบสอบถามเห็นควรปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สามารถ
มาใช้บริการพุร้อนได้ตลอดวันในระดับมากที่สุด ซึ่งมากเป็นอันดับแรก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.25, S.D. =
0.67) มีสถานที่รับฝากของและดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.20, S.D. =
0.77) มากเป็นอันดับสอง ส่วนอันดับสาม คือ ปรับปรุงระบบระบายน้ำ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.18, S.D. =
0.75) ส่วนความต้องการด้านอื่น ๆ อันดับรองลงมา ได้แก่ ปรับปรุงห้องน้ำและห้องอาบน้ำ มีศูนย์
ประชาสัมพันธ์สำหรับให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ
จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชนหรือร้านขายของที่ระลึก มีที่พักแก่นักท่องเที่ยวบริเวณบ่อพุร้อน
เช่น โฮมสเตย์ รีสอร์ท เป็นต้น ซึ่งชาวชุมชนมีความต้องการในระดับมาก

จากตารางที่ 5 ยังพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคงสภาพเดิมของพุร้อนคลองท่อมหรือไม่
ต้องการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับที่น้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.32, S.D. = 1.56)

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการจัดการหรือพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ จาก
ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 335 คน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งที่ต้องปรับปรุงพัฒนาหรือจัดให้มีขึ้น
 - 1.1 ลักษณะทางกายภาพ
 - 1.1.1 จัดให้มีร้านจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ซึ่งดำเนินการโดยคนในชุมชน
 - 1.1.2 สถานที่รับฝากของหรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมทั้งบริการเสื้อผ้าให้เช่าแก่ผู้มาใช้บริการ
 - 1.1.3 สร้างห้องละหมาด สำหรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม
 - 1.1.4 ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค โดยมีไฟฟ้าหรือแสงสว่างมากขึ้น ปรับปรุงและเพิ่มระบบน้ำ
 - 1.1.5 สร้างสะพานให้ยาวมากกว่าเดิม รวมทั้งจัดทำทางเดินเท้าสำหรับชมธรรมชาติ และทางเดินไปยังบ่อต่าง ๆ ด้านใน
 - 1.1.6 ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพุน้ำร้อนเค็มให้ร่มรื่น เช่น ปลูกต้นไม้ สร้างหลังคารอบบ่อ
 - 1.1.7 ควรแยกบ่อน้ำให้เป็นสัดส่วน เช่น แยกชาย – หญิง แยกบ่อน้ำสำหรับบุคคลเป็นโรคผิวหนัง เป็นแผล รวมทั้งโรคเรื้อรัง
 - 1.1.8 จัดทำป้ายบอกทางที่ชัดเจน
 - 1.1.9 เพิ่มจำนวนห้องน้ำ เช่น ห้องน้ำสำหรับบ่อด้านบน
 - 1.1.10 เพิ่มสถานที่พักผ่อนให้มากขึ้นกว่าเดิม
 - 1.2 ด้านการจัดการ ชาวชุมชนที่ตอบแบบสอบถาม เห็นควรให้ดำเนินการ ดังนี้
 - 1.2.1 มีระบบรักษาความปลอดภัย โดยจ้างคนในชุมชนเข้ามาดูแล
 - 1.2.2 ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางแก่นักท่องเที่ยว
 - 1.2.3 ขยายระยะเวลาเข้าชมพุน้ำร้อนเค็ม
 - 1.2.4 พัฒนาบุคลากรที่ดูแลพุน้ำร้อนเค็มให้มีคุณภาพ เช่น ด้านมนุษยสัมพันธ์
 - 1.2.5 ควรแสดงบัญชีรายรับ-รายจ่ายของพุน้ำร้อนเค็มแก่ชาวชุมชน เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาร่วมกัน
 - 1.2.6 ดูแล รักษาความสะอาดบริเวณพุน้ำร้อนเค็ม
 - 1.2.7 กำหนดกฎระเบียบสำหรับการใช้บริการ ได้แก่ การแต่งกาย การรักษาความสะอาด การทิ้งขยะ การจอดรถ
 - 1.2.8 มีการปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มอย่างต่อเนื่อง
 - 1.2.9 มีบริการนวดแผนไทย
 - 1.2.10 พัฒนาบ่อที่ยังไม่เปิดให้บริการ

2. องค์การ บุคคลที่ควรเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 จัดให้มีคณะกรรมการจากคนในชุมชนหรือในตำบล

2.3 ร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและชาวชุมชน

ชาวชุมชนให้ข้อเสนอแนะต่อการจัดการหรือพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมดังรายละเอียดข้างต้น เนื่องจากชาวชุมชนเห็นว่าพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมมีเสน่ห์หรือสิ่งดึงดูดใจ ดังนี้

1. มีความเป็นธรรมชาติ เนื่องจาก

1.1 พุน้ำร้อนมีธรรมชาติที่สวยงาม น้ำใส สะอาด อากาศสดชื่น

1.2 เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นไม่เหมือนที่ใด

1.3 แวดล้อมด้วยธรรมชาติป่าไม้ ป่าชายเลน และพันธุ์นกต่าง ๆ

1.4 แสดงให้เห็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. มีคุณประโยชน์ เพราะ

2.1 น้ำร้อนทำให้ผ่อนคลาย โลหิตในร่างกายไหลเวียนได้ดีขึ้น นอนหลับสบาย

2.2 สามารถรักษาโรคได้ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิต โรคกระดูก ปวดข้อ โรคผิวหนัง

3. สร้างมิตรภาพ โดย

3.1 สร้างความเป็นกันเอง อบอุ่น เรียบง่ายของคนในชุมชน

3.2 ได้พบปะ พูดคุยและรู้จักคนในชุมชนมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมนั้น จำเป็นใช้การมีส่วนร่วมจากชาวชุมชน ดังนั้น งานวิจัยนี้ยังสอบถามชาวชุมชนถึงความต้องการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็ม ซึ่งพบว่าความต้องการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนเป็นดังรายละเอียดในตารางที่ 6

จากตารางที่ 6 พบว่า ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมระดับมาก โดยชาวชุมชนต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับฟังข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากชาวชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจดำเนินงานมากที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.82, S.D. = 0.93) รองลงมา คือ ชาวชุมชนต้องการดำเนินการร่วมกับภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการต่างๆ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.78, S.D. = 0.94) ส่วนอันดับสาม คือชาวชุมชนต้องการเสนอแนะแนวทางเพื่อให้ภาครัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.67, S.D. = 0.92)

และยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการเองทั้งหมด โดยชาวชุมชนเป็นเพียงผู้รับบริการ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.8, S.D. = 1.21) แสดงให้เห็นว่าชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูงต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

ตารางที่ 6 ความต้องการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม

รายละเอียด	ค่าคะแนน	S.D	ระดับความต้องการ
1. หน่วยงานของรัฐรับฟังข้อมูล ข้อเท็จจริงและความ คิดเห็นจากชาวชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นส่วน หนึ่งในการตัดสินใจดำเนินงาน	3.82	0.93	มาก
2. ชาวชุมชนดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบ ของคณะกรรมการต่างๆ	3.78	0.94	มาก
3. ชาวชุมชนเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ ของหน่วยงาน ภาครัฐตามความคิดเห็นหรือความ ต้องการทั้งหมดของชาวชุมชน	3.67	0.92	มาก
4. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการ โดย แจ้งข้อมูลแก่ชาวชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทาง สื่อต่างๆ ของชุมชน	3.5	1.03	มาก
5. ชาวชุมชนดำเนินการกันเอง เช่น วางแผน นำแผนไป ดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้การ สนับสนุน	3.46	1.08	มาก
6. ชาวชุมชนตัดสินใจกันเองแล้วหน่วยงานภาครัฐเป็น ผู้ดำเนินการ	3.35	1.06	มาก
7. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการเอง ทั้งหมดชาวชุมชนเป็นผู้รับบริการเท่านั้น	2.8	1.21	ปานกลาง

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเปิดโอกาสชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำงาน ควบคุม และติดตามผลร่วมกันในการจัดการพื้นที่ร้อนเค็ม ในรูปแบบการร่วมปฏิบัติ (Collaborate) คือ จัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชน (Citizen Advisory Committee) จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก แต่ละหมู่บ้าน จำนวน 10 หมู่บ้าน ในตำบลห้วยน้ำขาว โดยกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งให้ชัดเจน เพื่อร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

1. วางแผนพัฒนาพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อมร่วมกับภาครัฐ ได้แก่ วางแผนการปรับปรุง และพัฒนาพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม รายได้ที่ได้คาดว่าจะได้รับการจัดการพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม งบประมาณรายรับรายจ่ายในการจัดการด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม

2. กำหนดคุณสมบัติหรือหลักเกณฑ์และคัดเลือกผู้ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการ ท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม เช่น ผู้ดำเนินการร้านอาหาร ผู้ดำเนินการร้านจำหน่ายของที่ระลึก ผู้ ให้บริการเรือนำเที่ยว ผู้จัดทำโฮมสเตย์ ผู้ให้บริการสปาและนวดแผนไทย เป็นต้น

3. ติดตามประเมินผลการดำเนินการของผู้ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการ
ท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมตามระยะเวลาและหลักเกณฑ์ตัวชี้วัดที่กำหนดร่วมกัน เช่น ทุก 3 เดือน
ทุก 4 เดือน โดยใช้ข้อมูลจากหลายฝ่าย

4. ติดตามตรวจสอบให้แผนปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม รวมทั้งแผนอื่น
ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพหรือบรรลุเป้าหมาย

ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการต้องรับฟังข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำ
เสนอแนะจากชาวชุมชนคนอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจดำเนินงานต่อไป

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม
นอกจากการให้ข้อมูลแก่ภาครัฐหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำไปตัดสินใจจัดการพัฒนาพุน้ำร้อน
เค็ม และการร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการพุน้ำร้อนเค็มแล้ว ชาวชุมชนยังต้องการมีส่วนร่วมจัดการการ
ท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญชุมชน เพราะเห็น
ว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน ตามรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการท่องเที่ยว

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
ชาวชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	102	33.6
ชุมชนมีการพัฒนาให้เจริญขึ้น	80	26.3
ชาวชุมชนได้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	54	17.8
มีการจ้างงานชาวชุมชนเพิ่มขึ้น	35	11.5
ชาวชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น	32	10.5
อื่น ๆ	1	0.3
รวม	304	100.0

จากตารางที่ 7 พบว่าชาวชุมชนมีความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการท่องเที่ยวว่าทำให้ชาวชุมชนมี
รายได้เพิ่มขึ้นมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ 102 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมาเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้
ชุมชนมีการพัฒนาให้เจริญขึ้น จำนวน 80 คน หรือ ร้อยละ 26.3 ส่วนอันดับสามเห็นว่า การท่องเที่ยวเป็น
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนจำนวน 54 คน หรือ ร้อยละ 17.8

เมื่อสอบถามความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว
จำนวนมากขึ้นแล้วนำมาจัดลำดับจากน้อยไปหามาก พบว่าชาวชุมชนมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว
ในระดับมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการเลย	2	0.7
ต้องการระดับปานกลาง	32	10.5
ต้องการระดับมาก	63	20.9
ต้องการระดับมากที่สุด	205	67.9
รวม	302	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า ชาวชุมชนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด มีจำนวนทั้งสิ้น 205 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 67.9 เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนของตน นอกจากนี้ชาวชุมชนจำนวน 63 คน หรือร้อยละ 20.9 มีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมาก ซึ่งเป็นอันดับรองลงมา

นอกจากนี้ จากแบบสอบถามยังพบว่าหากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการในระดับมากที่สุด ตามรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ความต้องการเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการเลย	16	5.3
ต้องการระดับน้อย	16	5.3
ต้องการระดับปานกลาง	66	21.9
ต้องการระดับมาก	64	21.2
ต้องการระดับมากที่สุด	140	46.3
รวม	302	100.0

จากตารางที่ 9 พบว่า ชาวชุมชนต้องการเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 140 คนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมาชาวชุมชนต้องการเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยมีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 และพบว่าชุมชนจำนวน 64 คน หรือร้อยละ 21.2 มีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมาก ซึ่งเป็นอันดับที่สาม

โดยชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในหลายด้าน ดังรายละเอียดในตาราง 10

ตารางที่ 10 ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
ร้านอาหาร	82	26.5
มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	75	24.3
ผลิตสินค้าที่ระลึก	39	12.6
ให้บริการเรือนำเที่ยว	30	9.7
จัดทำโฮมสเตย์	25	8.1
สปาและนวดแผนไทย	23	7.5
เป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชน	17	5.5
อื่น ๆ	3	1.0
รวม	309	100

จากตารางที่ 10 พบว่าชาวชุมชนซึ่งตอบแบบสอบถามต้องการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยต้องการดำเนินการร้านอาหารจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง มีจำนวน 82 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.5 ต้องการมีส่วนร่วมดำเนินการร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมากเป็นอันดับสอง โดยมีจำนวน 75 คน หรือร้อยละ 24.3 ขณะเดียวกันชาวชุมชนมีความต้องการเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวของชุมชนน้อยที่สุด ซึ่งมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม เพลงพื้นบ้าน หรืองานประเพณีที่โดดเด่นของชุมชน ซึ่งชาวชุมชนแต่ละหมู่บ้านมีความเห็นดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ศิลปะ วัฒนธรรม เพลงพื้นบ้านหรืองานประเพณีที่โดดเด่นของชุมชนห้วยน้ำขาว

ศิลปะ วัฒนธรรม เพลงพื้นบ้าน งานประเพณี	หมู่บ้าน										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. งานเมาลิด	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
2. ร่องเง้ง	✓	✓	✓		✓				✓	✓	6
3. งานฮารีรายอ	✓	✓		✓		✓		✓			5
4. มโนราห์	✓	✓	✓								3
5. ถือนีลอุด					✓		✓			✓	3
6. เพลงกล่อมเด็ก		✓			✓						2
7. วัวชน							✓		✓		2

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ศิลปะ วัฒนธรรม เพลงพื้นบ้าน งานประเพณี	หมู่บ้าน										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
8. เพลงพื้นบ้าน	✓										1
9. หนังตะลุง	✓										1
10. ประเพณีลอยกระทง	✓										1
11. พิธีเข้าสู่นิตเด็ก					✓						1
12. พิธีขึ้นเปลเด็กแรกเกิด					✓						1
13. พิธีทำบุญคนตาย					✓						1
14. พิธีขึ้นบ้านใหม่					✓						1
15. มวยไทย									✓		1
รวม	7	5	3	1	8	2	4	2	4	3	

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าศิลปะ วัฒนธรรม เพลงพื้นบ้านหรืองานประเพณีที่โดดเด่นของชุมชน คือ งานเมาลิดซึ่งเป็นการฉลองวันเกิดของพระศาสดามุฮัมมัด การแสดงร้องเงี้ยวหรือการเต้นรำคู่ชาย-หญิง โดยร้องเพลงไปพร้อม ๆ กัน งานฮารีรายอซึ่งเป็นวันออกบวชและเป็นวันฉลองวันออกฮัจญ์ ทั้งนี้เนื่องจากชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม

สำหรับอาหารพื้นบ้านของชาวชุมชน พบว่ามีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 อาหารพื้นบ้านของตำบลห้วยน้ำขาว

อาหารพื้นบ้าน ของคลองท่อม	หมู่บ้าน										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. กะปิ	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	8
2. แกงไตปลา	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓	7
3. น้ำพริกกะปิ	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		7
4. ข้าวยำ	✓						✓	✓	✓	✓	5
5. ขนมหิน	✓	✓						✓		✓	4
6. ปลาตากแห้ง		✓	✓			✓					3
7. แกงส้ม	✓	✓									2

ตารางที่ 12 (ต่อ)

อาหารพื้นบ้าน ของคลองท่อม	หมู่บ้าน										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
8. ปลาทอด	✓								✓		2
9. แกงกะทิผักเหลียง	✓	✓									2
10. แกงส้มปลากระบอก					✓				✓		2
11. ข้าวหมกไก่						✓				✓	2
12. แกงพริกไก่							✓	✓			2
13. ปลาเค็ม								✓	✓		2
14. แกงเลียง		✓									1
15. แกงไก่บ้าน	✓										1
16. แกงเขียวหวาน	✓										1
17. ต้มชุปเนื้อวัว	✓										1
18. กุ้งส้ม	✓										1
19. น้ำพริกปลาทุ	✓										1
20. ส้มตำไทย	✓										1
21. แกงกะทิไก่บ้าน	✓										1
22. ต้มยำกุ้ง	✓										1
23. ผัดผักรวม	✓										1
24. ฉู่ฉี่ปลา	✓										1
25. ก๋วยเตี๋ยว	✓										1
26. ผัดไทย	✓										1
27. น้ำพริกกุ้งส้ม	✓										1
28. ต้มข่า	✓										1
29. หอยนางรม		✓									1
30. ปลาย่าง		✓									1
31. ปูดำ		✓									1
32. สะตอ		✓									1
33. แกงส้มปลาเก๋า		✓									1
34. ขนมหอกจอก		✓									1
35. ไก่ย่าง		✓									1
36. ไก่ทอด		✓									1
37. ไช้เค็ม		✓									1

ตารางที่ 12 (ต่อ)

อาหารพื้นบ้าน ของคลองท่อม	หมู่บ้าน										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
38. ต้มเปรตไก่บ้าน			✓								1
39. คั่วกลิ้งไก่บ้าน								✓			1
40. ห่อหมก								✓			1
41. ผัดเผ็ดปลาตุก								✓			1
42. แกงส้มปลากระพง								✓			1
43. แกงเนื้อ								✓			1
44. กระเพราไก่ไข่ดาว								✓			1
45. แกงส้มหอยหวาน								✓			1
รวม	22	17	3	1	3	4	4	14	6	5	

ตารางที่ 12 พบว่า ถึงแม้ว่าชาวชุมชนมีอาหารพื้นบ้านที่แตกต่างกันหลากหลายชนิด แต่อาหารพื้นบ้านหลักที่ชาวชุมชนส่วนใหญ่มีร่วมกัน ได้แก่ กะปิ แกงไตปลา น้ำพริกกะปิ ข้าวยาและขนมจีน ตามลำดับ

4.1.2 ผลการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ

จากการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากชาวชุมชนตำบลห้วยน้ำขาว เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจัดขึ้นที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว โดยมีตัวแทนชาวชุมชนจากแต่ละหมู่บ้านมาร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น จำนวน 52 คน จาก 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 จำนวน 3 คน หมู่ที่ 2 จำนวน 4 คน หมู่ที่ 3 จำนวน 11 คน หมู่ที่ 4 จำนวน 6 คน หมู่ที่ 5 จำนวน 4 คน หมู่ที่ 6 จำนวน 9 คน หมู่ที่ 7 จำนวน 9 คน หมู่ที่ 8 จำนวน 3 คน หมู่ที่ 9 จำนวน 2 คนและ หมู่ที่ 10 จำนวน 1 คน ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. บรรยากาศบริเวณบ่อพุร้อน เนื่องจากการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในบริเวณบ่อพุร้อนที่ผ่านมา เกิดจากแนวคิดของทางภาครัฐ โดยที่ชาวชุมชนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทำให้สิ่งปลูกสร้างที่เกิดขึ้นนั้นขาดความเหมาะสมกับพื้นที่ มีการตัดต้นไม้เดิมทิ้ง แล้วทำลานคอนกรีตเต็มพื้นที่รอบบ่อ ทำให้บริเวณบ่อพุร้อนซึ่งนักท่องเที่ยวใช้เป็นที่พักผ่อนในปัจจุบันมีสภาพที่ร้อนจัดโดยเฉพาะตอนกลางวัน ไม่เหมาะแก่การแช่น้ำร้อนในตอนกลางวัน นักท่องเที่ยวจะบ่นว่าน้ำก็ร้อน อากาศก็ร้อน บางครั้งนักท่องเที่ยวมาถึงเห็นบริเวณที่แช่น้ำอากาศร้อนเกินไป ก็เดินทางกลับโดยไม่ได้ลงแช่น้ำ ดังนั้นสิ่งที่ชาวชุมชนต้องการ คือ ต้องการให้ปลูกต้นไม้บริเวณรอบๆ บ่อพุร้อน โดยเน้นต้นไม้ในท้องถิ่นที่ให้ความร่มรื่น เมื่อนักท่องเที่ยวมาแช่น้ำตอนกลางวันจะได้ไม่ร้อนมากนัก ชาวชุมชนบางคนต้องการให้มีหลังคาบริเวณจุดแช่น้ำร้อน เพราะจะทำให้ร่มรื่นดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น

2. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ชาวชุมชนต้องการให้มีไฟบริเวณทางเดินเท้ารอบๆ บ่อพุ่น้ำร้อนเพื่อความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเวลากลางคืน อยากให้ทำป้ายเตือนหรือป้ายต่างๆบริเวณพุ่น้ำร้อนให้มีขนาดใหญ่กว่าเดิม เพราะนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุจะมองไม่ค่อยเห็น ระบบรักษาความปลอดภัยเวลากลางคืน ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่เพียงสองคนผลัดเวรกันดูแลและไม่มีอาวุธป้องกันตัว ชาวชุมชนต้องการให้ตำรวจเข้ามาตรวจตราดูแลในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวอุ่นใจมากกว่า

3. บริการเสริม นอกจากกิจกรรมแช่น้ำร้อนแล้ว ชาวชุมชนต้องการให้มีบริการเสริมอื่นๆ ที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ได้แก่

3.1 สปาและนวดแผนโบราณ โดยให้มีอาคารสำหรับสปาและนวดแผนโบราณ ปัจจุบัน มีชาวชุมชนในพื้นที่มีฝีมือทางด้านนี้ให้บริการอยู่แล้วประมาณ 10 คน นอกจากนี้ยังอยากให้มีสถานที่ออกกำลังกาย เช่น ห้องฟิตเนส เป็นต้น

3.2 ร้านอาหาร ปัจจุบันเวลานักท่องเที่ยวลงแช่น้ำ พอขึ้นจากน้ำมาก็มีความต้องการรับประทานอาหาร แล้วจะถามหาร้านค้าหรือร้านอาหาร ดังนั้นจึงควรมีร้านอาหารเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวโดยไม่ต้องเดินทางไปนอกบริเวณพุ่น้ำร้อนจะทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

3.3 ร้านขายของฝากของที่ระลึก ปัจจุบันยังไม่มีร้านขายของฝากของที่ระลึกในพื้นที่ ชาวชุมชน มีผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาขายเป็นของฝากได้ คือ กะปิ และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากปลาทะเลอื่น ๆ โดยชาวชุมชนต้องการให้ร้านขายของที่ระลึกเป็นของส่วนรวม ซึ่งชาวชุมชนช่วยกันบริหารมากกว่าจะให้เอกชนรายใดรายหนึ่งเป็นเจ้าของ

4. รีสอร์ทที่พัก เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีรีสอร์ทที่พัก ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากสถานที่ไกล ๆ ไม่มีที่พักค้างแรม ต้องเดินทางไปหาในตัวอำเภอ ดังนั้นหากมีที่พักในพื้นที่จะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น แต่ห้องพักจะต้องเคารพในหลักเกณฑ์ของศาสนาอิสลามด้วยว่าจะต้องไม่มีแอลกอฮอล์หรือเครื่องดื่มมีเมาต่างๆ เนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม นอกจากนี้ยังมีการเสนอทางเลือกสำหรับที่พัก คืออยากให้จัดทำโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชุมชน เช่น เห็นอาชีพ ความเป็นอยู่ของชาวชุมชน ดูการกรีดยาง การตกปลา การดำรงชีวิตของชาวชุมชน การกระโดดเล่นน้ำของเด็กๆ เป็นต้น ทั้งนี้ชาวชุมชนในตำบลห้วยน้ำขาวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร ปลูกปาล์ม ปลูกยางพาราและทำประมง

5. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว นอกจากการแช่น้ำร้อนแล้ว ชาวชุมชนเห็นว่า ตำบลห้วยน้ำขาวมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่สามารถนำมาทำเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเสริมได้ เช่น การศึกษาพันธุ์พืชและสัตว์ บริเวณป่าชุมชนรอบ ๆ บ่อพุ่น้ำร้อน มีพืชพรรณไม้พื้นเมืองและกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่

5.1 สัตว์ป่าหลากหลายชนิด ชาวชุมชนต้องการให้มีทางเดินเท้าแบบธรรมชาติที่ต่อเนื่องไปจากบ่อพุ่น้ำร้อนเพื่อนักท่องเที่ยวจะได้เข้าไปชมพืชพันธุ์ไม้ในป่าและในป่าก็มีบ่อพุ่น้ำร้อนและบ่อน้ำเย็นที่ยังไม่ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

5.2 กิจกรรมพายเรือชมธรรมชาติ พื้นที่ด้านหลังของบ่อพุ่น้ำร้อนเป็นลำคลองขนาดเล็กที่สามารถพายเรือชมป่าโกงกาง ชมฝูงลิงและชื่นชมธรรมชาติได้ แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือมีเรือไม่เพียงพอ นอกจากนี้บางช่วงน้ำในคลองแห้ง ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมดังกล่าวได้ ชาวชุมชนต้องการให้มีการกั้นคลองเป็นฝายขนาดเล็กเพื่อยกระดับน้ำในคลองให้สูงขึ้น จะได้สามารถทำกิจกรรมพายเรือชมธรรมชาติได้ตลอดเวลา

5.3 กิจกรรมล่องเรือชมธรรมชาติ ในพื้นที่ของตำบลห้วยน้ำขาวมีลำคลองที่ยาวและกว้างเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับทะเลและบ่อพุ่น้ำร้อน ซึ่งสามารถนั่งเรือหางยาวเข้าเยี่ยมชมพื้นที่ต่าง ๆ ได้ ระหว่างสองข้างทางมีป่าโกงกาง ฝูงลิง กระชังเลี้ยงปลาของชาวชุมชนให้ชม อย่างไรก็ตาม ชาวชุมชนต้องการให้มีการปรับปรุงท่าเทียบเรือที่จะใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทาง เนื่องจากท่าเทียบเรือในปัจจุบันสภาพเริ่มชำรุด เป็นท่าเทียบเรือที่สร้างขึ้นจากงบประมาณพื้นที่หลังเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิ หากมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการมาก อาจเกิดความเสียหายและเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวได้ หรือหากมีการสร้างท่าเทียบเรือแห่งใหม่ ชาวชุมชนต้องการให้สร้างในบริเวณไม่ไกลจากบ่อพุ่น้ำร้อนมากนัก

6. การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้พุ่น้ำร้อนเค็มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ชาวชุมชนต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ถึงพุ่น้ำร้อนเค็มให้มากขึ้น เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวบ่อพุ่น้ำร้อนมากกว่านี้ เนื่องจากปัจจุบันยังมีการประชาสัมพันธ์น้อย ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังชาวชุมชนต้องการให้มีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ บนถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ในช่วงก่อนที่จะถึงอำเภอคลองท่อม หรืออาจขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ข้างถนนก็ได้

7. การดำเนินงานของภาคเอกชนในพื้นที่ข้างเคียงพุ่น้ำร้อนเค็มคลองท่อมเป็นพื้นที่ที่เข้ามาสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีสถานที่สวยงาม ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปใช้บริการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกหลายอย่าง เช่น ร้านอาหารสินค้าชุมชน แต่ทำการขูดเจาะน้ำร้อนเค็มเพื่อนำไปให้บริการในพื้นที่ของตนเอง อาจทำให้ปริมาณน้ำร้อนเค็มลดน้อยลงหรืออาจหมดไปในอนาคตได้

4.3 การจัดการพุ่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม

4.3.1 การจัดการพุ่น้ำร้อนเค็มคลองท่อมในปัจจุบัน

ปัจจุบันพุ่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว ซึ่งมีการจัดการดังนี้

1) การวางแผน (Planning) พุ่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม อยู่ในการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ซึ่งมีนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นที่สนับสนุนการพัฒนาพุ่น้ำร้อน ได้แก่ มี

1. นโยบายด้านการท่องเที่ยว คือ ส่งเสริมพัฒนา ปรับปรุงบ่อน้ำพุร้อนเค็ม
2. นโยบายด้านการดำเนินการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ส่งเสริมสร้างจิตสำนึกให้มีความสำคัญในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. นโยบายด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย สนับสนุนส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง จัดหาอาชีพและอบรมอาชีพให้แก่ผู้ว่างงาน และ สนับสนุนงบประมาณด้านเงินทุน และอุปกรณ์การผลิตสินค้าแก่ประชาชน

4. นโยบายด้านสาธารณสุข ได้แก่ ให้การควบคุมและป้องกัน กำจัดโรค ไข้เลือดออก และโรคต่างๆ

โดยมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วน ตำบลห้วยน้ำขาว ที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้นำร้อนคลองท่อมดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต

แนวทางพัฒนา

1. การส่งเสริมอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. การส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการสาธารณสุข

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดระเบียบสังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย

แนวทางพัฒนา

1. ส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคสิทธิเสรีภาพของประชาชน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น
3. การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านวางแผน การส่งเสริมการลงทุนและการท่องเที่ยว

แนวทางพัฒนา

1. การวางแผนการพัฒนาและบริหารท้องถิ่น
2. การพัฒนาเทคโนโลยี
3. การส่งเสริมการลงทุน
4. การพาณิชย์กรรม
5. การพัฒนาอุตสาหกรรม
6. การส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

แนวทางพัฒนา

1. การคุ้มครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ
3. การดูแลรักษาที่สาธารณะ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์ด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

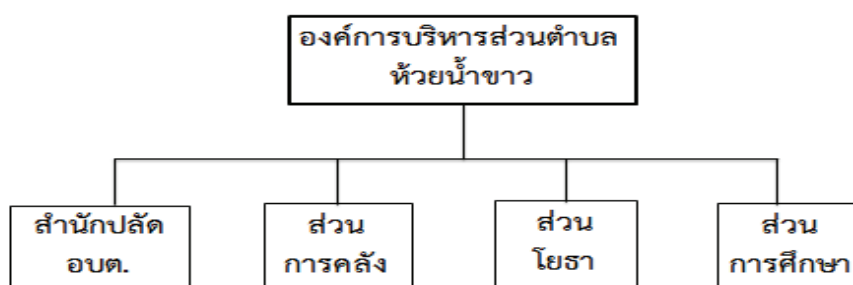
แนวทางพัฒนา

1. ส่งเสริม อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) การจัดองค์การ (Organizing)

คณะผู้บริหารประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน และ เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 10 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากคนในตำบลห้วยน้ำขาว

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวมีการจัดโครงสร้างตามหน้าที่ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 6 โครงสร้างองค์การ อบต. ห้วยน้ำขาว

สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

1. ปลัด อบต. จำนวน 1 คน
2. หัวหน้าสำนักงาน จำนวน 1 คน
3. นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน
4. เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป จำนวน 1 คน
5. เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน
6. นักวิชาการส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 1 คน
7. เจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 1 คน
8. นิติกร จำนวน 1 คน
9. ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล จำนวน 1 คน

10. ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน
11. ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ จำนวน 1 คน
12. พนักงานขับรถ จำนวน 1 คน
13. คนงานทั่วไป จำนวน 3 คน

ส่วนการคลังประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการกองคลัง จำนวน 1 คน
2. นักวิชาการพัสดุ จำนวน 1 คน
3. เจ้าพนักงานพัสดุ จำนวน 1 คน
4. เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี จำนวน 1 คน
5. เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้ จำนวน 1 คน
6. ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ จำนวน 1 คน
7. ผู้ช่วยเจ้าพนักงานการเงินและบัญชี จำนวน 1 คน

ส่วนโยธา ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการกองช่าง จำนวน 1 คน
2. นายช่างเขียนแบบจำนวน 1 คน
3. ผู้ช่วยช่างโยธาจำนวน 1 คน
4. ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการจำนวน 1 คน
5. คนงานทั่วไป จำนวน 2 คน

ส่วนการศึกษา ประกอบด้วย

1. นักวิชาการศึกษา จำนวน 1 คน
2. เจ้าพนักงานธุรการ จำนวน 1 คน
3. ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยน้ำขาว จำนวน 1 คน
4. ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำร้อน จำนวน 1 คน
5. ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยน้ำขาว จำนวน 2 คน
6. ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำร้อนจำนวน 1 คน

3) การเป็นผู้นำ (Leading) นอกจากนายก อบต. ห้วยน้ำขาว ปลัด อบต. เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการที่สนับสนุนให้มีการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมแล้ว ยังมีกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ให้การสนับสนุน รวมถึง ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ผู้นำชุมชนทางศาสนา ผู้นำกลุ่มสินค้าชุมชน เข้าประชุมกลุ่มย่อย และจูงใจให้ชาวชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม นอกจากนี้ ผู้บริหารของ อบต. ห้วยน้ำขาวและผู้นำชุมชนยังรับฟังแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากบุคลากรภายนอกชุมชนต่อการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมอีกด้วย

4) การควบคุม (Controlling) การจัดการพุร้อนเค็มคลองท่อม อบต. ห้วยน้ำขาว ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และในอนาคตจะมีพระราชบัญญัติการประกอบกิจการน้ำของกระทรวงมหาดไทยมาใช้ในการ ดำเนินการ ปัจจุบันยังเป็น ร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการน้ำพ.ศ.....ตามแผนพัฒนากฎหมาย ของสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงมหาดไทยประจำปี ๒๕๔๘

4.3.2 ศักยภาพทางการจัดการพุร้อนเค็มคลองท่อม

จากการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทางการจัดการพุร้อนเค็ม คลองท่อม รวมทั้งการจัดการพุร้อนเค็มคลองท่อมในปัจจุบัน โดย อบต. ห้วยน้ำขาว จังหวัดกระบี่ สามารถวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยใช้ การ อุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชนห้วยน้ำขาว หรือ SWOT Analysis สามารถแสดงรายละเอียด ได้ดังนี้

1. จุดแข็ง (Strength)

1.1 อบต. ได้รับรายได้จากน้ำพุร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าของชุมชน สามารถก่อให้เกิดรายได้แก่หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ และ ชาว ชุมชน เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง เป็นน้ำพุร้อนเค็มหนึ่งในสามแห่งของโลก มี ธรรมชาติที่สวยงาม น้ำใสสะอาด อากาศสดชื่น เนื่องจากแวดล้อมด้วยธรรมชาติป่าไม้ ป่าชายเลน และ พันธุ์นกต่างๆ หลากหลายชนิด มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นไม่เหมือนที่ใด จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถ ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลกให้มาท่องเที่ยว ประกอบกับน้ำมีอุณหภูมิไม่ร้อนมากจนเกินไป นักท่องเที่ยว เชื่อว่าสามารถรักษาโรคได้ เช่น โรคเบาหวาน โรคปวดเมื่อยตามข้อกระดูก โรคไหลเวียนโลหิต โรคผดผื่น คัน และโรคผิวหนัง ความดันโลหิตสูงได้ นอกจากนี้พุร้อนเค็มคลองท่อมยังตั้งอยู่ไม่ห่างจากแหล่ง ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดกระบี่ทำให้บริษัทนำเที่ยวสามารถจัดโปรแกรมนำเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ง่าย

1.2 น้ำพุร้อนเค็มที่อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล มีหลายบ่อ และมีคุณลักษณะที่หลากหลาย อบต. สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน มากขึ้นโดยไม่ก่อให้เกิดความแออัดในการให้บริการ

1.3 อบต. สามารถพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติรายรอบพุร้อน นำไปสู่บริการ และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหลากหลายประเภท เช่น พายเรือชมธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งชมป่า โกงกาง ฝูงลิงบริเวณพื้นที่ด้านหลังบ่อพุร้อนเค็มคลองท่อมซึ่งเป็นลำคลองขนาดเล็ก ล่องเรือชม ธรรมชาติด้วยเรือหางยาวชมวิถีชีวิตชาวชุมชน เนื่องจากตำบลห้วยน้ำขาวมีลำคลองที่ยาวและกว้าง เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน พุร้อนและทะเล รวมทั้งกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติ การศึกษาเรียนรู้พันธุ์ ไม้และสมุนไพรแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ สามารถนำทรัพยากรจากธรรมชาติมาผลิตเป็นสินค้าหรือ ของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยวได้ เช่น พืชสมุนไพร

1.4 ชุมชนมีสินค้าชุมชนที่ทำจากผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น จากภูมิปัญญา วิถีชีวิต ของชาวชุมชน จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ กะปิ น้ำพริก อาหารพื้นบ้าน ที่ อบต. สามารถนำมา ส่งเสริมการท่องเที่ยวร้อนเค็มคลองท่อมได้ โดยมีการรวมกลุ่มของชาวชุมชนดำเนินการร่วมกัน แสดงถึง การสร้าง องค์การสังคม ที่ช่วยทำให้เกิดพลังในการทำงานได้มากขึ้น ในงานที่ไม่สามารถทำคนเดียวได้ การรวมกลุ่มจะสามารถทำได้ในปริมาณมาก และมีประสิทธิภาพ เพราะได้ร่วมกันคิด ช่วยกันอย่าง รอบคอบ ลดความบกพร่องในการทำงานให้น้อยลงได้

1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพุน้ำ ร้อนเค็มคลองท่อมอย่างชัดเจน ได้แก่ นโยบายด้านการท่องเที่ยว คือ ส่งเสริมพัฒนา ปรับปรุงบ่อน้ำพุ ร้อนเค็ม นโยบายด้านการดำเนินการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ส่งเสริมสร้างจิตสำนึกให้ ความสำคัญในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ นโยบายด้านเศรษฐกิจ ซึ่ง สนับสนุนส่งเสริม กลุ่มอาชีพต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง นโยบายด้านสาธารณสุข โดยควบคุมและป้องกันโรคต่างๆ และมี แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว ที่ส่งเสริมการ พัฒนาพุน้ำร้อนคลองท่อม ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตแนวทางพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการ จัดระเบียบสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคสิทธิเสรีภาพ ของประชาชน และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ด้านวางแผน การส่งเสริมการลงทุน และการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมแนวทางการพัฒนาและ ยุทธศาสตร์ด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล และจากการจัดเก็บรายได้ภายในท้องถิ่นซึ่งสามารถนำมาจัดสรรสำหรับพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมได้ อย่างอิสระรวมทั้งพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้แก่องค์การบริหาร ส่วนตำบลห้วยน้ำขาว และ สามารถนำรายได้นั้นมาใช้จัดการการท่องเที่ยวสำหรับน้ำพุร้อนได้เป็นอย่างดี

1.7 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลสถานที่และ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นคนในชุมชนที่เข้าประวัติความเป็นมา รายละเอียด ข้อมูลพุน้ำร้อนเค็มคลอง ท่อมอย่างชัดเจน จึงสามารถให้ข้อมูล ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับวิธีการแช่น้ำอย่างถูกวิธี สามารถ ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัย

1.8 ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่ม แม่บ้าน ผู้นำทางศาสนาให้การสนับสนุนต่อการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เห็นได้จากการนำชาว ชุมชนเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลอง ท่อม

1.9 ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการ เปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เช่น การแสดงความคิดเห็นให้ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพุ

น้ำร้อนเค็มให้ร้อนขึ้น ต้องการมีส่วนร่วมจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมร่วมกับภาครัฐ ต้องการให้ชาวชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการ พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม แสดงถึงความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง

1.10 ผู้นำชุมชนยินดีให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การภายนอกอื่น ๆ ในการเสนอแนะแนวทางสำหรับจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

1.11 อบต. ได้รับความร่วมมือจากชาวชุมชน เนื่องจากชาวชุมชนมีความพร้อมต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับมาก โดยยินดีรับความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับองค์การภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ต้องการวางแผนกำหนดเป้าหมายในอนาคตของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เต็มใจ ทุ่มเททำงานหนัก เพื่อให้ชุมชนของตนมีการพัฒนา เนื่องจากชาวชุมชนภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม นอกจากนี้ชาวชุมชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยเห็นว่าจะทำให้ชาวชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น รวมถึงได้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ชาวชุมชนยังมีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมโดยเป็นผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก รวมทั้งให้บริการเรือนำเที่ยว

2. จุดอ่อน (Weakness)

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวต้องปรับปรุงพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมซึ่งมีข้อบกพร่องทางกายภาพหลายประการ ได้แก่ ไม่มีร้านจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งร้านจำหน่ายน้ำดื่ม ร้านอาหาร สถานที่รับฝากของหรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมทั้งบริการเสื้อผ้าให้เช่าแก่ผู้มาใช้บริการ ไม่มีห้องละหมาดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ไฟฟ้าไม่สว่างอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัย จำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอ ห้องอาบน้ำไม่มีดuscht ไม่แยกชายหญิง เป็นอุปสรรคต่อนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ภูมิทัศน์ไม่ร่มรื่น ไม่สามารถแช่น้ำ ร้อนในช่วงกลางวันได้ ทำให้นักท่องเที่ยวใช้บริการเฉพาะช่วงเช้าและช่วงเย็นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังพบปัญหาระบบการระบายน้ำเสีย และการจัดการขยะมูลฝอยที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวยังขาดเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมอย่างโดยตรง คือ ผู้ทำหน้าที่บริหารงานอย่างเป็นระบบ โดยปฏิบัติงานเต็มเวลา ประกอบด้วย การวางแผน จัดองค์การ การนำและการควบคุม ปัจจุบันมีเพียงคนงานทั่วไปซึ่งเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการเท่านั้น ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่บริหารงานต้องทำการจัดวางระบบ จัดหารายได้ ควบคุมค่าใช้จ่ายและคุณภาพ เพื่อให้การบริหารมีมาตรฐานที่ตามของลูกค้าและผู้รับบริการหรือนักท่องเที่ยวต้องการ ติดตามและควบคุมงานอย่างเป็นระบบ จัดทำรายงานเสนอผู้บริหาร แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2.3 การจัดการธุรกิจโดยชาวชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำการประมง อาจมีประสบการณ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจไม่มากนัก เช่น การเงิน การบัญชี การตลาด เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวต้องให้ความรู้ความเข้าใจและเพิ่มทักษะ ดังกล่าวแก่ชาวชุมชน

2.4 การรวมกลุ่มอาชีพของชาวชุมชนที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนการท่องเที่ยวยังไม่เข้มแข็ง เนื่องจากเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ไม่มีการขยายตัวและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชนและนอกชุมชน เนื่องจากกลุ่มต่าง ๆ เกิดจากการรวมตัวของชาวชุมชนที่สนิทสนม ไว้วางใจกัน ไม่ต้องการให้มีสมาชิกจำนวนมากหรือไม่ต้องการให้กลุ่มมีขนาดใหญ่ เพราะควบคุมดูแลได้ยาก จึงขาดความเข้มแข็งในการต่อรองกับหน่วยงานอื่น ๆ และ กลุ่มอาชีพเหล่านี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจทางธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการตลาด การจัดจำหน่าย การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจูงใจลูกค้า เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวต้องส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกันและให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องการดำเนินงานและการจัดหาเงินทุน

2.5 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวยังประชาสัมพันธ์น้ำร้อนเค็มคลองท่อมให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวไม่มากนัก จึงไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เป็นเหตุให้มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศและต่างพื้นที่มาใช้บริการจำนวนน้อย มักเป็นคนในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่

2.6 ชาวชุมชนบางส่วนไม่เห็นด้วยต่อการปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม และบางส่วนต้องการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมโดย เป็นเพียงผู้รับบริการเท่านั้น ต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาดำเนินการเองทั้งหมด ซึ่งไม่สอดคล้องและไม่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ต้องการให้ชาวชุมชนเป็นผู้พัฒนาชุมชนของตนเอง

3. โอกาส (Opportunity)

3.1 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวและชุมชนได้รับการสนับสนุนทางด้านข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภายนอกองค์การ เช่น สถาบันการศึกษาในภาคใต้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.2 ประชาชนในปัจจุบันให้ความสนใจต่อสุขภาพ ประกอบกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงมีแนวโน้มที่ประชาชนจะดูแลสุขภาพกันมากขึ้น การแช่น้ำพุร้อนเค็มคลองท่อมมีความเชื่อว่าสามารถรักษาโรคต่างๆ ได้ จึงทำให้มีแนวโน้มที่จะมีนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจสุขภาพมาท่องเที่ยวมากขึ้น จะทำให้ชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวมากขึ้น

3.3 นโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเพราะสามารถสร้างคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน และสร้างรายได้แก่ประเทศจำนวนมากในแต่ละปี มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด พุน้ำร้อนจึงได้รับการสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูงทั้ง

ระดับประเทศและระดับจังหวัด ได้แก่ การตรวจเยี่ยมโครงการ การอำนวยความสะดวกในการจัดการ การเจรจากับองค์การภายนอกที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านงบประมาณ รวมทั้งมีแนวโน้มได้รับการส่งเสริมให้เป็นเมืองสปา

3.4 มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่ให้อิสระแก่ชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เนื่องจากมีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนมากขึ้น จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 คือพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ให้สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีอิสระจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนตนเอง

4. อุปสรรค (Threat)

4.1 สภาพเศรษฐกิจโลก และ เศรษฐกิจของประเทศ มีผลทำให้สินค้าเกษตรมีราคาตกต่ำ เช่น ราคายางพารา ราคาปาล์มน้ำมัน ทำให้ชาวชุมชนและประชาชนในจังหวัดใกล้เคียงมีรายได้ลดน้อยลง โอกาสที่ไปท่องเที่ยวใช้บริการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมเพื่อพักผ่อนหย่อนใจก็จะมีน้อยลง เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรับบริการ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ทำให้แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมมีนักท่องเที่ยวลดจำนวนลง

4.2 การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมน้อยลง เนื่องจากก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพได้ หากแช่น้ำพุร้อนในช่วงที่มีอากาศร้อนหรืออุณหภูมิสูง

4.3 ระบบอุปถัมภ์ ความเกรงใจ ตามวิถีชีวิตของสังคมไทย เป็นอุปสรรคต่อการจัดเก็บรายได้ของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เนื่องจากมีบุคคลที่ใกล้ชิด รู้จัก คั่นเคยกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชนมาขอใช้บริการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมโดยละเว้นการจ่ายค่าบริการ ครั่งละหลายคน ทำให้ อบต. หวั่น้ำชาวจัดเก็บรายได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย อาจนำไปสู่การขาดทุนได้

4.4 ยังไม่มี พระราชบัญญัติการประกอบกิจการน้ำ กำหนดออกมาบังคับใช้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลหวั่น้ำชาวยังขาดระบบการกำกับดูแลการประกอบกิจการน้ำที่เหมาะสมและโปร่งใส ไม่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบกิจการน้ำที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ชาวชุมชนได้ใช้น้ำที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพราะการประกอบกิจการน้ำที่เป็นธรรมและป้องกันการใช้อำนาจผูกขาดเป็นสิ่งที่สำคัญต่อสังคม

4.5 นักท่องเที่ยวหรือผู้มาใช้บริการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติ ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปฏิบัติของวิถีชุมชน โดยเฉพาะหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในชุมชน

4.6 บริเวณพื้นที่ข้างเคียงพุร้อนเค็มคลองท่อมเป็นพื้นที่ของภาคเอกชนที่เข้ามาสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ชุดเจาะน้ำร้อนเค็มเพื่อนำไปให้บริการในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งส่งผลให้ปริมาณน้ำร้อนเค็มน้อยลงหรืออาจหมดไปในอนาคต และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้มาก เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน ทำให้พุร้อนเค็มคลองท่อมมีนักท่องเที่ยวและรายได้น้อยลงได้

4.4 การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนพัฒนาบ่อน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในเชิงพาณิชย์

4.1 ข้อสมมุติฐานทางการเงินในการประมาณการงบกำไรขาดทุนล่วงหน้า

ในการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานทางการเงิน เพื่อนำมาพยากรณ์กำไรของการให้บริการ ดังนี้

1. โครงการพัฒนาปรับปรุงน้ำพุร้อนเค็มคลองท่อม ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2551 ซึ่งผู้วิจัยได้ประมาณการเงินลงทุนของรัฐที่ใช้ไปตั้งแต่ปี 2551 และปรับมูลค่าจากการลดค่าด้วยค่าเสื่อมราคาแบบเส้นตรงเพื่อปรับเป็นมูลค่าเงินลงทุนในปี 2558 ซึ่งพบว่า รัฐบาลใช้เงินลงทุนทั้งหมดเป็นจำนวนเงิน 47,300,400 บาท ซึ่งมีรายละเอียด ในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การลงทุนของรัฐบาล

รายการลงทุน	จำนวนเงิน (บาท)	อายุการใช้งานที่เหลือ (ปี)
งบก่อสร้างปรับปรุงภูมิทัศน์	1,600,000.00	10
รายจ่ายก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	2,500,000.00	20
รายจ่ายค่าก่อสร้างเดิมปี 2554	11,121,400.00	17
รายจ่ายค่าก่อสร้างเดิมปี 2551	1,379,000.00	14
ห้องน้ำคนพิการ	200,000.00	20
งบก่อสร้างอาคารใหม่และสิ่งอำนวยความสะดวก	30,500,000.00	20
รวม	47,300,400.00	

สำหรับค่าเสื่อมราคาต่อปีของรายการเงินลงทุนต่างๆ ข้างต้น สามารถแสดงไว้ในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าเสื่อมราคาต่อปี

รายการลงทุน	ค่าเสื่อมราคา (บาท)
งบก่อสร้างปรับปรุงภูมิทัศน์	160,000.00
รายจ่ายก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	125,000.00
รายจ่ายค่าก่อสร้างเดิมปี 2554	654,200.00
รายจ่ายค่าก่อสร้างเดิมปี 2551	98,500.00
ห้องน้ำคนพิการ	10,000.00
งบก่อสร้างอาคารใหม่และสิ่งอำนวยความสะดวก	1,525,000.00
รวม	2,572,700.00

ในการลงทุนจำนวน 47,300,400 บาท ทาง อบต.ได้งบประมาณจากรัฐบาล ดังนั้น ในการประมาณต้นทุนของการใช้เงินทุนจำนวนนี้จึงคิดจากต้นทุนการจัดหาเงินทุนของภาครัฐบาลจากการออกพันธบัตรรัฐบาลอายุ 20 ปี ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 3.74 ต่อปี

2. บ่อน้ำพุร้อนเค็ม มีรายได้หลักจากการเก็บค่าบริการ โดยอัตราค่าบริการสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเท่ากับ 100 บาทต่อคน และนักท่องเที่ยวชาวไทยจะเท่ากับ 20 บาทต่อคน ปัจจุบันจะมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเดือนละ 25,000 คน โดยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในสัดส่วนเพียงร้อยละ 1 อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน เทศบาลเก็บรายได้จากผู้มาใช้บริการได้เพียงร้อยละ 47 ของผู้มาใช้บริการทั้งหมด เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มราชการที่มาใช้บริการมักจะทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์มาใช้บริการฟรี การเก็บรายได้ในปัจจุบันจึงจัดเก็บได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงไม่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ เพราะรายได้หายไปประมาณร้อยละ 50 ของรายได้ที่ควรจะเป็น ซึ่งในการวิเคราะห์จะกำหนดสมมติฐานให้ภาครัฐสามารถเก็บรายได้ได้ครบร้อยละ 100 จะทำให้มีรายได้จากค่าบริการปีละ 6,240,000 บาท

3. ในการให้บริการบ่อน้ำพุร้อนเค็มในเชิงพาณิชย์ จะต้องมีการใช้จ่ายในการขายและบริหารเกิดขึ้นในรายการต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ค่าใช้จ่ายบุคลากร ในการดำเนินงานจะมีการจ้างบุคลากร ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ค่าใช้จ่ายบุคลากร

ตำแหน่งงาน	จำนวน (คน)	อัตราเงินเดือน (บาท)
1. ผู้ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว	1	11,390
2. คนงานทั่วไป	2	9,000
3. พนักงานจ้างเหมาบริการ	3	8,500
4. พนักงานรักษาความปลอดภัย	2	6,200

อย่างไรก็ตาม อัตราเงินเดือนจะเพิ่มขึ้นทุกๆปีๆละร้อยละ 5 ตามค่าเฉลี่ยอัตราการเพิ่มขึ้นของเงินเดือน

- 3.2 ค่าไฟฟ้า บ่อน้ำพุร้อนมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยเดือนละ 2,500 บาท
- 3.3 ค่าน้ำประปา บ่อน้ำพุร้อนมีค่าน้ำประปาเฉลี่ยเดือนละ 15,000 บาท
- 3.4 ค่าน้ำโทรศัพท์ บ่อน้ำพุร้อนมีค่าโทรศัพท์เฉลี่ยเดือนละ 2,000 บาท
- 3.5 ค่าน้ำซ่อมแซมบำรุงรักษา บ่อน้ำพุร้อนมีค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเฉลี่ยปีละ

30,000 บาท

3.6 ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ บ่อน้ำพุร้อนมีค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์เฉลี่ยปีละ 30,000 บาท

3.7 ค่าใช้จ่ายด้านภูมิทัศน์ บ่อน้ำพุร้อนมีค่าใช้จ่ายด้านภูมิทัศน์เฉลี่ยปีละ 550,000 บาท

3.8 ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์สำนักงาน บ่อน้ำพุร้อนมีค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ สำนักงานเฉลี่ยเดือนละ 3,750 บาท

3.9 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ บ่อน้ำพุร้อนมีค่าใช้จ่ายอื่นๆเฉลี่ยเดือนละ 15,500 บาท

ในการประมาณการรายได้ล่วงหน้า จะประมาณการงบกำไรขาดทุนล่วงหน้าเป็นเวลา 20 ปี ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์ส่วนใหญ่ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การประมาณการงบกำไรขาดทุนล่วงหน้า

ปีที่	1	2	3	4	5	6	7
รายได้จากการให้บริการ	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000
1. ค่าใช้จ่ายบุคลากร							
1.1 เงินเดือนผู้ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว	136,680	143,514	150,689.7	158,224.19	166,135.39	174,442.16	183,164.27
1.2 เงินเดือนคนงานทั่วไป	216,000	226,800	238,140	250,047	262,549.35	275,676.82	289,460.66
1.3 เงินเดือนพนักงานจ้างเหมาบริการ	306,000	321,300	337,3650	354,233.25	371,944.91	390,542.16	410,069.27
1.3 เงินเดือนพนักงานรักษาความปลอดภัย	148,800	156,240	164,052	172,254.6	180,867.33	189,910.7	199,406.23
รวมค่าใช้จ่ายบุคลากร	807,480	847,854	890,246.7	934,759.04	981,496.99	1,030,571.84	1,082,100.43
2. ค่าไฟฟ้า	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
3. ค่าน้ำประปา	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000
4. ค่าโทรศัพท์	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000
5. ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
6. ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์	30,000.	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
7. ค่าใช้จ่ายด้านภูมิทัศน์	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000
6. ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์สำนักงาน	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000
7. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000
8. ค่าเสื่อมราคา	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700
รวมค่าใช้จ่ายในการบริหาร	4,455,180	4,495,554	4,537,946.7	4,582,459.04	4,629,196.99	4,678,271.84	4,729,800.43
กำไรจากการดำเนินงาน	1,784,820	1,744,446	1,702,053.3	1,657,540.97	1,610,803.01	1,561,728.16	1,510,199.57
บวก ค่าเสื่อมราคา	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,572,700
กำไรจากการดำเนินงานหลังภาษี	4,357,520	4,317,146	4,274,753.3	4,230,240.97	4,183,503.01	4,134,428.16	4,082,899.57

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ปีที่	8	9	10	11	12	13	14
รายได้จากการให้บริการ	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000
1. ค่าใช้จ่ายบุคลากร							
1.1 เงินเดือนผู้ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว	192,322.49	201,938.61	212,035.54	222,637.32	233,769.18	245,457.64	257,730.52
1.2 เงินเดือนคนงานทั่วไป	303,933.69	319,130.38	335,086.89	351,841.24	369,433.30	387,904.97	407,300.21
1.3 เงินเดือนพนักงานจ้างเหมาบริการ	430,572.73	452,101.37	474,706.43	498,441.76	523,363.84	549,532.04	577,008.64
1.3 เงินเดือนพนักงานรักษาความปลอดภัย	209,376.54	219,845.37	230,837.64	242,379.52	254,498.50	267,223.42	280,584.59
รวมค่าใช้จ่ายบุคลากร	1,136,205.45	1,193,015.72	1,252,666.51	1,315,299.83	1,381,064.82	1,450,118.07	1,522,623.97
2. ค่าไฟฟ้า	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
3. ค่าน้ำประปา	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000
4. ค่าโทรศัพท์	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000
5. ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
6. ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
7. ค่าใช้จ่ายด้านภูมิทัศน์	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000
6. ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์สำนักงาน	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000
7. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000
8. ค่าเสื่อมราคา	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,412,700	2,412,700	2,412,700	2,412,700
รวมค่าใช้จ่ายในการบริหาร	4,783,905.45	4,840,715.72	4,900,366.51	4,802,999.83	4,868,764.82	4,937,818.07	5,010,323.97
กำไรจากการดำเนินงาน	1,456,094.55	1,399,284.28	1,339,633.49	1,437,000.17	1,371,235.18	1,302,181.93	1,229,676.03
บวก ค่าเสื่อมราคา	2,572,700	2,572,700	2,572,700	2,412,700	2,412,700	2,412,700.	2,412,7000
กำไรจากการดำเนินงานหลังภาษี	4,028,794.55	3,971,984.28	3,912,333.49	3,849,700.17	3,783,935.18	3,714,881.93	3,642,376.03

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ปีที่	15	16	17	18	19	20
รายได้จากการให้บริการ	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000	6,240,000
1. ค่าใช้จ่ายบุคลากร						
1.1 เงินเดือนผู้ช่วยส่งเสริมการ ท่องเที่ยว	270,617.05	284,147.9	298,355.3	313,273.06	328,936.72	345,383.55
1.2 เงินเดือนคนงานทั่วไป	427,665.23	449,048.49	471,500.91	495,075.96	519,829.75	545,821.24
1.3 เงินเดือนพนักงานจ้าง เหมาบริการ	605,859.07	636,152.02	667,959.62	701,357.61	736,425.49	773,246.76
1.3 เงินเดือนพนักงานรักษา ความปลอดภัย	294,613.82	309,344.51	324,811.74	341,052.33	358,104.94	376,010.19
รวมค่าใช้จ่ายบุคลากร	1,598,755.17	1,678,692.93	1,762,627.57	1,850,758.95	1,943,296.9	2,040,461.74
2. ค่าไฟฟ้า	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
3. ค่าน้ำประปา	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000
4. ค่าโทรศัพท์	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000
5. ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
6. ค่าใช้จ่ายในการ ประชาสัมพันธ์	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
7. ค่าใช้จ่ายด้านภูมิทัศน์	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000	550,000
6. ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ สำนักงาน	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000	45,000
7. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000	186,000
8. ค่าเสื่อมราคา	2,314,200	2,314,200	2,314,200	1,660,000	1,660,000	1,660,000
รวมค่าใช้จ่ายในการบริหาร	4,987,955.17	5,067,892.93	5,151,827.57	4,585,758.95	4,678,296.9	4,775,461.74
กำไรจากการดำเนินงาน	1,252,044.83	1,172,107.07	1,088,172.43	1,654,241.05	1,561,703.1	1,464,538.26
บวก ค่าเสื่อมราคา	2,314,200	2,314,200	2,314,200	1,660,000	1,660,000	1,660,000
กำไรจากการดำเนินงานหลัง ภาษี	3,566,244.83	3,486,307.07	3,402,372.43	3,314,241.05	3,221,703.10	3,124,538.26

3.10 เมื่อวิเคราะห์ถึงระยะเวลาคืนทุนของโครงการนี้ในเชิงพาณิชย์จะพบว่า โครงการนี้จะใช้ระยะเวลาคืนทุนประมาณ 12 ปี ก็สามารถคืนเงินที่ลงทุนไปเป็นจำนวน 47,300,400 บาท ได้จึงมีความเสี่ยงต่ำ

3.11 การวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) NPV เป็นวิธีที่หาค่าผลต่างของมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดสุทธิตลอดระยะเวลา 20 ปีกับเงินจ่ายลงทุนจำนวน 47,300,400 บาท โดยใช้ต้นทุนของการใช้เงินทุนเท่ากับร้อยละ 3.74 ต่อปี ซึ่งเท่ากับอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลอายุ 20 ปี ที่เข้ามาเป็นตัวแทนการหาเงินทุนภาครัฐบาล ซึ่งพบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการลงทุนเท่ากับ 7,036,240 บาท แสดงว่า โครงการมีกำไร

3.12 เมื่อวิเคราะห์ถึงอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในโครงการนี้ด้วยวิธีอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) จะพบว่า โครงการมีผลตอบแทนสูงถึงร้อยละ 5.44 ต่อปี ซึ่งมีค่ามากกว่าต้นทุนของการใช้เงินทุนซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.74 ต่อปี ดังนั้น โครงการนี้จึงมีกำไร

4.5 แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

จากงานวิจัยนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดูแลรับผิดชอบพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและความต้องการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน เพื่อนำไปจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับหนึ่ง แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นยังต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนมีความยั่งยืน ซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย

1. การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานภาครัฐ รับฟังความคิดเห็นจากชาวชุมชน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม แก่หน่วยงานของรัฐเพื่อนำไปตัดสินใจดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหา โดยวิธีการที่ก่อให้เกิดความสะดวกแก่ทั้งสองฝ่าย ได้แก่

1.1 การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นการรับฟังความคิดเห็นด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันใช้กันอย่างแพร่หลาย และ อบต. ห้วยน้ำขาวมีเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องเรียน แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง

1.2 สายด่วนสายตรง โดยผู้โทรศัพท์เข้ามาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และโทรได้ตลอดเวลาเท่าที่ต้องการ เพื่อให้ชาวชุมชนโทรศัพท์ถามข้อมูล หรือเสนอข้อมูลความคิดเห็น ตลอดจนร้องเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

1.3 สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากชาวชุมชนหรือนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยใช้แบบสอบถาม ให้เขียนตอบเพื่อรับข้อคิดเห็น จากผู้ให้บริการซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. การให้ชาวชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ มีส่วนร่วมเสนอแนวทางการจัดการพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม แล้วภาครัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการตามความต้องการของชาวชุมชน ซึ่งสามารถดำเนินการโดยจัดตั้งคณะที่ปรึกษา ซึ่งมาจากตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น สถาบันการศึกษา สมาคมการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว เป็นต้น โดยทำงานร่วมกันในรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อให้คำปรึกษาที่จำเป็นต่อการดำเนินงานแก่ชุมชน หรือแก้ปัญหาให้แก่ชุมชน

3. การร่วมปฏิบัติระหว่างหน่วยงานของรัฐและกับชาวชุมชน โดยเป็นหุ้นส่วนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและความคิดใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของชาวชุมชนมาตัดสินใจดำเนินงาน ซึ่งดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการภาคประชาชน คือ คณะกรรมการด้านบริการจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม โดยให้ชาวชุมชนเลือกตัวแทนของตนเข้าไปเป็นกรรมการ ทำหน้าที่บริหารจัดการแทนตน

ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวแก่ชาวชุมชนอย่างต่อเนื่องนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากชาวชุมชนไปดำเนินโดย

1. ให้ชาวชุมชนร่วมวางแผน ร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่แหล่งท่องเที่ยว ร่วมประชุมและลงความเห็นวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่อบต. นำเสนอนั้นเป็นเช่นไร หากไม่เห็นด้วย ต้องให้ข้อเสนอแนะว่าควรปรับปรุงอย่างไร
2. ชาวชุมชนร่วมปฏิบัติตามแผน หลังการวางแผนชาวชุมชนต้องปฏิบัติหน้าที่กำหนดไว้ในแผน
3. ชาวชุมชนร่วมติดตามและประเมินผล หากมีปัญหาต้องร่วมกันหาวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น
4. ชาวชุมชนร่วมบำรุงรักษา คือ ร่วมกันบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน มิเช่นนั้นทรัพยากรที่มีอยู่ก็เสื่อมโทรมลง นักท่องเที่ยวลดน้อยลง และชุมชนขาดรายได้ในที่สุด

4. การมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยว ย่อมมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวตามมา ซึ่งชุมชนห้วยน้ำขาว มีวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนเอง และชาวชุมชนทุกคนจะมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินการได้ และสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน การเป็นผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น จำหน่ายอาหาร จำหน่ายหรือผลิตสินค้าที่ระลึก ให้บริการนำเที่ยว ที่พัก แก่นักท่องเที่ยว จึงเกิดขึ้นตามมา

เพื่อให้ ชาวชุมชนมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

1. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ทำให้ชาวชุมชน ให้ความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวและมีทักษะที่หลากหลายด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาภาวะผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน โดยจัดฝึกอบรมจากวิทยากรจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าชาว

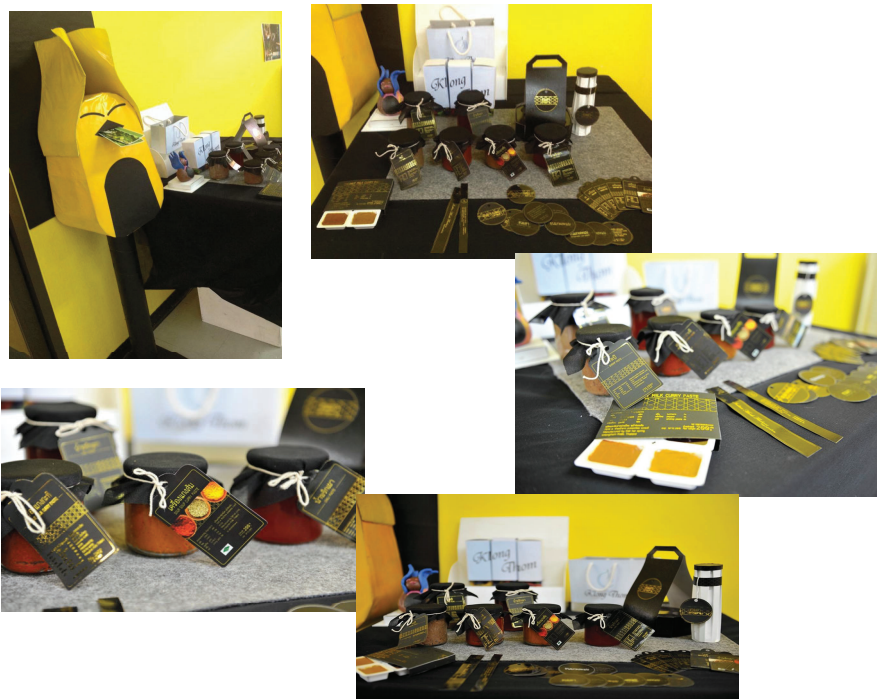
ชุมชนยินดีได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาปุ๋ยน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับมากที่สุด และพร้อมให้ความร่วมมือกับภายนอกชุมชนในการพัฒนาปุ๋ยน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับมาก นอกจากนี้ต้องกระตุ้นการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันของคนในชุมชนมากขึ้น เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด การส่งเสริมการขาย เป็นต้น โดยชาวชุมชนต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความไว้วางใจและร่วมมือกัน รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาปุ๋ยน้ำร้อนเค็มคลองท่อมให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากพบว่าการรวมกลุ่มของชาวชุมชนมีสมาชิกจำนวนไม่มากนักประมาณ 13 - 15 คนซึ่งเป็นบุคคลที่ไว้วางใจกันเท่านั้น และไม่ต้องการรับสมาชิกเพิ่มอีก

2. ชาวชุมชนจัดทำงบประมาณเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชน อาจดำเนินการในรูปแบบการระดมทุนจากสมาชิก ในรูปออมทรัพย์ระดับชุมชน หรือจัดตั้งกองทุนในรูปแบบต่างๆ และพัฒนาเครือข่ายกองทุนในระดับชุมชน เช่น กองทุนพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น กองทุนพัฒนาอาชีพเสริม เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีการให้ความรู้ด้านการจัดการกองทุนและด้านบริหารอื่น ๆ เพื่อให้การบริหารกองทุนประสบความสำเร็จและดำเนินการอย่างยั่งยืน

3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชาวชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรีและกลุ่มเยาวชน ให้มีบทบาทในการดูแลและรักษาการท่องเที่ยวปุ๋ยน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดย จัดฝึกอบรมอาชีพด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้าน ได้แก่ กะปิ แกงไตปลา น้ำพริก โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการดำเนินการ และให้การรับรองวิทยฐานะการเรียนรู้ของชุมชน จากสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

ธุรกิจของชาวชุมชนห้วยน้ำขาวเป็นธุรกิจที่มาจากการประมงเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทะเล ได้แก่ กะปิ อาหารแปรรูปจากสัตว์ทะเล เช่น ปลาทอด ปลาตากแห้ง และน้ำพริกหรือเครื่องแกง โดยการจัดทำผลิตภัณฑ์เกิดจากการรวมตัวของชาวชุมชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 13 - 15 คน ที่มีความไว้วางใจกัน มาดำเนินการร่วมกันหลังจากว่างจากงานประจำ เพื่อสร้างรายได้เสริมแก่ครอบครัว เช่น กลุ่มแม่บ้าน แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาด

ดังนั้น สินค้าและบริการที่สร้างมูลค่าแก่ชาวชุมชน โดยชาวชุมชนเป็นผู้ดำเนินการร่วมกันในรูปของกลุ่มหรือเครือข่าย ได้แก่ กะปิ น้ำพริกหรือเครื่องแกง ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากอาหารทะเล การนวดแผนไทย ซึ่งการเพิ่มศักยภาพของธุรกิจเหล่านี้ ทำได้โดยพัฒนาการตลาดเพิ่มเติม เพื่อให้มีศักยภาพมากขึ้น เช่น ช่องทางการจัดจำหน่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้หน่วยงานภายนอก คือ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้เข้ามาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำบรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาด สามารถดึงดูดใจลูกค้ามากยิ่งขึ้นดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 บรรจุภัณฑ์สินค้าของชุมชนห้วยน้ำขาว

อย่างไรก็ตาม การจัดการการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมวิถีปฏิบัติของชาวชุมชนด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม การพัฒนาปุ๋ยร้อนเค็มคลองท่อมอาจส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตและขัดกับหลักศาสนาอิสลาม การจัดการการท่องเที่ยวต้องรับฟังข้อมูลจากชาวมุสลิม โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. แบ่งแยกพื้นที่ชายหุบศาสนาอิสลามให้มีความสำคัญกับการแบ่งแยกพื้นที่สำหรับผู้หญิงกับผู้ชายให้เป็นสัดส่วน และชาวมุสลิมได้ยึดถือเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การทำพิธีละหมาดในมัสยิด จะมีการกั้นผ้าม่าน แยกระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย หรือ การร่วมงานบุญต่าง ๆ ก็มีการจัดพื้นที่ไว้สำหรับผู้ชายและผู้หญิง เป็นต้น ดังนั้นการแช่น้ำร้อนในพื้นที่เดียวกันของนักท่องเที่ยวชายหญิง จึงเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม เนื่องจากการแช่น้ำร้อนในพื้นที่เดียวกัน ทำให้เกิดการเปิดเผยเรือนร่างในส่วนที่ควรปกปิด (เอวรัด) ประเด็นนี้ชาวบ้านเห็นว่า ควรจัดผืนผ้าโดยให้เป็นแยกพื้นที่เป็นสัดส่วนระหว่างชายหญิงอย่างชัดเจน หรือทำพื้นที่ส่วนตัวสำหรับการแช่น้ำร้อนแบบครอบครัว โดยการออกแบบอาจจะมีกำแพงบังสายตาระหว่างการแช่น้ำร้อนของผู้ชายกับผู้หญิง ซึ่งการออกแบบนี้อาจไม่จำเป็นต้องก่อสร้างเป็นอาคารหรือก่ออิฐปูน แต่อาจใช้ต้นไม้พุ่มเตี้ยที่สามารถบังสายตาได้มากั้นบริเวณ

2. การแต่งกายของนักท่องเที่ยว ตามหลักของศาสนาอิสลามนั้น ผู้หญิงจะต้องปกปิดร่างกายทั้งหมด โดยอาจยกเว้นให้เฉพาะมือ ตั้งแต่ข้อมือลงไป และบริเวณใบหน้าเท่านั้น ส่วนผู้ชายให้ปกปิดอย่างน้อยตั้งแต่สะดือจนถึงหัวเข่า จะเห็นได้ว่า ผู้หญิงมีส่วนที่ต้องปกปิดมากกว่าผู้ชายมาก ดังนั้นในการแต่งกายการลงแช่น้ำร้อนของนักท่องเที่ยว ซึ่งเปลี่ยนเป็นชุดสำหรับลงเล่นน้ำ อาจเป็นการเปิดเผยร่างกาย

ในส่วนที่ควรปกปิด หากสามารถออกแบบสถานที่แช่น้ำให้ผู้หญิงปกปิดสายตาจากคนนอก หรือผู้ชาย จะทำให้นักท่องเที่ยวผู้หญิงที่เป็นมุสลิมมาเที่ยวหรือลงแช่น้ำมากขึ้น

3. ความสะอาด ศาสนาอิสลามถือเรื่องความสะอาดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง จึงได้กำหนดให้มุสลิมต้องดำรงรักษาความสะอาด โดยใช้น้ำเป็นเครื่องมือหลักในการทำ ความสะอาด ปกติน้ำที่ได้จากธรรมชาติถือว่าเป็นน้ำที่สะอาดตามหลักการของศาสนาอยู่แล้ว เช่น น้ำจากแม่น้ำลำคลอง น้ำฝน น้ำทะเล น้ำบ่อ น้ำจากตาน้ำ น้ำจากหิมะหรือลูกเห็บ เป็นต้น (การิม อับดุลเลาะห์: คู่มือมุสลิมเบื้องต้น) แต่หากมีสิ่งปนเปื้อนจนทำให้น้ำนั้นมีการเปลี่ยน สี กลิ่น รส ก็ถือได้ว่าเป็นน้ำสกปรกที่ไม่สามารถใช้ชำระ ทำความสะอาดได้ (อับดุลลอฮ์ สุไลหมัด,ออนไลน์) ทั้งนี้สำหรับการใช้บริการพุ่น้ำร้อนเค็มคลองท่อมของ นักท่องเที่ยว นั้น พบว่ามีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ไม่ยอมอาบน้ำชำระร่างกายก่อนลงแช่น้ำ ทั้งที่ทาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลห้วยน้ำขาวได้จัดให้มีฝักบัวสำหรับอาบน้ำชำระร่างกายไว้ในบริเวณข้าง บ่อแช่น้ำแล้ว อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพบว่า ฝักบัวดังกล่าวติดตั้งติดกับถนน และมีลักษณะเปิดโล่ง อาจทำให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะผู้หญิงเกิดความอับอาย ไม่กล้า อาบน้ำล้างตัว และไม่ยอมเดินไป อาบน้ำชำระร่างกายในห้องน้ำซึ่งอยู่ห่างออกไป ซึ่งการไม่อาบน้ำชำระร่างกายดังกล่าว อาจทำให้สิ่ง สกปรกที่อาจติดตัวนักท่องเที่ยวมาจากที่อื่น ลงไปปะปนในน้ำ ทำให้น้ำสกปรกได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการ อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการชำระล้างตัวก่อนลงแช่น้ำร้อน จึงควรก่อสร้างที่อาบน้ำชำระ ล้างตัวที่มีติดดีกว่าเดิม และอยู่ไม่ไกลจากบ่อสำหรับแช่น้ำมากนัก

4. การใช้พื้นที่ทำละหมาด ปัจจุบันอาคารละหมาด แบ่งเป็น 2 ห้อง ซึ่งเหมาะกับการแบ่งเป็น ห้องละหมาดชายและห้องละหมาดหญิง อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพบว่า ห้องละหมาดยังไม่ค่อย สะอาดนัก และมีการใช้เพื่อการอื่นนอกจากละหมาดด้วย เช่น เป็นห้องเก็บของ ห้องพักผ่อนของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น นอกจากนี้ก่อนทำการละหมาด ชาวมุสลิมจะต้องมีการชำระล้างร่างกายหรือที่เรียกว่าการอาบน้ำ ละหมาดเสียก่อน เพราะผู้ที่ทำละหมาดได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายสะอาด (การิม อับดุลเลาะห์:อ้าง แล้ว) ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวมุสลิมจะต้องเดินไปอาบน้ำละหมาดในห้องน้ำที่อยู่ห่างจากอาคาร ละหมาดประมาณ 20 เมตร แต่การกระทำดังกล่าวเกิดความไม่สะดวกเนื่องจาก อาจเกิดการปนเปื้อน จากสิ่งสกปรก (นαιิส) ในห้องน้ำ ทำให้การทำละหมาดไม่สมบูรณ์ได้ และอาจเสียน้ำละหมาดจากกระทบ กันของคนต่างเพศในระหว่างการเดินได้ (หากเสียน้ำละหมาดต้องอาบน้ำละหมาดใหม่จึงจะทำพิธีละหมาด ได้) ดังนั้นการใช้พื้นที่อาคารละหมาดจึงควรเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ชุด เสื้อผ้าสำหรับละหมาด รองเท้าแตะ และที่สำคัญคือ ควรจัดที่สำหรับอาบน้ำละหมาดแยกออกมาต่างหาก จากห้องน้ำ โดยควรสร้างโดยก่อสร้างติดกับโครงสร้างเดิมของอาคารละหมาด แยกเป็นฝั่งชายกับหญิง มี ก๊อกน้ำ ล้างระบายน้ำ และมีที่นั่งสำหรับอาบน้ำละหมาดด้วย

5. การดูแลรักษาความปลอดภัย การให้บริการของพุ่น้ำร้อนเค็ม จะให้บริการตั้งแต่ 05.00 – 10.00 น. ชาวบ้านที่เข้ามาแช่น้ำตั้งแต่เช้ามักเป็นคนในพื้นที่ เนื่องจากพวกเขาจะตื่นตั้งแต่รุ่งเพื่อทำ ละหมาด หลังจากนั้นก็มีเวลาพอที่จะไปแช่น้ำร้อน ก่อนที่จะไปทำกิจกรรมปกติในประจำวัน และ ใน ปัจจุบัน หลังจากมีดคำแล้วยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ซึ่งการแช่น้ำร้อนในตอนเช้ามีหรือตอน

กลางคืน อาจจะไม่ปลอดภัยนัก หากไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพียงพอ โดยปัจจุบัน น้ำร้อนเค็มคลองท่อมมีปั๊มน้ำร้อนอยู่บริเวณทางเข้าซึ่งเป็นจุดเก็บค่าธรรมเนียม และมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่อาคารละหมาด แต่เนื่องจากพื้นที่ที่น้ำร้อนมีบริเวณกว้าง มีลักษณะเป็นป่า สามารถเดินเข้าออกได้หลายทาง ดังนั้นอาจทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง การติดตั้งไฟฟ้าในบริเวณให้สว่างเพียงพอจึงสามารถช่วยได้อีกทางหนึ่ง

6. เครื่องดื่ม ของมีนเมา การห้ามดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ หรือ ของมีนเมา เป็นหนึ่งในข้อห้ามสำคัญของศาสนาอิสลาม ดังจะสังเกตได้ว่าในชุมชนของมุสลิม จะไม่มีร้านเหล้าและการดื่มเหล้าในครัวเรือนเลย อย่างเช่นชุมชนเกาะกลาง จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นชุมชนมุสลิมเช่นกัน ได้มีกฎหมายห้าม 5 ส. ของชุมชนที่ประกาศให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ ได้แก่ ห้ามสุกร ห้ามสุรา ห้ามสายเดี่ยว นุ่งสั้น ห้ามชู้สาว และห้ามสุนัข (จอมสุดา ของดีออนไลน์) ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ยอมรับและปฏิบัติตามข้อห้ามดังกล่าวด้วยดี ดังนั้น หากมีการดำเนินการจำหน่ายเครื่องดื่ม หรือร้านจำหน่ายอาหารในพื้นที่น้ำร้อน ก็ไม่ควรจะมีการจำหน่ายเครื่องดื่มมีนเมาหรือมีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เช่นกัน

ซึ่งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ สามารถกำหนดเป็นแผนงาน และโครงการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แผนแม่บทการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่อย่างยั่งยืน

โครงการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานรับผิดชอบ	งบประมาณรวม (บาท)	งบประมาณ (ล้านบาท)				
				59	60	61	62	63
1. โครงการส่งเสริมธุรกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน 2. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น	1. จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อการผลิตและบริการในตำบลห้วยน้ำขาว	อบต.ห้วยน้ำขาว	500,000	0.2	0.2	0.1	-	-
	2. การก่อสร้างร้านค้าจำหน่ายสินค้าชุมชนบริเวณพื้นที่สาธารณประโยชน์ในถนนด้านนอกแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม	อบต.ห้วยน้ำขาว	2,000,000	2.0	-	-	-	-

ตารางที่ 17 (ต่อ)

โครงการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงานรับผิดชอบ	งบประมาณรวม (บาท)	งบประมาณ (ล้านบาท)				
				59	60	61	62	63
	3. การพัฒนาและฝึกอบรมธุรกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	อบต.ห้วยน้ำขาว	800,000	0.2	0.2	0.2	0.2	-
2. โครงการรณรงค์การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวถิ่นถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล 2. เพื่อรณรงค์การรักษาความสะอาดและสุขอนามัยของผู้ใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว	รณรงค์และขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวและผู้มาใช้บริการประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและสุขอนามัยก่อนลงแช่น้ำพุร้อนเค็ม รวมถึงการทิ้งขยะในถังขยะที่จัดเตรียมให้	อบต.ห้วยน้ำขาว	1,500,000	1.0	0.5	-	-	-

ตารางที่ 17 (ต่อ)

โครงการ	กิจกรรมหลัก	หน่วยงาน รับผิดชอบ	งบประมาณ รวม (บาท)	งบประมาณ (ล้านบาท)				
				59	60	61	62	63
3. โครงการพัฒนา ตัวกลางในการสื่อ ความหมายการ ท่องเที่ยวพุน้ำร้อน เค็มคลองท่อม วัตถุประสงค์ 1. เพื่อสื่อสารข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวให้กับ นักท่องเที่ยว 2. เพื่อสร้างการรับรู้ และเข้าใจถึงประวัติ ความเป็นมา เรื่องราว และองค์ความรู้ที่มีใน ท้องถิ่น 3. เพื่อสื่อสารและ ประชาสัมพันธ์กับ นักท่องเที่ยวและ สาธารณชนให้รับรู้ และสนใจที่จะเดินทาง มาท่องเที่ยวและใช้ ประโยชน์พุน้ำร้อนเค็ม คลองท่อม	1) พัฒนา มัคคุเทศก์น้อย	อบต.ห้วย น้ำขาว	250,000	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05
	2) พัฒนาสื่อ สิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือการ ท่องเที่ยว แผ่น พับ ประชาสัมพันธ์	อบต.ห้วย น้ำขาว	100,000	0.1	-	-	-	-
	3) เพื่อพัฒนา สินค้าที่ระลึก ของพุน้ำร้อน เค็มคลองท่อม (รูปแบบ นก ตัวแรวทอ้ง ดำ)	อบต.ห้วย น้ำขาว	250,000	0.25	-	-	-	-
รวม			5,400,000	3.8	0.95	0.35	0.25	0.05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาความคุ้มค่าด้านการลงทุนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ซึ่งผลการรวบรวมข้อมูลทั้งจากวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพประกอบกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

1.1 จากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ ด้วยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 335 ตัวอย่าง จากชาวชุมชนตำบลคลองท่อม จังหวัดกระบี่ จำนวน 1,946 ครัวเรือน จาก 10 หมู่บ้าน ได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด 335 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศ มีอายุเฉลี่ย คือ 45 ปี มีสมาชิกในครอบครัว โดยเฉลี่ยจำนวน 4 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด และมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 10,001 - 25,000 บาท เป็นส่วนมาก อยู่อาศัยในชุมชนห้วยน้ำขาวมานานกว่า 20 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 35 ปี

1. ความพร้อมของชาวชุมชนต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพร้อมอยู่ในระดับมากถึงปานกลาง โดยชาวชุมชนมีความยินดีรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับมากที่สุด ส่วนความพร้อมระดับมาก ได้แก่ 1) ชาวชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม 2) ชาวชุมชนมีความพร้อมต่อการกำหนดเป้าหมายสำหรับอนาคตของพุน้ำร้อนเค็ม โดยต้องการวางแผนกำหนดแนวทางจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจากคนในชุมชนเอง และ 3) ชาวชุมชนยินดีให้ความร่วมมือกับภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ส่วนความพร้อมระดับปานกลาง ซึ่งจัดว่า

มีความพร้อมน้อยที่สุด คือ ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับไม่สูงมากนัก

2. สิ่งที่ชาวชุมชนเห็นว่าควรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ชาวชุมชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นควรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมในระดับมาก โดยเห็นว่า 1) ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สามารถมาใช้บริการพุน้ำร้อนได้ตลอดวัน 2) ควรมีสถานที่รับฝากของและดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว และ 3) ปรับปรุงระบบระบายน้ำ

ส่วนความต้องการด้านอื่น ๆ ได้แก่ ปรับปรุงห้องน้ำและห้องอาบน้ำ มีศูนย์ประชาสัมพันธ์สำหรับให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชนหรือร้านขายของที่ระลึก มีที่พักแก่นักท่องเที่ยวบริเวณบ่อพุน้ำร้อน เช่น โฮมสเตย์ รีสอร์ท เป็นต้น ซึ่งชาวชุมชนก็มีความต้องการในระดับมากเช่นกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยเท่านั้นต้องการคงสภาพเดิมของพุน้ำร้อนคลองท่อมหรือไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง

3. ความต้องการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมพบว่า ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมระดับมาก โดย 1) ชาวชุมชนต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับฟังข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากชาวชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจดำเนินงานมาก 2) ชาวชุมชนต้องการดำเนินการร่วมกับภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการ 3) ชาวชุมชนต้องการเสนอแนะแนวทางเพื่อให้ภาครัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ

และพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการเองทั้งหมด โดยชาวชุมชนเป็นเพียงผู้รับบริการ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูงต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

4. ชาวชุมชนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนของตน และมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมาก ซึ่งเป็นอันดับรองลงมา เนื่องจากเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ชาวชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเห็นว่าทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น ส่วนอันดับสามเห็นว่า เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

5. ชาวชุมชนต้องการมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด รองลงมาชาวชุมชนต้องการเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยพบว่าชาวชุมชนต้องการดำเนินการร้านอาหารจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง ต้องการมีส่วนร่วมดำเนินการร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมากเป็นอันดับสอง

6. วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ศิลปะ วัฒนธรรม เพลงพื้นบ้านหรืองานประเพณีที่โดดเด่นของชุมชน คือ งานเมาลิดซึ่งเป็นการฉลองวันเกิดของพระศาสดามุฮัมมัด การแสดงร้องเงี้ยวหรือการเต้นรำคู่ชาย-หญิง โดยร้องเพลงไปพร้อม ๆ กัน งานฮารีรายอซึ่งเป็นวันออกบวชและเป็นวันฉลองวันออกฮัจญ์ ทั้งนี้เนื่องจากชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อของชุมชน ได้แก่ กะปิ แกงไตปลา น้ำพริกกะปิ ข้าวยาและขนมจีน

1.2 จากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ ด้วยการการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพื้นที่น้ำร้อนคลองท่อม สรุปได้ว่า

1. ควรปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม ได้แก่ ร้านจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว ร้านอาหาร สถานที่รับฝากของหรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมทั้งบริการเสื้อผ้าให้เช่าแก่ผู้มาใช้บริการ สร้างห้องละหมาด สำหรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น ควรแยกบ่อน้ำให้เป็นสัดส่วน ระหว่างชาย – หญิง แยกบ่อน้ำสำหรับบุคคลเป็นโรคผิวหนัง เป็นแผล รวมทั้งโรคเรื้อรัง มีบริการสปาและนวดแผนโบราณ จัดทำป้ายบอกทางที่ชัดเจน เป็นต้น

2. ควรปรับปรุงทางกายภาพบริเวณพื้นที่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยจัดให้มีรีสอร์ทที่พัก เช่น โฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนที่ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มีกิจกรรมท่องเที่ยวเสริมการแช่พื้นที่น้ำร้อน เช่น พายเรือชมธรรมชาติ เดินป่า เป็นต้น

3. ควรปรับปรุงด้านการจัดการและการให้บริการ ได้แก่ เพิ่มระบบรักษาความปลอดภัย ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ขยายระยะเวลาเข้าชมพื้นที่น้ำร้อนเค็ม พัฒนาศูนย์บริการผลิตภัณฑ์น้ำร้อนเค็ม กำหนดกฎระเบียบสำหรับการใช้บริการ มีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและชาวชุมชน

2. การจัดการพื้นที่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม

ศักยภาพทางการจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่น้ำร้อนเค็มคลองท่อม พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว มีอิสระจัดการพื้นที่น้ำร้อนเค็มคลองท่อมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาของชาวชุมชน เพราะพื้นที่น้ำร้อนเค็มคลองท่อมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีค่าของชุมชนห้วยน้ำขาว สามารถสร้างรายได้แก่ อบต. และชาวชุมชน และสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เติบโตต่อไปได้ในอนาคต โดยมีผู้นำชุมชนที่เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ขณะเดียวกันชาวชุมชนมีความพร้อมและต้องการมีส่วนร่วมจัดการพื้นที่น้ำร้อนเค็มคลองท่อมร่วมกับภาครัฐ ถึงแม้ชุมชนมีข้อจำกัดหลาย แต่ชาวชุมชนให้การยอมรับและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ซึ่งหน่วยงานภายนอกทั้งทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศต่างก็

มีความพร้อมในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เช่นกัน

3. ความคุ้มค่าในการลงทุนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ผลจากการวิเคราะห์โครงการทางการเงินพบว่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวต้องใช้เงินลงทุนจำนวนในการลงทุนจำนวน 47,300,400 บาท โดยมีต้นทุนการจัดหาเงินทุนของภาครัฐบาลจากการออกพันธบัตรรัฐบาลอายุ 20 ปี ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 3.74 ต่อปี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวจึงต้องลงทุนให้ได้ผลตอบแทนมากกว่าอัตราต้นทุนของเงินทุนระดับดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างรายได้ พบว่า โครงการพุน้ำร้อนเค็มมีรายได้จากเก็บค่าบริการนักท่องเที่ยวชาวไทยในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 99 จึงต้องพึ่งพิงนักท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลัก ส่วนเมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างค่าใช้จ่ายนั้น โครงการพุน้ำร้อนเค็มจะมีค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรในสัดส่วนที่สูงที่สุด อย่างไรก็ตาม โครงการพุน้ำร้อนเค็มจะมีกำไรจากการดำเนินงานทุกปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้เลี้ยงตัวเองได้ โดยเฉพาะผลการวิเคราะห์ทางการเงินได้แสดงให้เห็นว่า โครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุนทางการเงิน โดยใช้ระยะเวลาคืนทุนประมาณ 12 ปี ก็สามารถคืนเงินที่ลงทุนไปเป็นจำนวน 47,300,400 บาท ได้ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิของการลงทุนเท่ากับ 7,036,240 บาท แสดงว่า โครงการมีกำไร และสามารถสร้างผลตอบแทนได้สูงถึงร้อยละ 5.44 ต่อปี ซึ่งมีค่ามากกว่าต้นทุนของการใช้เงินทุนซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.74 ต่อปี อย่างไรก็ตาม โครงการพุน้ำร้อนเค็มยังมีความเสี่ยงจากการที่ในปัจจุบันยังเก็บรายได้ได้เพียงร้อยละ 50 ของรายได้ที่ควรจะเป็น เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มราชการที่มาใช้บริการมักจะทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์มาใช้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

4. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

นอกจากชาวชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของการเป็นผู้ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เพื่อให้หน่วยงานของรัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการแล้ว ชาวชุมชนยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ด้วยการวางแผนการท่องเที่ยว ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ติดตามประเมินความสำเร็จของการนำไปใช้รวมทั้งแก้ไขปัญหาหากการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนร่วมอนุรักษ์ใช้พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมให้ยั่งยืน

ชาวชุมชนสามารถมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยเป็นผู้ประกอบการสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งสินค้าและบริการของชุมชนมาจากวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวชุมชน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทะเล เช่น กะปิ อาหารแปรรูปจากสัตว์ทะเล เช่น ปลาทอด ปลาตากแห้ง และน้ำพริกหรือเครื่องแกง โดยการจัดทำผลิตภัณฑ์เกิดจากการ

รวมตัวของชาวชุมชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีสมาชิกที่มีความไว้วางใจกัน มาดำเนินการร่วมกันหลังจากว่างจากงานประจำ เพื่อสร้างรายได้เสริมแก่ครอบครัว เช่น กลุ่มแม่บ้าน แต่ยังคงความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาด ควรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวและมีทักษะที่หลากหลายด้านการท่องเที่ยวแก่ชาวชุมชน

ขณะเดียวกันจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ต้องดำเนินการหลักศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด เนื่องจากชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ดิงาม

5.2 อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจังหวัดกระบี่

1.1 ความพร้อมของชุมชน ชาวชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนาพุน้ำร้อนในระดับมาก เนื่องจากมีศักยภาพของชุมชนสูง ซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่าชาวชุมชนมีวัฒนธรรมและจิตสำนึกระดับชุมชนตามแนวความคิดวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนของวันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2531, 227) ได้แก่ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ชัดเจน ตลอดจนมีจิตสำนึกในการต้องการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มเพื่อการท่องเที่ยว เห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรในชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ต้องการมีส่วนร่วมจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

ความพร้อมของชุมชนที่พบจากงานวิจัย คือ มีความยินดีรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม รู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม มีความพร้อมต่อการกำหนดเป้าหมายสำหรับอนาคตของพุน้ำร้อนเค็ม โดยต้องการวางแผน กำหนดแนวทางจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมจากคนในชุมชนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism: CBT) ตามแนวคิดของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนมหาวิทยาลัยพายัพ (2558) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนกำหนดทิศทาง จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

เนื่องจากชาวชุมชนยินดีรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ทำให้มีองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการเรียนรู้ คือ เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวชุมชนกับหน่วยงานภายนอก เกิดจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมแก่กันและกัน

ชาวชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เกิดองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม คือ ชาวชุมชนตระหนักว่าชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จึงต้องการจัดการทรัพยากรของชุมชนโดยคนในชุมชนเป็นหลัก

ส่วนการที่ชาวชุมชนมีความพร้อมต่อการกำหนดเป้าหมายสำหรับอนาคตของพื้นที่ร้อนเค็ม โดยต้องการวางแผน กำหนดแนวทางจัดการพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อมจากคนในชุมชนเอง จัดว่ามีองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านองค์การชุมชน ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ในรูปของคณะกรรมการที่มาจากชาวชุมชน และเป็นผู้ให้ข้อมูลสำหรับภาครัฐนำไปดำเนินการ

1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ งานวิจัยนี้พบว่าชาวชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ โดยชาวชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เพื่อให้หน่วยงานของรัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ รวมทั้งดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ

การที่ชาวชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปตัดสินใจดำเนินการนั้น เป็น การมีส่วนร่วมระดับที่ 3 จาก 6 ระดับ ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ อรทัย ก๊กผล(2547, 24) และ Arnstein (1969) ที่เห็นว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง (Involve) โดย มีส่วนร่วมปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งของภาครัฐ ตามความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน โดย จัดเวทีสาธารณะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประชาชนจำนวนมาก พบปะอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง สามารถพูดคุยแบบส่วนตัวได้ รวมถึงจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นต้น

ส่วนดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ ถือเป็นการมีส่วนร่วมระดับที่ 4 จาก 6 ระดับ ตามแนวคิดของ อรทัย ก๊กผล(2547, 24) และ Arnstein (1969) คือ การร่วมปฏิบัติ (Collaborate) โดยหน่วยงานของรัฐและประชาชนทำงานร่วมกัน เปรียบเสมือนหุ้นส่วนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและความคิดใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจดำเนินงาน การร่วมปฏิบัติมักดำเนินการในรูปของคณะกรรมการภาคประชาชน (Citizen Advisory Committees) ตัดสินใจโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory Decision-Making) ซึ่งสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชาวชุมชน ตามแนวคิดของ สุริพร พงษ์พานิช (2544) ที่เห็นว่า ชาวชุมชนสามารถมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ได้โดยร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมใช้ประโยชน์ ร่วมติดตามและประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรของชุมชน

นอกจากการมีส่วนร่วมในรูปของการเป็นผู้ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เพื่อให้หน่วยงานของรัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการแล้ว ชาวชุมชนยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ร้อนเค็มคลองท่อม โดยเป็นผู้ประกอบการ จำหน่ายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทะเล ได้แก่ กะปิ อาหารแปรรูปจากสัตว์ทะเล เช่น ปลาทอด ปลาตากแห้ง และน้ำพริกหรือเครื่องแกง โดยการจัดทำผลิตภัณฑ์เกิดจากการรวมตัวของชาวชุมชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีสมาชิกที่มีความไว้วางใจกัน มาดำเนินการ

ร่วมกันหลังจากว่างจากงานประจำ เพื่อสร้างรายได้เสริมแก่ครอบครัว เช่น กลุ่มแม่บ้าน แต่ยังคงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาด

ซึ่งสอดคล้องกับการเพิ่มศักยภาพขององค์การชุมชน ตามแนวทางของสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือ สศช. (2558) ในการสนับสนุนชุมชนให้มีการริเริ่มทำธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารจัดการเอง รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านธุรกิจระหว่างชุมชน รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของสตรีให้มีส่วนในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานพัฒนาของชุมชนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การพุน้ำร้อนคลองท่อมจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของชาวชุมชนซึ่งเป็นชาวมุสลิมมากกว่าร้อยละ 90 โดยคำนึงถึงหลักศาสนาอิสลาม สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism: CBT) ที่เห็นว่า ชุมชนต้องมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เพื่อจัดการการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ, 2558)

2. การจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว มีอิสระจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาของชาวชุมชน ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ที่กำหนดอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล เป็นต้น

การที่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติ คือ พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม นั้น สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542) เห็นว่าจัดเป็นต้นทุนวัตถุดิบสำคัญต่อการพัฒนา ชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากจะมีความได้เปรียบ ชาวชุมชนจึงควรสงวนรักษา อนุรักษ์ ใช้ให้ถูกวิธี ไม่ทำลาย และรู้คุณค่าของสิ่งเหล่านี้ ตามทฤษฎีการศักยภาพพัฒนา

ชุมชนห้วยน้ำขาวมีผู้นำชุมชนที่รับฟังความคิดเห็นในการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม สอดคล้องกับแนวคิดของ ปกรณ์ ปริยากรณ์ (2555) ที่เห็นว่าการดำเนินการโครงการใด ๆ ต้องสร้างความเข้าใจที่ดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดย 1) สร้างการมีส่วนร่วม 2) ดำเนินการทำประชาพิจารณ์ 3) เสริมสร้างประชาสังคม หรือการจัดองค์การชุมชนเพื่อรองรับ โครงการ และ 4) สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน

ขณะเดียวกันชาวชุมชนต้องจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวซึ่งแสดงถึงความใกล้ชิดระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ ซึ่งทฤษฎีการศักยภาพพัฒนา เห็นว่า ยิ่งใกล้ชิดกันมากมีผลต่อการพัฒนาให้สูงขึ้น

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวและชุมชนให้การยอมรับรวมทั้งให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชน

สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542) ที่เห็นว่าการติดต่อสื่อสารกับภายนอกชุมชน ทำให้เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้ ความชำนาญ เกิดกิจกรรมใหม่ ๆ การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้ และสินค้าในชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการฝึกอบรม สามารถทำให้เกิดทักษะความชำนาญในสาขาวิชาการต่างๆ ตามถนัด สนใจ และความต้องการ มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ย่อมก่อผลประโยชน์ด้านการพัฒนา

ขณะเดียวกันหน่วยงานภายนอกทั้งทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศต่างก็มีความพร้อมในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่เช่นกัน สอดคล้องกับสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือ สศช. (2558) เห็นว่าการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ควรส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชน และองค์การภายนอกชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น

3. ความคุ้มค่าด้านการลงทุนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

การให้ภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวลงทุนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่เอง สอดคล้องกับตารางกระจายอำนาจการปกครองสู่ส่วนท้องถิ่น ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ที่ให้อิสระแก่ อบต.ในการบริหารจัดการท้องถิ่น การเงิน การคลัง และกิจการภาษีอากร ได้เอง

ซึ่งมีข้อดีว่าการลงทุนโดยภาคเอกชน คือ

3.1 ชาวชุมชนได้มีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยที่ต้องการให้ชาวชุมชนกำหนดทิศทางการ จัดการการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในทรัพยากรของชุมชน เนื่องจากภาคเอกชนผู้รับสัมปทานเป็นผู้กำหนดนโยบายมากกว่ามาจากความต้องการของชาวชุมชน

3.2 ภาคเอกชนขาดความรู้ความเข้าใจถึงทรัพยากร ค่านิยม วัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง

3.3 ภาคเอกชนอาจมุ่งเน้นผลกำไรมากกว่าการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

3.4 ชาวชุมชนมีโอกาสทำงานร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

3.5 ชาวชุมชนได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ที่จะก่อให้เกิดเกิดความไว้วางใจต่อกันระหว่างชาวชุมชนด้วยกันเองและนักท่องเที่ยว

3.6 ชาวชุมชนมีรายได้เสริมเพราะได้ริเริ่มทำธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของและจัดการกันเอง

4. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เพื่อให้หน่วยงานของรัฐนำไปตัดสินใจดำเนินการ และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในรูปของคณะกรรมการสอดคล้องกับแนวคิดของ อรทัย ก๊กผล(2547, 24) และ Arnstein (1969) ที่เป็นการมีส่วนร่วมในเชิงรุก มากกว่าการเป็นผู้รับบริการจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยในระดับสูง ตระหนักความเป็นพลเมืองของชุมชน

ชาวชุมชนยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ด้วยการวางแผนการท่องเที่ยว ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ติดตามประเมินความสำเร็จของการนำไปใช้ รวมทั้งแก้ไขปัญหาหากการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนร่วมอนุรักษ์ใช้พุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมให้ยั่งยืน ตามแนวคิดของ สุริพร พงษ์พานิช (2544) ที่เห็นว่า ชาวชุมชนสามารถมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ได้โดย ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมใช้ประโยชน์ ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อดำเนินการแล้วย่อมจะมีความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น และร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว

ชาวชุมชนสามารถมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยเป็นผู้ประกอบการสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดยต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมและคุณภาพชีวิต สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ตามหลักการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งของสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือ สศช. (2558) นอกจากนี้การดำเนินงานในรูปของกลุ่มอาชีพ ถือเป็นองค์การสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา เป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม จัดเป็นหน้าที่และแบบแผนพฤติกรรม ที่คนในสังคมควรปฏิบัติเพื่อให้สังคมเกิดการพัฒนา ตามทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542)

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. สร้างการมีส่วนร่วมแก่ชาวชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ดังนี้

1.1 เตรียมความพร้อมของชุมชน โดย

1. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบให้ทักษะ ความสามารถในการจัดการและมีความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งพัฒนาความเป็นผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ด้วยการฝึกอบรมจากวิทยากรทั้งในชุมชนและภายนอกให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความ

ต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เช่น การจัดการทรัพยากรของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด การส่งเสริมการขาย เป็นต้น

2. สนับสนุนให้ชาวชุมชนจัดทำงบประมาณสนับสนุนองค์การชุมชนเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชน เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือจัดตั้งกองทุนรูปแบบต่างๆ รวมทั้งสร้างเครือข่ายของกองทุนในระดับชุมชน เช่น กองทุนพัฒนาอาชีพเสริม กองทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยให้ความรู้ด้านการจัดการกองทุนและด้านการจัดการธุรกิจอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อให้กองทุนดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชาวชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรีและกลุ่มเยาวชน ให้มีบทบาทในการดูแลและรักษาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม โดย จัดฝึกอบรมอาชีพด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้าน การจัดทำเที่ยว การจัดการที่พัก โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ดำเนินการ และให้การรับรองวิทยฐานะการเรียนรู้ของชุมชน จากสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

1.2 การดำเนินการเปิดโอกาสชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำงาน ควบคุม และติดตามผลร่วมกันในการจัดการพุน้ำร้อนเค็ม ในรูปแบบการร่วมปฏิบัติ (Collaborate) คือจัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชน (Citizen Advisory Committee) จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 10 หมู่บ้าน ในตำบลห้วยน้ำขาว โดยกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งให้ชัดเจน เพื่อร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

1. วางแผนพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมร่วมกับภาครัฐ ได้แก่ วางแผนการปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม รายได้ที่ได้คาดว่าจะได้รับจากการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม งบประมาณรายรับรายจ่ายในการจัดการด้านการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

2. กำหนดคุณสมบัติหรือหลักเกณฑ์และคัดเลือกผู้ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เช่น ผู้ดำเนินการร้านอาหาร ผู้ดำเนินการร้านจำหน่ายของที่ระลึก ผู้ให้บริการเรือนำเที่ยว ผู้จัดทำโฮมสเตย์ ผู้ให้บริการสปาและนวดแผนไทย เป็นต้น

3. ติดตามประเมินผลการดำเนินการของผู้ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมตามระยะเวลาและหลักเกณฑ์ตัวชี้วัดที่กำหนดร่วมกัน เช่น ทุก 3 เดือน ทุก 4 เดือน โดยใช้ข้อมูลจากหลายฝ่าย

4. ติดตามตรวจสอบให้แผนปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม รวมทั้งแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพหรือบรรลุเป้าหมาย

2. ปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนธรรมชาติ ตามที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากำหนดไว้ นอกเหนือจากปรับปรุงทัศนียภาพพุน้ำร้อนให้ร่มรื่น สามารถแช่น้ำร้อนได้ตลอดเวลาแล้ว ควรวัดคุณภาพน้ำให้เหมาะสมกับการให้บริการ มีห้องน้ำและห้องอาบน้ำ แยกระหว่างนักท่องเที่ยวไทยพุทธและไทย

มุสลิม รวมทั้งแยกชายและหญิง ตามรูปแบบพุร้อนในประเทศญี่ปุ่น มีห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า แยกกันอย่างชัดเจน มีการจัดการด้านความปลอดภัย คือมีศูนย์ดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการรับฝากของ และมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น การกำจัดขยะมูลฝอย การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

นอกจากนี้ควรปรับปรุงการบริการแก่นักท่องเที่ยวนอกเหนือจากเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและบริบทของชุมชน ได้แก่ มีร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก โดยเฉพาะน้ำดื่มซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นแก่ผู้แช่น้ำพุร้อนเป็นอย่างยิ่ง บริการสปาและนวดแผนโบราณ มีห้องละหมาด จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการแช่น้ำพุร้อนอย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์แก่ร่างกายอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพุร้อนเค็มคลองท่อมต้องคำนึงถึงบริบทด้านศาสนาอิสลาม เนื่องจากพุร้อนเค็มคลองท่อม ตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วยประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าร้อยละ 90 ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการพิจารณาว่าการให้บริการและการใช้บริการของพุร้อนขัดกับหลักการหรือข้อปฏิบัติของศาสนาอิสลามหรือไม่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งในการให้บริการของพุร้อนเค็มกับชาวบ้านในพื้นที่

3. ควรมีบุคลากรที่ให้บริการพุร้อนเค็มที่สามารถปฏิบัติงานเต็มเวลา ทำหน้าที่บริหารงานอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การวางแผน จัดองค์การ การนำและการควบคุม จัดวางระบบ จัดหารายได้ ควบคุมค่าใช้จ่ายและคุณภาพ มิให้เกิดรั่วไหลอันเนื่องมาจากการขอใช้บริการโดยไม่เสียค่าธรรมเนียม เพราะพุร้อนเค็มคลองท่อมเป็นของชาวชุมชนทุกคน รายได้ที่จัดเก็บได้เพื่อนำมาใช้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน การจัดการการบริการให้มีมาตรฐาน ติดตามและควบคุมงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำรายงานเสนอผู้บริหาร แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น เพื่อสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง จำนวนพนักงานระดับปฏิบัติการอาจยืดหยุ่นตามจำนวนนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน จ้างมาปฏิบัติงานประจำ
2. คนงานทั่วไป จำนวน 2 คน ดูแลภูมิทัศน์ หากมีนักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนหรือขยายพื้นที่ ควรจ้างเพิ่ม 1-2 คน เป็นการชั่วคราวจากคนในชุมชน
3. พนักงานจ้างเหมาบริการ 3 คน ทำความสะอาดอาคารและสถานที่ หากมีนักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนหรือขยายพื้นที่ ควรจ้างเพิ่ม 1- 2 คน เป็นการชั่วคราวจากคนในชุมชน
4. พนักงานดูแลรักษาความปลอดภัย จำนวน 4 คน (จากเดิม 2 คน) ควร มี 2 กะ กะละ 2 คน
5. เจ้าหน้าที่ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว จำนวน 4 คน ควรมี 2 กะ กะละ 2 คน ควรมาจากคนในชุมชนที่มีจิตอาสา เช่น เยาวชน หรือนักเรียน นักศึกษา

6. พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ด้านพยาบาล จำนวน 2 คน คนละ 1 กะ โดยใช้วิธีการจ้างมาปฏิบัติงานนอกเวลา

7. พนักงานสปาหรือพนักงานนวดแผนไทย การกำหนดจำนวนคนขึ้นอยู่กับสัดส่วนของผู้ใช้บริการ แต่ควรเป็นชาวชุมชนที่ได้ผ่านการฝึกอบรมและได้รับการรับรองมาตรฐานจากสมาคมวิชาชีพแล้วหรือมีประสบการณ์ในการทำงานมาก่อน

8. พนักงานนำเที่ยว จำนวนขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้มีผู้นำเที่ยวชมพุน้ำร้อนและบริเวณโดยรอบ เช่น เดินป่า พายเรือชมธรรมชาติ เป็นต้น

4. การพัฒนาของผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้เป็นสินค้าและบริการที่สร้างมูลค่าแก่ชาวชุมชน โดยชาวชุมชนเป็นผู้ดำเนินการร่วมกันในรูปของกลุ่มหรือเครือข่าย ได้แก่ กะปิ น้ำพริกหรือเครื่องแกง ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากอาหารทะเล การนวดแผนไทย ซึ่งการเพิ่มศักยภาพของธุรกิจเหล่านี้ ทำได้โดย

1. พัฒนาด้านการตลาดเพิ่มเติม เพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น เช่น ช่องทางการจัดจำหน่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์

2. เปิดโอกาสให้จัดจำหน่ายในร้านค้าบริเวณพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ในรูปของการได้รับสัมปทาน โดย

2.1 กำหนดระยะเวลาการให้สัมปทานอย่างชัดเจน เช่น 1 ปี 2 ปี 3 ปี

2.2 กำหนดรูปแบบของธุรกิจว่าต้องมีลักษณะดังนี้ (1) ดำเนินการในรูปของการรวมกลุ่ม หรือการสร้างเครือข่ายของคนในชุมชน ที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การระดมเงินทุน การจัดสรรงบประมาณ (2) ผลิตหรือแปรรูปทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม (3) ดำเนินการแลกเปลี่ยน ซื้อขายบริการโดยคนในชุมชน เพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นและได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม คือ ผู้ลงทุนมากย่อมได้รับผลตอบแทนมาก

2.3 มีการวัดหรือประเมินผลการดำเนินงานและผลิตภัณฑ์จากหลายฝ่าย เช่น ลูกค้า ผู้ให้สัมปทาน ชาวชุมชน รวมทั้งเจ้าของธุรกิจเองด้วย

5. การจูงใจให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ในกรณีที่ชาวชุมชนบางส่วนมีความพร้อมน้อย หรือไม่ต้องการปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมสามารถสร้างการมีส่วนร่วมดังนี้

1. ให้ข้อมูลแก่ชาวชุมชนกลุ่มดังกล่าวในรูปแบบของแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวชุมชนด้วยกัน หรือผู้นำชุมชนโน้มน้าวจูงใจให้เห็นความสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อมว่ามีผลอย่างไรต่อชุมชน

2. ให้กลุ่มคนดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดวิธีการปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม เช่น ร่วมสนทนากลุ่มย่อย ร่วมวางแผนปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม ร่วมตรวจสอบประเมินวางแผนปรับปรุงและพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

3. ใช้การเสริมแรงจิตใจ โดยแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงและพัฒนาปุ๋ยน้ำร้อนเค็มคลองท่อมได้รับผลตอบแทนหรือมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีโอกาสพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

5.5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นภายหลังการพัฒนาปรับปรุงปุ๋ยน้ำร้อนเค็มคลองท่อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการดำเนินงานด้านอื่นที่สนับสนุนต่อการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ชาวชุมชนได้ดำเนินการในปัจจุบัน ให้มีจำนวนและคุณภาพที่เพียงพอต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวไม่เพียงปุ๋ยน้ำร้อนเค็มคลองท่อมเท่านั้นแต่ยังรองรับการท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่อีกด้วย

บรรณานุกรม

- การิม อัลดุลเลาะห์. (ม.ป.พ.) **คู่มือมุสลิมเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ M.K.IMAGE CO.,LTD. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2549). **มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ**. ค้นวันที่ 10 กรกฎาคม 2558 จาก http://gis.mots.go.th/opsgis/tour/standard_hotspring.aspx.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). **ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙**. ค้นวันที่ 19 ตุลาคม 2558 จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3942
- กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.พ.). **สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการน้ำ พ.ศ. ตามแผนพัฒนากฎหมายของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงมหาดไทยประจำปี ๒๕๔๘**. ค้นวันที่ 19 ตุลาคม 2558 จาก www.law.moi.go.th/word/waterontapsum01.doc
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2554). **ธุรกิจบริการ: สปาและนวดไทย**. ค้นวันที่ 30 กันยายน 2556 จาก <http://www.dtn.go.th/filesupload/aec/images/spa29-05-55.pdf>.
- กรมทรัพยากรธรณี. (มปป.). **แผนที่แหล่งพุร้อนในประเทศไทย**. ค้นวันที่ 30 กันยายน 2556 จาก http://www.dmr.go.th/ewtadmin/ewt/dmr_web/main.php?filename=hotspring.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, กระทรวงอุตสาหกรรม. (2558). **การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค(SWOT Analysis)รายสาขาอุตสาหกรรม. โครงการเตรียมความพร้อมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาคอุตสาหกรรมการผลิต เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)** ค้นวันที่ 23 ตุลาคม 2558 จาก http://www.dip.go.th/Portals/0/AEC/SWOT_Analysis
- กวรรณ สังขกรและคณะ. (2556). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยวจีนยุคใหม่: กรณีศึกษานักท่องเที่ยวจีนในจังหวัดเชียงใหม่**. บทความในการประชุมวิชาการสถาบันวิจัยสังคมประจำปี 2556 “ภูมิสังคมล้านนาในกระแสการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน” ค้นวันที่ 30 กันยายน 2556 จาก <http://touristbehaviour.wordpress.com/1/>
- เกสร สว่างพนาพันธุ์และสายันต์ ไพรัชญกิจิตร. (2555). **ศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนตาลโตนด กรณีศึกษา : ชุมชนตาลโตนด ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี** งานวิจัยสาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). **การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559**. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 67 ง. 17 มิถุนายน 2554.

- จิราณัฐ โสภะ และคณะ. (2554). ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย
กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. งานวิจัยคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จอมสุตา ของดี. ออนไลน์ ค้นวันที่ 17 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.dailynews.co.th/article/276407>
- ชาคริต สิทธิเวช. (2546). รายงานการศึกษา. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**). กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2548). รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม. เอกสารการสอนชุดแนวคิด ทฤษฎี
และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 8 - 15. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- เที่ยวญี่ปุ่นด้วยตนเอง-Talon Japan. (2557). **พุน้ำร้อนคุซาสึ**. ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก
Kusatsu Hot Spring <http://www.talonjapan.com/kusatsu-hot-spring/>
- นงลักษณ์ จันทาภากุลและนรินทร์ สังข์รักษา. (2556). การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ของชุมชนบ้านหัวเขาเงินจังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยบริการ. ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (เมษายน-
มิถุนายน)
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (ม.ป.พ). **การวิเคราะห์ชุมชนเพื่อการพัฒนา**. เอกสารการสอนชุดการส่งเสริม
การเกษตรเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บัณฑิต อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์. (2533). **ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสพการณ์ของ
ประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปกรณ ปรียากรณ์. (2555). **การวางแผน การวิเคราะห์ และ การบริหารโครงการเพื่อการจัดการ
เชิงกลยุทธ์**. ค้นวันที่ 19 ตุลาคม 2558 จาก http://www.pwo.co.th/ewtadmin/ewt/pwo_intra/ewt_dl_link.php?nid=3571
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูลและพัชรินทร์ เสริมการดี. (2556). ศักยภาพและแนวทางการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดน
พานัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล. **สุทธิปริทัศน์**. ปีที่ 27 ฉบับที่ 83 (กรกฎาคม -
กันยายน 2556).
- พัชรี สิริโรสและคณะ. (2546). รายงานการศึกษา. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน
(มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง.
- พิสิฐ ศุภริยพงศ์. (2546). รายงานการศึกษา. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน
(มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง.

- ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: บริษัทประชุมช่าง.
- พรเทพ ศรีชูวงศ์. (2553). **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อนธรรมชาติ สวนสาธารณะรักษะวาริน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง**. ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ และคณะ. (2556). **การประเมินศักยภาพของผลิตภัณฑ์และการบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้**. ร่างรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พันทิป. (ม.ป.พ). **เมือง Karlovy Vary ประเทศ Czech republic กับบ่อน้ำแร่ 16 บ่อ**. ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก <http://pantip.com/topic/33046188>
- พันทิป. (ม.ป.พ). **บิเวอร์หนีเที่ยว --- หนีไปเที่ยวยุโรปด้วยกันไหมคะ Chapter 6 : Karlovy vary, Let's try hot mineral spring!!!** ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก <http://pantip.com/topic/30999184>
- ภาวนา โกมลนาค. (2554). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนโป่งกวาว ตำบลสะเมิงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่**. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มติชนรายวัน. (2556). **ตลาดสปาเฟื่อง "สมาคมสปาไทย" เผยรับอานิสงส์จากกระแสท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**. ค้นวันที่ 30 กันยายน 2556 จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1373973171&grpId=&catid=05&subcatid=0505
- มณฑล จันตุ้ย. (2554). **แนวทางการพัฒนาบ่อน้ำร้อน บ้านโป่งพระบาท เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และคณะ. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดดนตรีคลาสสิกในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. Veridian E-Journal, SU. Vol.6, No. 1 (January – April).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2558). **พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย**. ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก <http://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-royal-institute/>
- รัชฎาภรณ์ แก้วสนิท. (2546). **รายงานการศึกษา. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง.
- เรวดี ประเสริฐเจริญสุข. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง.

- วันทนา เนาว์วันและลำยอง ปลั่งกลาง. (2556). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางกระ
 สิ้น อำเภอบางปิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. งานวิจัยคณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏ
 พระนครศรีอยุธยา.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.พ). The Spa. ค้นวันที่ 30 กันยายน 2556 จาก
<http://pkruhi.com/pkrubi/images/stories/spa.pdf>.
- ศูนย์พัฒนาการศึกษา (CARD) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (ม.ป.พ). การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น.
 ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0109501/Unit08/unit08_029.htm.
- สุวิภา จำปาวัลย์และธัญยา พรหมบุรณย์. (2558) ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 มีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอบางช้าง จังหวัดลำพูน.
 วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน).
- สุรียพร พงษ์พานิช. (2544). “การมีส่วนร่วมของประชาชน” บทบาทใหม่ของประชาชนกับการท่องเที่ยว
 อย่างยั่งยืน. Ecotourism Network Newsletter. ประจำเดือนมกราคม ฉบับที่ 54.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2546). รายงานการศึกษา. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน
 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง.
- สถาบันท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ. (2558). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community –
 Based Tourism). ค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก http://www.cbt-.org/?ge=show_ipages&gen_lang=20112012094103#.VaOdarUft7k
- สมพันธ์ เตชะอธิก. (2546). รายงานการศึกษา. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน
 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บริษัท ประชุมช่าง.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2543). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ
 ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2542. ค้นวันที่ 19 ตุลาคม 2558 จาก <http://chm-thai.onep.go.th/chm/city/document/law/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาข้าราชการ. (2545). การถ่ายโอนภารกิจให้ภาคเอกชน / ภาคประชา
 สังคม. ค้น วันที่ 9 กรกฎาคม 2558 จาก http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=4&content_id=298
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2549). เปิดประสบการณ์สัมผัสไออุ่นแห่งธรรมชาติ. ค้นวันที่ 30
 กันยายน 2556 จาก <http://61.19.236.142/hotspring/index.php>
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.พ.). การพัฒนาศักยภาพของชุมชน. ค้น วันที่ 9
 กรกฎาคม 2558 จาก www.nesdb.go.th/portals/0/news/plan/p8/M4_2.doc

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). **ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่าและการใช้ประโยชน์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว. (2557). **ข้อมูลตำบลห้วยน้ำขาว**. ค้นวันที่ 25 มีนาคม 2557 จาก http://huaynamklaow.tripod.com/data/gen_data.htm
- องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). **บ่อน้ำร้อน (Onsen)**. ค้นวันที่ 10 กรกฎาคม 2558 จาก <http://www.yokosojapan.org/th/onsen/>
- อธิป เหลียวรุ่งเรือง. (2554). **พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเที่ยวพุน้ำร้อนสันทนาการในจังหวัดเชียงใหม่**. การศึกษาอิสระหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุชา ทิระคานนท์ และคณะ. (2553). **การสำรวจและศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและนิเวศวิทยาในเขตพื้นที่อำเภอนครชัยศรี เพื่อการพัฒนาศักยภาพการบริหารการจัดการ ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. งานวิจัยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถัย กักพล. (2547). **Best Practice ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- อับดุลลอฮ์ สุไลหมัด. ค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.warasatusunnah.net/Al-Figh/Water.html>
- ฮาโกเนะนาวิ. (2557). **พุน้ำร้อนฮาโกเนะ**. ค้นวันที่ 10 กรกฎาคม 2558 จาก <http://www.hakonenavi.jp/thai/basics/hot-sp/>
- Arntein, Herry R. S. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *JAIP*. 35(4): 216 - 224.
- Sandahl, G., and Sjogren, S. (2003). "Capital Budgeting Methods among Sweden's Largest Groups of Companies. The State of the Art and a Comparison with Earlier Studies." *International Journal of Production Economics*. 81(2), 51-69.
- Westerfield, R.W., and Jaffe, J. (2010), **Corporate Finance, ed.9**, Singapore: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**, 2nd Ed., New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

แบบสอบถาม

แบบสอบถามชาวชุมชนคลองท่อม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ มีความประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมของชาวชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพุน้ำร้อนเค็ม คลองท่อม จังหวัดกระบี่ เกี่ยวกับการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม
2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 ทศนคติและพฤติกรรมชาวชุมชนต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม
 - ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม
3. ข้อมูลที่ได้รับจากท่าน ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม โดยไม่มีผลกระทบต่อท่านทั้งทางตรง และทางอ้อม จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้

หน่วยวิจัยการบริโภคและเศรษฐกิจยั่งยืน
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด **เพียงข้อเดียว** เท่านั้น

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุปี (หากเกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
3. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน
4. การศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. ☐ ปริญญาตรี
☐ อนุปริญญา/ ปวส. หรือเทียบเท่า ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ
5. อาชีพ ☐ เกษตรกร ☐ ค้าขาย
☐ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ รับจ้าง ☐ เจ้าของธุรกิจ
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ

6. รายได้ของครอบครัวต่อเดือนโดยประมาณ

- ☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท
 ☐ 10,001- 25,000 บาท
 ☐ 25,001- 50,000 บาท
 ☐ 50,001- 75,000 บาท
 ☐ 75,001- 100,000 บาท
 ☐ มากกว่า 100,001 บาท ขึ้นไป

7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้.....ปีเดือน

ส่วนที่ 2 ทักษะและพฤติกรรมชาวชุมชนต่อการจัดการพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม

ข้อ 1 โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายละเอียด	ไม่ เลย	เล็กน้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ไม่ แน่ใจ/ ไม่ทราบ
1. ชาวชุมชนยินดีรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม						
2. ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม						
3. ชาวชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม						
4. ชาวชุมชนมักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีความไว้วางใจและร่วมมือกัน						
5. ชาวชุมชนยินดีให้ความร่วมมือกับภายนอกชุมชนในการพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม						
6. ชาวชุมชนภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม						
7. ชาวชุมชนต้องการกำหนดเป้าหมายในอนาคตของพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม						

รายละเอียด	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ไม่ แน่ใจ/ ไม่ทราบ
8. ผู้นำชุมชนรับฟังความคิดเห็นของชาวชุมชน ให้คำแนะนำปรึกษาและเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วม						
9. เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือปัญหาในชุมชน ชาวชุมชนจะรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่						
10. ชาวชุมชนมีความหวังและทัศนคติทางบวกต่อชุมชนของตนเอง						
11. ชาวชุมชนเต็มใจทุ่มเท เสียสละ ทำงานหนัก เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนา						
12. ชุมชนมีคณะกรรมการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวชุมชนในการดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรของ						
13. คณะกรรมการของชุมชนมีความผูกพันหรือทำหน้าที่ดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชนอย่างจริงจัง						
14. คณะกรรมการชุมชนมีที่มาจากคนหลายกลุ่มในชุมชน เช่น มาจากกลุ่มคนหลายอาชีพ มีทั้งหญิงและชาย หลากหลายช่วงอายุวัย						
15. ชาวชุมชนทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในกิจกรรมดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชน						
16. ชาวชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมดูแล รักษาและพัฒนาทรัพยากร						
17. ชาวชุมชนสามารถตรวจสอบ ประเมินผล กิจกรรมด้านการดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชน						

ข้อ2 ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม
โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายละเอียด	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่แน่ใจ/ ไม่ทราบ
1. คงสภาพเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง					
2. ปรับปรุงห้องน้ำและห้องอาบน้ำ					
3. ปรับปรุงระบบระบายน้ำ					
3. ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สามารถมาใช้บริการพุน้ำร้อนได้ตลอดวัน					
4. มีที่จอดรถอย่างกว้างขวางเพียงพอ					
5. มีศูนย์ประชาสัมพันธ์สำหรับให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว					
6. มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม					
7. มีศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน/ร้านขายของที่ระลึก					
8. มีศูนย์บริการด้านสุขภาพจากพุน้ำร้อน เช่น สปา นวดไทย					
9. มีสถานที่รับฝากของและดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว					
10. มีที่พักแก่นักท่องเที่ยวบริเวณบ่อพุน้ำร้อน เช่น โฮมสเตย์ รีสอร์ท					
11. มีการสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆในชุมชน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและอยู่ในชุมชน ยาวนานขึ้น					
12. มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม					
13. มีคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม					

ข้อ 3 หากมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหน้าร้อนคลองท่อมตั้งรายละเอียดในข้อ 2 ท่านเห็นว่าการดำเนินงานควรเป็นอย่างไร โปรด ใส่เครื่องหมาย √ลงในช่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายละเอียด	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ
1. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการเองทั้งหมดชาวชุมชนเป็นผู้รับบริการเท่านั้น					
2. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการโดยแจ้งข้อมูลแก่ชาวชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทางสื่อต่างๆ ของชุมชน					
3. หน่วยงานของรัฐรับฟังข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากชาวชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจ ดำเนินงาน					
4. ชาวชุมชนเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐตามความคิดเห็นหรือความต้องการทั้งหมดของชาวชุมชน					
5. ชาวชุมชนดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ					
6. ชาวชุมชนตัดสินใจกันเองแล้วหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ					
7. ชาวชุมชนดำเนินการกันเอง เช่น วางแผน นำแผนไปดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุน					
8. อื่น ๆ โปรดระบุ					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการจัดการหรือพัฒนาพุน้ำร้อนเค็มคลองท่อม จังหวัดกระบี่

.....

.....

.....